

103660

1866/67

II

PROGRAMM

des

Königlichen Marien-Gymnasiums zu Posen

für das Schuljahr 1866/67.

INHALT: 1. De promiscuo verborum activorum et neutrorum usu apud scriptores Latinos.
2. Schulnachrichten, vom Dir. R. Enger.

PROGRAM

KRÓLEWSKIEGO

Gimnazyum Św. Maryi Magdal. w Poznaniu

na rok szkolny 1866/67.

Zawiera: 1. De promiscuo verborum activorum et neutrorum usu apud scriptores Latinos.
2. Wiadomości szkolne, przez Dyr. R. Enger.

POSEN,
Buchdruckerei von M. Zoern.
1867.

POZNAŃ,
czcionkami drukarni M. Zoerna.
1867.

Pedag. pols. = 1069.

481577

MARIA

103607

Königlichen Marien-Gymnasiums zu Posen

BIBLIOTHECA

1866/1887

im das Jahr 1887.

INHALT: I. Die programmatische Vorrede von dem Schriftsteller Dr. R. Enger.
II. Die programmatische Vorrede von dem Schriftsteller Dr. R. Enger.

PROGRAM

KRÖNENBURG

Gymnasium St. Marii Magdal. w. Poznanii

na rok szkolny 1887.

Zawiera: I. Die programmatische Vorrede von dem Schriftsteller Dr. R. Enger.
II. Die programmatische Vorrede von dem Schriftsteller Dr. R. Enger.

POZNAŃ

Wydawnictwo drukarni H. Kocina

POSEN

Verlag von M. Zorn

Original - 1000

De promiscuo verborum activorum
et neutrorum usu apud scriptores Latinos.

Rem tractaturus sum simplicem sane et in vulgus notam; nam vix quisquam qui, ut dicunt, primoribus labris litteras has gustaverit, inveniatur, qui nesciat in utraque lingua activa pro neutris et contra usurpari. Verum ratio harum litterarum haec est, ut nota etiam et translaticia, si novis exemplis astruantur atque in certas classes disposita in artem quodammodo redigantur, non plane supervacanea esse dixeris nec spernenda prae ingeniosis commentis, quae saepe dies delet. Ceterum quam erudite et subtiliter etiam de hac quaestione disputari posset, ostenderunt Bernhardy *Wissenschaftliche Syntax* p. 108 et Lobeckius ad *Ajacem* v. 250 (p. 86 et 188 seqq.), qui de Graecis disserentes viam quodammodo monstraverunt Latina illustraturis. Hanc autem latinae constructionis discrepantiam nemo, quod sciam, via et ratione explicuit; quos enim vulgo citant, Vechnerum *Hellenolex.* 1. 1. 6 et Rudimannum *Instit.* II. 120, hi tantummodo singula verba enumerarunt neque genera eorum in ordinem disposuerunt. Ne tamen magnam partem rem actam agere viderer, omisi quae in libris illis leguntur et quae iterum expromsi aliis exemplis illustravi. Ceterum nec operae pretium erat omnia denuo recensere, cum multa, ut sedare, ponere, vertere notissima sint. Graeca leviter in transitu attigimus.

Jam primum disputabimus de verbis motum significantibus, de verbis dirigendi, eundi, fluendi, similibus; tum de verbis actionem motu carentem, affectum animi indicantibus, tandem de verbis, quae statum rei vel corporis designant. Ingenue tamen confiteor, non contigisse mihi, ut dispositionem hanc omnibus locis accurate stricteque servarem, quippe cum notiones verborum usquequaque non ita secerni possint, ut interdum non confundantur.

Cap. I. Verbi mutandi significationem Heusingerus apud Vechnerum p. 70. copiose explicavit; nos hoc tantummodo addimus, apud Grammaticos *mutat* pro *mutatur* nonnunquam dici de litteris, ut apud Varron de *L. L.* V. 101. „Cervi, quod magna corpora gerunt, gervi, G in C. mutavit;“ cf. Müller. IX. 54. Apud Graecos *μεταβάλλειν* neutro sensu dici vel tironibus notum; cf. Stallbaum ad Platon. de rep. X. 620. a. — Coniungamus cum hoc migrandi

verbum, quod saepe cum accusativo rei iungitur pro transgrediendo, at insolentius Livius dixit X. 34. „relicta, quae migratu difficilia essent.“ quod Weissenborn vertit: für den Transport. Igitur rem migrare dixit pro rem exportare, transferre, cuius significatio- nis exemplum non suppetit; nam apud Lucret. de n. r. V. 828.

... Omnia migrat,

Omnia commutat natura —

nunc legitur: omnia migrant.

Verba eundi, procedendi cum accusativo iungi varia ratione docuerunt interpretes. Mira hoc in genere apud Pindarum inveniuntur, quae h. l. secuti Boeckhium repetamus. Pyth. 8. 78. ... ἄλλον δ' ὑπὸ χειρῶν

μέτρῳ καταβαίνει —

quod summus vir interpretatur: „sub manuum mensuram, sub mensuram manu divina definitam deprimit; i. e. ὑρ̄ ἑαυτῶ ποιεῖται; cf. Pyth. 10. 12.

τὸ δὲ συγγενὲς ἐμβέβακεν ἵχρῃσι πατρὸς.
i. e. insita autem natura duxit eum in vestigia patris; quemadmodum Sophocl. Oed. R. 874.

Ἰβρις, ἣν πολλῶν ὑπερπληρῆς δὴ μάταν

ἀκροτάταν εἰσαναβᾶς ἀπότομον
ᾤρουσέν νιν εἰς ἀνάγκην —

i. e. illum cum extulit, post in exitium impellit. Haec plane differunt a dictionibus προβαί- νειν πόδα et similibus, ut apud Anacreont. Bergk. p. 880.

Πόρῳ παῖδες πόδα μετὰβατε —;
nam verbis incessus quaeque ad corporis motum referantur, addi solere nomen eius partis, quae in motu sit, docuit Lobeckius Ajax p. 88. Sed accedamus ad Latina. Ut apud Graecos προβαί- νειν πόδα, sic apud Ennium Achilles (Ribbeck p. 13).

Quo nunc incerta re atque inorata gradum
Regredere conare; —

et apud Pacuvium (apud Festum p. 281. M.).

Pauxillum repeda gnate a vestibulo gradum — quod Nonius 166.22. explicat per revoca.

Dirigendi verbum vel apud optimos scriptores intransitivum est; i. q. progredi. Tacit. hist. IV. 58. „Quis deinde sceleris exitus, cum Romanae legiones contra direxerint.“ Ita Salmasius ad Vopisci Probum c. 19. „Occisi sunt multi (leones), qui dirigere nolebant, sagittis“ tuetur iure, hoc sensu: qui ex caveis suis exire nolebant. Inde „in ad spectum diri- gere“ pro: in aspectum venire: quae differunt a dictionibus, in quibus dirigendi verbum abso- lute positum est, intellecto: navi vel cursu, aut sensu obscuro, quod h. l. copiosius explicare nolim. Mittendi verbum intransitivum est apud Livium 37. 12. „Inde cum in proxima Sa- miae vellent traicere, non exspectato solis ortu, in incertam tempestatem miserunt,“

quam lectionem Weissenborn retinuit, quamquam ellipsis durior est; nam dictio nautarum propria est: naves mittere, cf. Livius 29. 71. Insolentius dixit Vergil. Aen. IX. 733.

... tremunt in vertice cristae
Sanguineae clipeoque micantia fulmina mittunt i. q. emicant. — In editione Livii Drakenborchiana ante haec verba motus nonnunquam pronomen omissum est; cf. 28. 6. „nam et venti ab utriusque terrae praealtis montibus subiti ac procellosi deiiciunt“ quo loco Weissenborn: es ist wahrscheinlicher, dass se ausgefallen, als dass deiicere, wie vertere, praecipitare, absolut gebraucht sei. Verum etiam 28. 15. Drakenborchius edidit: „vis aquae deiicisset“, ubi nunc pronomen additum. At similia sunt proiiciendi et adiciendi verba; illud apud Varron. de L. L. V. 142. „Turres a torvis quod eae proiiciunt ante alios“ ubi Müllerus: „proiiciunt intransitivo sensu, antique,“ perinde atque apud Pacuvium (Gellius IV. 17.):

Promúntorium quoius lingua in altum próiicit —
i. e. extenditur, porrigitur. Alterum apud Virgil. Aen. X. 182.

... Sequitur pulcerrimus Astur...
Tercentum adiciunt, mens omnibus una sequendi —
Qui Caerete domo, qui sunt Minionis in arvis. —
quae verba quamquam aliter explicari possunt, Servius tamen eumque secutus Burmannus hac ratione tuentur. Movendi atque promovendi verba etiam huc referenda. Gratii Falisci Cyneg. 413.

Quod si dat spatium clemens et promovet ortu Morbus —
et Macrob. Saturn. praef. 1. „non opperior, ut per haec sola promoveas“ i. e. proficias; locum Gellii V. 10. 7. Zeunius h. l. protulit; nos addimus Apulei Florid. n. 3. „videbatur in arte promovisse“ προκόπτειν. — Sic etiam absolute apud Curtium IX. 18. „Jam admovebat rex“, ubi Zumptius recte monet, singulare hoc esse, tamen ferendum propter similitudinem simplicis verbi movendi. Sic exemplo caret illud Vergilianum Aen. V. 741.

Aeneas, Quo deinde ruis? quo proripis? inquit —
nam semper addito pronomine hoc verbum hac in significatione usurpatur. — Subrigere intransitivo sensu est apud Sil. Ital. Pun. XVI. 262.

Et simul exstructis cespes subrexerat aris —
i. q. se sustulerat, quod aequè inauditum, atque apud Senec. Medea r. 119., ubi Creon Medeam sic alloquitur:

... Vade veloci fuga

Monstrumque saevum, horribile, jam dudum avehe —
i. q. recede, et equus vehit i. q. incedit apud Vegetium ars veter. 2. c. 28. fin., quae differunt ab exemplis a Vechnero et Heusingero prolatis; nam participium vehens a vehi (deponenti) ducitur. — Recipere neutrali significatione usurpari notum est omnibus. cf. Ennium apud Cicer. Tuscul. l. 45. 107.

Neque sepulcrum, quo recipiat, habuit —
 nec operae pretium videtur locus ex Caesare et Livio citare. — Ingerere pro se ingerere apud
 Plinium Paneg. 86. 2. „Praefectum praetorii non ex ingerentibus, sed ex subtrahenti-
 bus legere“ inveniri iam interpretes notaverunt; et apud Ammian. Marcell. XXX. 3. 15.
 „ibique diu compositum ad quietem principis fatum sortem ei denuntiabat supremam prodigiis
 ingerentibus multis“ correctio „ingruentibus“ non necessaria.*) Sed infra docebimus, ex
 usu participiorum colligi non posse, etiam verbum ipsum significatione immutata usurpatum
 fuisse. — Etiam iungere neutrum est apud Vergil. Aen. X. 240.

. . . Medias illis opponere turmas,

Ne castris iungant, certa est sententia Turno.
 Verum quod interpres addit: „iungant se, ut solet Maro“ iusta ratione caret, cum apud Vergi-
 lium verbum hoc nusquam sic usurpatum inveniatur. Nobis unum tantum exemplum huius
 structurae notum est, quod est apud Ammian. Marcell. 31. 11. 2. „qui (barbari), motu Impe-
 ratoris cum abundanti milite cognito, popularibus iungere festinant“; nam apud Livium 28.
 36. 2. „ut classem . . . in Italiam traiceret, conducta ibi Gallorum ac Ligurum quanta maxima
 posset iuventute coniungeret Hannibali“ incerta sunt. Weissenborn addidit se, quod in nullo
 codice est; sed poterat etiam suppleri eam (classem). Nonnunquam enim durior ellipsis effecit,
 ut pronomina editores adderent praeter rationem. Sic apud Curtium 3. 1. 6. „ni dederent“ i. e.
 arcem, neque opus est pronomine reciproco. cf. Zumptium l. l. Quod apud Cic. Attic. 7. 20. 2.
 „turpitudine coniungendi cum tyranno“ legitur, alius est generis, cum in constructione gerun-
 dii reflexivum saepius omittatur. At plane novum est Gratii Falisci Cyneget. 16.

Adscivere tuo comites sub nomine divae

Centum omnes nemorum —

neutraliter accipiendum, pro adiunxere se, assensae sunt. Contrarium obtinet in verbo
 erumpendi, quod pronomine addito legitur Caes. B. C. 2. 14. 1. „se foras erumpunt. — **)
 Se evehere Liv. 29. 34. improbat a Weissenbornio, cum Livius aliis locis evehi dicat; sed
 se invehere est ibd. 30. 11. „absterruitque effuse invehentem sese hostem,“ qua de causa
 etiam se evehere tueri possumus. — Insolentissima sunt Valer. Flacc. Argonaut. V. 471.

Talia miranti propius tulit orsa tyranno —

quod explicant: talia orsa miranti propius tulit se i. e. accessit - tyranno - et Apuleius Florid.
 III. n. 16. „Quid igitur de repentino ab hoc splendidissimo conspectu distulerim, exemplum
 eius rei memorabo.“ Oudendorpius dicit, omissum esse h. l. pronomina me, atque distulerim

*) Sid apud Graecos εἰσρηγῆσαι. cf. Bos. de ellips. p. 131.

**) Notabilis est erumpendi active usurpati significatio Columell. de r. r. 157. (158). „Eadem (brassica)
 umida concoquit, eadem erumpit“ i. e. facit ut rumpantur, — quae differre videntur ab eiusmodi dictionibus, ut iram,
 stomachum, voces erumpere.

idem esse ac me abstraxerim, affuerim a vobis. Sed haec, ut dixi, plane inaudita; minus offendunt apud Valer. Flacc. Argon. VIII. 136.

... hinc subitis inflexit frater in armis —

i. q. convertit se, quamquam Burmannus legendum censet: se reflexit, alii alia coniiciunt, non necessario; nam sic etiam apud Lucret. de n. r. III. 501. Lachmannus edidit:

Inde ubi iam morbi reflexit causa —

pro vulgaris se flexit. Similia sunt Claudian. de laudib. Stilichon. I. 286.

... velut arbiter alni

Exiguo clavi flexu declinat ...

Verbera, nunc recta, nunc obliquante carina —

i. q. inflexa, conversa, quamquam, quod supra diximus, participiorum usus latius hac in re patet, quam temporum finitorum. — Applicare pro se applicando dixit Ennius apud Cicer. Tuscul. III. 19. 44.

Quo accidam? quo applicem?

et explicare intransitivum est Anthol. Epigr. lib. I. CLXXVIII. v. 226.

... unde satis immanis dentibus hydri

Explicuit legio et campo stetit agmen aperto —

quae lectio haud dubie praeferranda ceteris. —

Jam satis notum, exercendi verbum absolute usurpari non modo apud Ciceron. de Orat. 2. 71. 287. „cum, ceteris in campo exercentibus, in herba ipse recubisset“ qui locus invenitur in lexicis, sed etiam Sueton. Jul. Caes. 26. „ipsique dictata exercentibus darent“ et Octavian. 98. „exercentes ephedi;“ Lactant. divin. instit. 3. 17. 3. „ignavum prohibet accedere ad rempublicam, pigrum exercere, timidum militare“ ubi parilitas structurae exigit, ut exercere intransitivo sensu positum accipiamus. Sic etiam apud Graecos ἀσκεῖν usurpatur, ut apud Dion. Cass. 83. 8. αὐτός τε ἦσκει καὶ τοῦ στρατοῦ γυμνασίας ἐποιεῖτο; v. Indices Sturzii s. v. ἀσκεῖν. — Huc pertinet effringendi verbum non solum apud Silium Ital. 1. 646. absolute usurpatum, quem locum apud Forcellinum legimus, sed etiam apud Apul. de Mundo p. 722. „ventus effringit“ i. q. erumpit, et reciprocandi cf. Zumpt. ad Curtium IX. 36.

Verba fluendi et fundendi in utraque lingua confundi et significationem eorum, maxime apud poetas posterioris aetatis, insolentius mutari scimus. Obscura plane quae prostant apud Stat. Theb. 1. 225.

Perseos alter (sanguis) in Argos

Scinditur, Aonias fluit hic ab origine Thebas.

Ratio accusativi Thebas difficilior explicatu; sanguis enim ab origine non Thebas fluit, sed Thebis, si quidem his verbis significatur: originem ducit. Fluit igitur h. l. significatione ducendi dictum esse videtur, ut ibd. v. 392.

... utroque Jovem de sanguine ducens.

6
Notabilis etiam usus verbi effluendi apud Claudian. in Prob. et Olyb. cons. 51.

Quantum stagna Tagi rudibus stillantia venis

Effluxere decus —

quo loco interpretes veteres dissimilia proferunt. cf. Munk ad Hygin. p. 575. Nos comparamus Petron. Satir. LXXI. „et ponas amphoras, ne effluant vinum“, et Macrobr. Comment. in somn. Scipion. 1. c. 5. „Neque enim corpus proprie plenum dixeris, quod cum sui sit impatiens effluendo, alieni est appetens hauriendo“, ubi Jahnus: „hoc verbum non commode respondet sequenti hauriendo. Exspectes efflando vel effundendo.“ Nihil tamen mutandum; nam sic etiam Anthol. 1. XX. 2.

Effluas dulcem liquorem comparandum nectari —

ubi v. Burmannum. Simplex fluere saepius sic legi omnibus notum; cf. Claudian. de laudib. Stilich. II. 264.

Post has Oenotria lentis

palmito largo . . . vina fluens.

ut apud Graecos; Archilochi Ep. 17.

σὺ δ' ἔργα

ἐπ' ἀνδρώπους ῥεῖς λεωργά τε καδέμιστα —

ubi v. Jacobsium. Cum προρέω activo sensu usurpato conferri potest Latinorum emanare apud Cassiodor. Variar. 8. 34. „ubi concavitas perspicuos liquores emanat“ et mox infra: „de ore sancto sermonum fontes emanare coepit sacerdos.“

Similiter eructandi et efflandi verba significationem mutant. Ἀποπτύειν intransitivum est Apollon. Argon. IV. 925.

ἀπέπτυσεν αἰδομένη φλόξ —

i. e. prosluit flamma; contra ἐρεύγασθαι activa significatione Epigr. incert. 56. (T. IV. p. 129) de avara meretrice: τὴν τοῖς βουλομένοις χρυσὸν ἐρευγομένην — ubi Jacobsius: „videtur verbum ἐρεύγασθαι transitiva vi accipiendum esse: quae viros cogebat aurum ipsi effundere, viros itaque emungens. Similis usus exempla desidero.“ — Eructare legitur intransitive apud Macrobr. Saturn. V. 17. 12. „At ille Graecus quidem fontes imitus ignis eructare et fluere amnes fumi . . . luculente dixit“ quo loco Janus adscripsit: in Gellii vet. edit. rectius legitur eructari“. — Crisis his in rebus lubrica; nam similis significationis efflandi verbum pluribus locis neutrali sensu usurpatum invenimus, ut Lucret. de n. r. VI. 681.

Flamma foras vastis Aetnae fornacibus efflet — et Stat. Theb. X. 109.

supraque torum niger efflat anhelos

Ore vapor —

quae differunt ab absoluto usu efflandi pro moriendo, omissa animam, ut est apud Stat. Theb. IX. 899.

Nec usquam

Tu prope, quae vultus efflantiaque ora teneres; et apud Ciceron. poetam de divin. 1. 47. . . . Abjicit efflantem (anguem), quod sic dicitur, ut exspirare, exhalare. Ovid. Metam. VII. 5S2.

Hic illic ubi mors deprnderat exhalantes.

Verum haec neminem offendunt; at nimis artificiosa, quae prostant Stat. Theb. VIII. 168.

. . . et efflantes licet internectere plagas —

quod vetus interpres explicat: „tantas, ut per eas exspiret spiritus.“ Plagae ipsae sane non efflant spiritum, sed letales animam exstinguunt. Affectata haec sunt, ut apud Gellium 1. 2. „has ille inanes cum flaret glorias“ i. e. inaniter se iactaret; et apud Ammian. Marc. XIV. 9. 1. „quorum metu tumor notissimus Caesaris exhalaret“ i. q. resideret.

Similis usus obtinet in verbis exsudandi et evaporandi. In lexicis invenitur locus Vergil. Georg. 1. 88. „exsudat inutilis humor“, sed sic etiam apud Palladium IX. Tit. IX. „qua nocens spiritus evaporet“ i. q. evaporetur. Contra exundare factitivum est Sil. Ital. 2. 630.

Exundat fumum piceus caligine vertex,
ut liquendi verbum Stat. Theb. V. 270.

. . . indignumque oculis liquentibus imbrem —

quae omnia exemplo simili carent, ut adtollendi verbum neutrali significatione usurpatum Sil. Ital. Pun. 1. 586.

. . . . coepere existere colles

Et nebulosa iugis adtollere saxa Monoeci —
et vibrandi ibd. XV. 730.

Hic Cato (nam medio vibrabat et ipse tumultu) —

i. e. ultro citroque movebatur, quod dictum ad similitudinem dictionum: ferrum vibrat, linguae vibrant. — Mittamus insinuare pro se insinuando, omnibus notum, cf. Manutium Cic. Famil. IV. 13., at non omittendum plane singulare apud Macrob. Comment. in somn. Scipion. 1. 18. 10. „Post alios vero septem (dies), cum ille mergit, haec oritur.“

Ex graecis litteris pauca tantum hoc loco proferamus. Praetereamus illa notissima παραβάλλειν i. q. accidere Plato de rep. VI. p. 499. b.; ξυμβιβάζειν ibd. p. 504. a. ξυνεβιβάζομεν δικαιοσύνης τέ περι και σωφροσύνης — quae verba Stallbaumius aliter explicat quam Ruhnkenius, qui συμβιβάζειν intransitivo sensu accipit, secutus Timaei Glossar. p. 241. At certa sunt παρακινεῖν i. e. insanire, ut υποκινεῖν; cf. Stallbaum ad Plat. de rep. IX. 573. c.; et omnino se movere; ibd. VII. p. 539. e. εἰ ἐμμενοῦσιν ἐλκόμενοι πανταχόσε ἢ τι και παρακινήσουσι. Nec retractanda quae iam Stallbaumius aliique contulerunt, καδιέναι, ἐφιέναι, ἀνιέναι, ὑφιέναι, ἐξιέναι intransitiva significatione usurpata; cf. Plato Protag. p. 336. a., vel παραδιδόναι, ut ἦδονῆ παραδοῖς Phaedr. p. 250. e. — Ἐλκειν, ἐξέλκειν sic legi demonstrare videtur Eurip. Androm 1098.

... ἐξέλκει δὲ καὶ παραστάδος
 κρεμαστά τεύχη πασσάλων καθαρπάσας
 ἔστη πὶ βωμοῦ. —

ubi alii alia coniciunt, fortasse sine causa; nam ut ἐξέλκειν, sic etiam ἀποσπᾶν absolute legitur Xenoph. Anab. 1. 5. 3. „πολὺ γὰρ ἀπέσπα (ἢ στρουδός) φεύγουσα“ i. e. ἐαυτὴν vel τοὺς διώκοντας, et ἀπαρτᾶν Dio Cass. 51. p. 635. Σορυβησάντων δ' αὐτῶν ἐν τούτῳ φανερώς, ἄτε καὶ πολὺ ἀπὸ σφῶν ἀπαρτῶντος αὐτοῦ i. e. quod procul ab iis discessisset. Mittimus etiam παραγνάμπω, περιγνάμπω, παρακάμπω, ὑποκάμπω, cf. Graefii Observat. in Coluthum et Mus. p. 252. ed. Schaeferi, nec repetere volumus, quae exempla huius verborum usus ex litteris sacris Bosius contulit de ellipsi p. 129. atque addamus tantummodo prostare pauca, insolentissime dicta, quae emendari non possunt, velut apud Hesiod. Theogon. 260. ἰάλλω

μεταχρόνιαι (μεταχρόνιαι) ἴαλλον —
 sensu intransitivo: super terram volabant — et apud Quint. Smyrn. Posthom. VI. 504.

... καὶ δὴ τάχα πάντες ὄλοντο
 δυσμενέων παλάμησι περιστροφέοντες ὁμίλῳ —
 i. e. omnes periissent versantes in turba. — Plane novum est apud Aelian. v. hist. III. c. 9. „ἐπειγοῦσθης τῆς μάχης καὶ συνάγοντος τοῦ πολέμου i. e. proelio commisso. Kuehnius συνάπτοντος legendum esse censet, fortasse recte, sed quod est apud Polyb. II. 16. συναγαγὼν ἐκ μεταβολῆς ὁ Φίλοποίμην αὐτῷ — non sollicitandum, de homine dictum, ut προσαγαγὼν. Apud Sophocl. Oed. R. 1299.

τίς ὁ πηθήσας
 μείζονα δαίμων τῶν μακίστων
 πρὸς σῆ δυσδαίμονι μοίρα —

quod Brunckius convertit: „Quis deus maiora maximis malis tuae infelici sorti adiecit?“ — nunc aliam plane interpretandi rationem inierunt viri docti. cf. Schneidewinum l. l.

Cap. II. Jam inquiramus in naturam verborum, significantium actionem motu carentem, affectum animi, statum habitumque. Hic se offert primum magna inchoativorum copia, quae apud posterioris aetatis scriptores transitiva significatione usurpata fuisse notum est et illustratum ab interpretibus, ut modo Cortium laudem ad Lucani Pharsal. V. 776. et Salmasium ad Vopisei Aurelian. c. 38. Suescere iam apud Tacitum duplicem habere vim demonstravit Nipperdey Annal. 2. 52., ut composita insuesco et desuesco. Apuleius Florid. II. n. 15. dicens: „non in totum aevum vocem desuescebant“ i. q. silentium servabant Pythagorei — mirum in modum significationem verbi invertit. Perinde abnormia apud Senec. Herc. Oet. 1587.

... Ante nascetur seges in profundo

Quam tuas laudes populi quiescant —

i. e. silentio premant, et apud Symmach. Epist. 1. 88. „quiesco igitur has partes et hoc unum tibi persuasum volo“ i. e. mitto has partes. Haec quidem singularia sunt, requiescendi autem verbum activum esse iam apud Vergilium notum omnibus. Invlescere, inolescere sic usurpari lexicographi docent; obstupescere autem non modo apud Cassiodorum sic legitur, qui locus est apud Forcellinum, sed etiam Mamert. Geneth. 11. 3. „veneratio animos obstupuerat.“ Innotescere apud Cassiodor. Var. bis legitur: V. 41. „Qui si tamen non ditavit, innotuit“ et particip. futuri passivi: 1. 24. „Innotescenda sunt magis Gothis quam suadenda certamina.“ Inde etiam Salmasius apud Capitolinum Maxim. et Balbinus c. 2. iure defendit lectionem: „ignobilitatem virtutis splendore illuxerit“ i. e. illustraverit. Apud Avienum Descript. Orbis V. 84.

Hic prolapsus aquae, boreali fusus ab alto,

Terga procelloso turgescit Caspia fluctu —
ut corrupta videntur prolapsus aquae, (Barthius et Hudsonus malunt prolapsus aquis) tamen turgescit factitivum est i. q. turgida facit neque opus est violentiore medicina. Perfectum unde ducendum sit, utrum a primitivo an ab inchoativo nonnunquam incertum est. Apud Gellium 1. 27. „irrobora vit inveteravitque falsa significatio“ dubium est, sitne perf. verbi irrobora vit, quod Gellius finxit, an verbi irrobora vit intransitive usurpati. Apud Lactantium inst. divin. II. 16. 21. „his artibus notitiam veri dei apud omnes inveteraverunt“ ab inveterando ductum, significans idem atque aboleverunt, huc non pertinet. Nec proferam illa ex Stat. Theb. X. 806.

... nimirum Martius anguis,

Quaeque novis proavum tellus effloruit armis —

ubi sane vetus interpres effloruit positum esse dicit. pro progeneravit, protulit proavum; sed Barthius recte vidit, proavum esse genit. plur. In transcurso dicam, quod sane nemo ignorat, apud Graecos florendi verba factitiva esse, ut *δάλλειν* Simmiae Theb. Ep. 2. 3.; *ἀνδεῖν*, cf. Jacobs. Rufini Ep. 2. 4. *ἀνδεῖν ἰουλον πρῶτον*, atque Anacreont. 57. (53) Bergk edidit *ἀνέδηλεν* activa significatione, ubi antiqua lectio erat *ἀνέτελεν*. Similia sunt *ἀλδήσκω* active usurpatum apud Theocritum, qui locus est in lexicis, et, quod exemplo caret, *ἀτιράλλω* Tzetzes Antehom. v. 60.

Κεῖσε δ' ο' παῖς ἀτίραλλε —

„ibi igitur puer adolevit.“ Sed haec hactenus. Revertamur ad rem propositam.

Rara sunt exempla contrarii, id est primitivorum, quae inchoativorum vim recipiunt. Mitto torrendi verbum; locis a lexicographis prolatis, addi poterat Lucret. de n. r. 2. 415. „cum tetra cadavera torrent;“ minus nota sunt siccare pro siccescendo. Jam Heusingerus Vechn. Hellenol. p. 77. attulit locum Lactantii inst. div. VII. 3. 8. „Possum enumerare, quoties flumina et stagna siccaverint“ qui usus differt ab illa absoluta positione apud Caton. de r. r. 112. „ubi pluerit et siccaverit;“ quod conferri potest cum absoluta usurpatis *tonat*,

hiemat, rorat, irrorat. Verum apprime huc facit Pallad. IV. Tit. X. 27. „quae sero maturant“ i. q. maturescunt, atque Ammian. Marcell. 29. 6. 18. „ubi tempestas mollivit“ i. e. mollescit, quamquam hoc per ellipsin explicari potest, ut suppleamus mare; sic enim ibd. 19. 10. 4. „tranquillitas mare mollivit.“

Transeamus ad recensum aliorum verborum. Desistendi verbum active usurpatur duplici significatione, aut ita, ut idem sic atque finire; Symmach. Epist. 3. 49. „nec unquam desistis operam, quod mihi usu accidat, consulendi;“ aut ita, ut sit i. q. collocare Apul. Metam. IV. 86. „Montis in excelso scopulo desiste puellam.“ Apuleius sane etiam in hoc genere plura innovavit atque a vulgari usu deflexit. Finxit illud Metam. VIII. 168. „qui possessionem maximam villicabat;“ quum villicandi verbum neutrum sit, contra velitari factitivum est ibd. V. 95. „Fortuna tibi velitatur periculum“ i. q. infert, intentat. Nonnunquam incertum est, casus nominis sitne accusativus, quem vulgo dicunt graecum, an a verbo ipso active usurpato rectus. Sic Metam. V. 99. „Immanem colubrum, veneno noxio colla sanguinantem.“ Quamquam enim sanguinandi verbum intransitivum est, poterat etiam active accipi, ut contra ibd. VII. 145. „limo coenoso ripae supercilio lubricante“ ubi Oudendorpius, cum lubricandi verbum activum sit, emandat: „limo . . . supercilium lubricante“ speciose sane, sed fortasse minus necessario; nam sic etiam Florid. I. n. 3. „Lyra auro fulgurat, ebore candicat, gemmis variegat;“ quod Oudendorpius non impugnat, quamquam variegare activum est. — Similia sunt Metam. XI. 243. „Ut canorae aviculae concentus suaves adsonarent“ i. q. ederent; ut apud Stat. Theb. 3. 494.

. . . tunc omnis in astris

Consonat arcana volueris bona murmura lingua —

quod plane novum est; et Apul. Florid. III. n. 16. „Quidam tarditatem poetae murmurari, plures defendere;“ ubi murmurari active usurpatur pro carpendo, vituperando. Sic aequiparandi verbum vulgo cum accusativo personae et ablativo rei coniungitur; innovavit Apuleius constructionem de dogm. Platon. 1. 1. p. 567: „Plato aequiparavit Divum potestatibus“ quam structuram Oudendorpius iure singularem esse dicit, neque tamen lectionem ex emendatione profectam „potestates“ recipit. — Quod autem Metam. V. 109. legitur: „foras se proripit infesta et stomachata biles Venereas“ i. e. stomachata, ut Venus stomachari solet, iram eius imitata est — alius est generis, de quo infra plura dicemus.

Verum etiam apud elegantiores poetas plura id genus mirabilia prostant. Apud Lucil. Aetna v. 304.

Et quum densa cremant inter se corpora —
pro cremantur, fortasse excusandum ob adiunctum inter se, et ibd. 380.

Post ubi continuere mora, velocius urgent —
ubi Fr. Jacobus: „Continere pro se continere, ut Lucret. V. 518.

At retinere diu pluviae longumque morari
Consuerunt.“

De continere pro se continere v. Ruhnken. ad Vell. Patere. 104. 4. „militum — non continentium, protinus quin adicerent“; et de sustinendo absolute usurpato Oudendorp. ad Frontin. Strateg. 2. 1. 8. „imperavit militibus, contenti essent primo congressu sustinere“. Etiam simplex tenendi verbum intransitivum est non modo in notissimis illis dictionibus: pluvia tenet, fama tenet, consuetudo tenet, sed etiam alio sensu, ut apud Ciceron. ad Q. frat. III. 2. „Ego tamen teneo ab accusando vix mehercule“ — ubi Ernestius: „intellige vel adde me“ et insolentius etiam apud Gratium Falisc. Cyneg. 219.

... nec sibi turbam —

Contraxit comitem, nec vasa tenentia longe —
i. e., ut Wernsdorfius explicat, vasa continenti serie et longo ordine procedentia. De exercitu dicitur absolute, ut agere; cf. Livium 32. 5. „statio paucorum armatorum tenebat“, ubi v. Weissenbornium. Corrupta fortasse Apul. Metam. 1. 4. „quo quaestu . . . teneam“ i. e. vitam, quod addendum videtur; nam ibd. IX. 179. legimus: „parvis mercedibus vitam tenebat —“ i. e. sustinebat. Quamquam, ut infra videbimus, omissio nominis nonnunquam negari non potest, ut apud Liv. 24. 49. „extremi prope Oceanum adversus Gadis colunt“ et apud Gell. n. a. II. 22. med. „in quibus (regionibus) colunt“ i. e. habitant. Insolentius etiam, tamen non emendandum apud Varron. de r. r. 1. 16. „Multi habent in praediis“ i. e. domicilia; habent igitur idem atque habitant. Sic enim iam apud Plautum: „ubi adolescens habet“ et apud Graecos ἔχειν pro οἰκεῖν. cf. Bos. Ellips. 196.

Mitto notissima illa ponendi, sedandi verba; ut Gell. 18. 2. „Postquam tempestas sedavit, Atherbal taurum immolavit“ et leniendi Plaut. Mil. 2. 6. 99. „irae leniunt“, at minus nota consociare; Auson. clar. Urb. XI.

Qua maris Jonii subter vada salsa meantes
Consociant dulces placita sibi sede liquores —

sic enim legendum, non quam: consociant est i. q. consociantur. Contra, si inficetos etiam auctores commemorare licet, concordare activum est apud Incert. Epist. Didonis ad Aeneam 56.

... somnus

Concordat cum nocte torum —

i. e. iungit concordem uno toro. — Diversae notionis sunt, sed simili ratione immutata illa verba apud Incert. Epitome Iliad. Hom. 930.

Non illum vis ulla tenet, non saeva fatigant

Pectora pugnando —
quod aliter explicari non potest, nisi ita ut fatigant passiva significatione accipiamus, quemadmodum apud Graecos ὑποκνάω — ὑποτρύω — cf. Tryphiod. Excid. Ilii 40.

καὶ οὐ κεν ὑστατίοισιν ὑποκνήσασα πόνοισιν —

i. e. ultimis contrita laboribus. — In transcursu moneam, stagnandi verbum activa significatione legi non modo apud Tacitum loco iam a lexicographis notato, sed etiam Incerti Epital. Auspicii et Aellae 36.

Ditia Pactoli superat Peneüs amnis

Munera, clarus aquis nitidum stagnantibus aurum.

i. e. stagni instar effudentibus, neque emendandum stillantibus.

Aliter invertit significationem verbi Stat. Theb. IV. 829.

Hac saevisse tenus populorum incepta tuorum

Sufficiat —

i. e. pessumdedisse, irrita fecisse, nec supplendum in. Praegnanti, ut vulgo dicunt, sensu haec accipienda, ut ibd. VI. 6.

Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem —

i. e. certamen Olympicum instituit vel consecravit in honorem Pelopis; et VII. 1.

... cunctantes primordia belli —

i. q. cunctantes in primordiis belli, ut Valer. Flacc. Argon. 2. 93. cunctari gressus i. q. retardare. Sed haec iam in lexicis inveniuntur. Insolentius est, quod legitur Stat. Theb. IX. 5.

Praecipuum tunc caedis opus, Gradive, furebas —

i. e. furendo peragebas, quod differt a Virgiliano: hunc sine me furere furorem. Furere illo loco pro furendo edere ita positum, ut plangere pro plangendo excitare non solum Theb. III. 196.

et longo examine matres

Invidiam plangere diis —

quod recte explicat Forcellini: „lamentando necem natorum Niobes invidiam in deos moverunt, a quibus interfecti fuerant,“ sed etiam ibd. IX. 722.

Et tunc illa meas ingentem plangit ad aras

Invidiam —

ubi non supplendum factura, ut interpres Francogallicus putat, sed est i. q. plangendo in me excitat invidiam, opem meam frustra implorando. Perinde blandiri i. q. blanditer praebere, offerre; Claudian. de raptu Proserp. II. 82.

Quidquid turiferis spirat Panchaica silvis,

Quidquid odoratus longe blanditur Hydaspes —

quod aliter dictum est atque apud Columell. 7. 5. „Lac caprinum infusum tantum valet, ut et blandiatur igneam saevitiam“ i. e. mitiget, leniat —; at locus incertus; interpretes roponunt eblandiatur. Nec huc pertinent illa apud Vitruv. III. praefat. „gratia blanditur a veris iudiciis ad falsam probationem“ i. e. blandiendo compellit.

Jam de significatione verbi vivendi pro vivendo imitari, exprimere, viri docti copiose

explicuerunt, neque haec: Bacchanalia vivunt — Vivat Pacuvius Nestora totum — repetam. Boeth. Consol. 4. 3. dixit „asinum vivit“ i. q. asinalem vitam degit; ut apud Prudent. Peristeph. XIII. 32. „vivere iustitiam Christi“ i. e. vita et moribus imitari; ut apud ecclesiasticos vivere mortem, vivere pabula mortis, quasi victima interitui destinata, cui contrarium est triumphare mortem Lactant. de inst. div. IV. 16. 28.; triumphare terram. Sed haec mittamus.

Apud classicos sic praegnanti sensu usurpatur consentire pro consentiendo discernere, efficere; apud Liv. 1. 32. 12. „bellum erat consensum“, ubi v. Weissenbornium; apud Lucret. d. n. r. 2. 717. „vitales motus consentire“ i. q. consensu efficere, cf. Kritisch-exegetische Bemerkungen zum L. von Susemihl und Brieger. Philolog. 24. 3. Nota sunt apud Propert. 1. 15. 39. pallere colores i. e. vultum in multos colores mutare; ibd. 2. 23. 6. hiare carmina i. q. aperta vel magna voce pronuntiare. Rubere i. e. aliquid rubendo referre, repraesentare; v. Cortium ad Lucani Pharsal. V. 549 (de luna): „Ventorumque notam rubuit.“ Tumere i. q. iactare, praedicare Sil. Ital. Pun. X. 170. „atque antiqua tumentem Nomina,“ quod differt ab illis apud Senec. Thyest. 267.

Nescio quid animus maius et solito amplius tumet . . .

i. q. parat, molitur. — Suspirare etiam cum accus. iungitur, cum idem significet atque magno desiderio quaerere; locis a lexicographis prolatis addendus Sil. Ital. XV. 82.

Quid suspiratos magno in discrimine nautis

. . . fratres —

i. e. invocatos a nautis. — Flagrandi verbum factitivum triplicem habet significationem; aut idem est atque amare, quod omnibus notum, aut id quod amore accendere, quo in genere memorabilis, iam in lexicis prolatus locus Stat. Silv. V. 2. 120.

. . . novercales ibat venator in agros

Ascanius miseramque fratri flagrabat Elisam — incendebat eam, ut similem filium ex Aenea gignere cuperet; aut, quod in lexicis desideratur, est i. q. ostendere; cf. Nazarii Paneg. Constantino Augusto c. 14. „Flagrabant verendum nescio quid umbone corusci, i. e. emicabat in iis maiestas.

Verba sonum significantia etiam diversa ratione usurpantur. — Neminem facile offenderit Catull. 64. 61. „Evoe bacchantes“ i. q. inclamantes, sed insolentius dixit Lactant. instit. 4. 16. 11. „damnationem suam prophetarum voce praedictam quotidianis lectionibus personant“ i. e. nuntiant, confitentur, quod plane differt ab illo Horatiano personare aurem. Qui locus apud Forcellinum ad probandam hanc verbi significationem prostat ex Tacit. Annal. XIV. 15. „plausibus personare formam principis“ nunc aliter explicatur et interpungitur: „Li dies ac noctes plausibus personare, formam principis vocemque deum vocabulis appellantes;“ — ita ut personare absolute sit accipiendum, formam autem vocemque cum appellantes coniungendum. Locus igitur Lactantii unicum huius constructionis exemplum.

Cum hoc verbo conferri potest resultandi v., quod activa significatione legitur de locis, quae sonum reddunt, sed etiam cum accusativo nominis coniungitur apud Prudent. Peristeph. 2. 516. „resultare aliquem hymnis“ i. q. celebrare.

Alia praegnanti sensu dicta haec sunt. „Luxuriari pro luxuriando absumere apud Petron. Satir. fragm. XXI. „In testa famuli mersas luxuriantur opes“ — et apud Persium Satir. 1. 60.

Nec linguae, quantum sitiatur canis Apula, tantae — i. e. linguae tantae, quantum sitiens protendit canis. Quo loco Casaubonus scholium addidit: „sitiatur praegnans, ut vocant, verbum pro sitiens promat, ut oscitat 3. 59. pro oscitando eructat, esurire apud Cyprianum pro edere more esurientium.“ Janus locum illum Persii 3. 59.

... laxumque caput compage soluta

Oscitat hesternum —

explicans, dictionem hanc comparat cum hac: „Verum nec nocte paratum Plorabit“; vereor, ut recte, cum plorare cum accusativo passim coniunctum inveniatur, oscitare nunquam. Eadem vis inesse videtur in verbo latrandi, quod non solum pro allatrando ponitur cum accus., sed etiam idem est, ac latrando eiicere, ut apud Manilium Canicula dicitur latrare flammam. cf. Gronov. Diatribe in Stat. p. 509. Sic etiam tonare cum accusativo iungi vulgatum est, quamquam tonare minas, tonare bella — alio modo dicitur, atque tonare Ciceronem; sed haec iam accuratius explicavit Burmannus Claudian. in Probi et Olybrii cons. 208*.)

Nonnunquam quia iam antecedit pronomen in priore sententiae membro, in altero omititur, ita ut verbum activum speciose neutralem significationem induat. Sueton. Jul. Caes. c. 65. „Ac subinde observandum se admonens, repente interdiu vel nocte subtrahebat“ ubi Bremius dicit, supplendum esse ad subtrahebat se, quod antecedit, quamquam locus Plinii Paneg. 86. 2. (quem supra attulimus) documento est, subtrahendi verbum omnino esse neutrum. Sic apud Senec. de consolat. ad Marciam XXVI. „et quum tempus advenerit, quo se mundus reno-

*) Apud Graecos verba sacra faciendi, convivandi, fidibus canendi cum accusativo iunguntur ut verba celebrandi. Ex analogia dictionis θύειν γάμους dixit Philo Jud. de Exsecrat. p. 517. τὴν διάβασιν ἐνωχέισθαι et quod insolentius est, ibd. p. 436. τὰ πένθη κατενοχίζονται i. q. τοῖς πένθεσιν ἐπιχαίροντες, atque Joseph. Antiquit. 11. 13. τὴν ἀνάστησιν τὴν πατρίδος εὐοχίζοντες. — Sic κωδονοφορεῖν et τυμπανίζεν τινά tympanis reboantibus celebrare, prosequi. cf. Strabo XIV. p. 712. (p. 120 Tzsch.) διονυσιακὸν καὶ τὸ σινδοφορεῖν καὶ τὸ μιτροῦσθαι καὶ μυροῦσθαι . . . καὶ τοὺς βασιλέας κωδονοφορεῖσθαι καὶ τυμπανίζεσθαι κατὰ τὰς ἐξέδους — quod recte vertunt: et tympana et tintinabula exeuntem regem praecedere. Cf. Casaub. ad Athen. XII. p. 541. e. „τυμπανοφοροῦμενος non valet tympanum pulsans, sed cui tympanum pulsatur, ut καταλιούμενος cui tibia canitur, cui tibicen adest.“ — Alius sunt generis, de quibus disputat Lobeckius ad Ajac. p. 382. seqq. Compositis verbi στρατεύειν addi poterat ἐπιστρατεύω Zosim. VI. c. 4. ἐπεὶ δὲ πλεονεχτεῖσθαι συνήσθηοντο, πλῆθος οἰζειῶν καὶ γεωργῶν ἐπιστρατεύσαντες i. e. collecta magna multitudine et, quod verbum rarissimum est, μεταστρατεύειν Appian. de bello civ. V. 144. Τίσιος δὲ τὸν στρατὸν αὐτοῦ μετεστράτευσεν Ἀντωνίῳ — i. e. adegit sacramentum dicere Antonio.

vaturus exstinguat“ et Auson. Gratiar. actio p. 731. ed. Tollii: „Jam se cum pulvere favilla miscuerat, iam nubibus fumus involverat“ ubi vetus interpres, Acidalius, recte addidit, aut verbum involverat passive esse accipiendum, aut se ex prioribus supplendum. Huc referimus illa apud Melam 1. 1. 5. Ubi primum se artat Hellespontus vocatur, Propontis ubi expandit“ et apud Lactant. de opificio dei IV. 19. „ut quoniam viribus tueri se nequeunt, multitudine tueantur“ ubi Bünemannus omnino diversa miscet. At hoc notandum, tuendi verbum pertinere ad ea, quae absolute leguntur; cf. Curtium III. 26. 4. „Jamque ipsi in medium Persarum undique circumfusi egregie tuebantur“, quod Zumptius intactum reliquit, dicens: „tuebantur sine objecto, quod tamen ipsi essent, germanice sie hielten sich*).

Jam h. l. pauca dicenda de absoluto usu verborum, quo fit, ut verba activa speciem neutrorum induant, nomine omisso. Notissima sunt tolerare pro vitam agendo. Tacit. Annal. IV. 40. „posse ipsam Liviam statuere, nubendum post Drusum an in penatibus isdem tolerandum haberet —“ i. e. putaret sibi vitam agendam esse. Obiter moneam, de constructione hac habeo transeundum, habeo redeundum pro transeundum mihi est disputasse copiose Oudendorp. ad Frontin. strateg. 1. 4. 3. — Sic expedire idem est ac proficisci, omisso v. iter apud Tacit. histor. I. 88. „Otho non participes aut ministros bello, sed comitum specie secum expedire iubet“ ut vitetur concursus pronominum secum se. — Gerere absolute pro rem gerere bis legebatur apud Livium 25. 22. et 40. 57. Altero loco Weissenbornius adscripsit: „wahrscheinlich ist rem ausgefallen.“ Verum sic legitur hoc verbum non modo apud Velleium loco in lexicis citato, sed etiam apud Senec. Apocoloc. XI. „si honeste inter vos gessi“ et Aurel. Victor. de Caesar. c. 40. 17. „Ea tempestate apud Poenos Alexander pro Praefecto gerens.“ Atque sic etiam apud Senec. Epist. XV. 3. 23. (95.) olim legebatur: „quanta circa nepotum focos iuventus premit“ Haase nunc edit: „premitur, — vereor, ut recte; ad premit supplendum: alios, circumstantes. Sic etiam opprimere absolute legitur de tempore, ut idem sit atque incidere — eintreten; cf. Livium 30. 39. „ubi dum subductae reficiuntur naves, hiems oppressit.“ cf. Weissenbornium l. l. — Notissimae sunt dictiones: spes destituit, fortuna destituit — cf. Livius 1. 41., ubi spes destituit opponitur verbis: spes subest; ut Lucan. Pharsal. II. 728. At magis memoratu dignus locus apud Lucan. V. 695.

..... mundi iam summa tenentem
 Permississe rati —
 ubi ad permississe supplendum te ipsum, aut nos omnes — ut apud Appian. V. c. 133. διεπρεσβεύετο πρὸς αὐτὸν (Antonium) ἐπιτρέπων ἐκείνῳ — offerens se ei suaque omnia; quamquam h. l. absoluta positio verbi excusari potes tproxime praecedente pronomine αὐτόν. — Etiam dedere pro se dedendo usurpatum videtur Eumen. Panegy. Constant. Aug. c. 10. „Perses ipso Paulo, qui dedentem susceperat, deprecante, legem illius severitatis evasit.“

*) Ad invicem omitti pronomen sciunt omnes; cf. Nipperdey ad Tacit. Annal. XIV. c. 17.

— Nonnunquam, repeto, incertum est, sitne aliquid suppleendum, an verbum intransitiva significatione accipiendum. Sic Lucan. Phars. V. 599.

— iam te (i. e. vento) tollente furebat.

Pontus —
ubi Corte: „tollente intellige pontum“. At poterat etiam tollente neutrum esse, ut apud Valer. Flacc. Argon. IV. 4.

Ut nova nunc tacito sub pectore gaudia tollunt — i. e. tolluntur, vel tollunt se, vel te cf. Burm. h. l. Huc pertinet nautica, ut videtur, dictio: „Aperit deinde angustissimum pelagus“ Pompon. Mela 2. 6. 8. ubi sunt, qui terras suppleendum esse censeant; nam sic apud Melam saepius legimus: aperit pelagus terras — alii se suppleunt hoc sensu: quod (pelagus) ex angusto in latius spatium diducitur. — Verum alia huius generis nunc recte corriguntur. Sic, ut unum exemplum proferam, quamquam Graece dicitur *ὁ ποταμὸς ἐκβάλλει, ἴησι, ἐκδιδοῖ* — tamen codd. lectio apud Curtium VI. 10. „velut ex alio fonte conceptus edit“ reicienda legendumque editur*).

Jam verba nascendi, gignendi, augendi, quae mutationes designant, quae in corpore humano fiunt, digeramus. Comprehendendi verbum concipiendi significatione dici non modo de feminis, sed etiam de plantis, quae satae proveniunt, in vulgus est notum. cf. Columella III. 5. 6. „stirpes quamvis celeriter comprehendant atque prosiliant.“

Augendi v. neutralem habuisse significationem nemo ignorat. Exemplis a Vechnero p. 71. prolatis addi poterat Lucret. de r. n. II. 1163.

Usque adeo pereunt foetus augentque labores —
quemadmodum apud Graecos *ἀέξειν*. Quint. Smyrn. Posth. I. 383.

... καὶ οἱ ἀέξειν
ἄλκῃ ὁμῶς καὶ δάφρος ἐπίπλεον —
et ibd. VI. 451.

οὐ γὰρ ἀνδρωτί γε μετ' ἀνδράσι κῦδος ἀέξει —

*) Ut aperiendi verbum sic apud Graecos quamquam alia significatione usurpari *ἀνολεῖν* de iis, qui viam in altum sibi aperiunt, e locis arctioribus in spatiosum mare provehuntur, omnibus notum. Eiusmodi ellipsis obtinet in verbo *ἀναστήσαι*, quod absolute dicitur de duce, omisso *στρατόν*, cf. Schweighaeuserum ad Appian. VII. p. 233. Hoc facile excusari potest analogia similium, ut *παῖς*, quae celestae est vox, at magis offenditur loco Herodiani l. c. 11. *ἔστησε τὸ σάφος* i. e. navigium substitit et Themist. p. 38. ed. Harduini: *μικρὸν ἐπιστήσαντες, εἰ δοκεῖ, καὶ διαναπνευσόμενοι ἐκ τοῦ δρόμου σκοποῦμεν* — i. e. inhibito cursu — ubi ad *ἐπιστήσαντες* suppleendum *δρόμον*, quod subsequitur. Alia exempla mutatae temporum verbi *ἰσθάναι* significationis proferre nihil adinet, cum ab editoribus iam sint correctae, ut apud Phercyd. p. 83. a Sturzio *ἀνέστησα* emendatum pro *ἀνέστην*, et a Sylburgio apud Zosim. III. c. 34. Dio Cass. Fragm. Vales. III. R. 3. 6. 5. *ἐπεὶ καὶ τὸ 2' ἔτος ἀνέστη τὸ τῆς χοίρον αἰνίγμα* — quod vertunt: „cum annus trigesimus porcae aenigma resuscitaret“ legendum *κατὰ τό*. In editione Polybii Schweighaeuseri pluribus locis *ἐφέστηκα* legimus sensu activo, ut 32. 9. *τῶν καιρῶν ἐφεστηκότων ἡμᾶς ἐπὶ τῆρ οἰκίαν ταύτην* i. e. cum temporum series ad laudem huius familiae nos deduxerit — verum omnibus his locis *ἐφέστακα* legendum esse docuit Buttmannus s. v. *ἴστημι*.

i. e. gloria paratur*). — Uberandi et exuberandi v. duplicem habent significationem maxime apud Columellam, cf. II. 1. 5. „cum coeperint cultum exuberare loca silvestria“ et V. 9. „olea uberat“ i. q. proventu largiore gaudet. Minus nota sunt, quae legimus apud Veget. de arte veterin. 2. 24. „si ex hac ratione non mitigaverit animal“ quod est graecum *χαίρειν*, refici; etiam *ἀναλαβεῖν*, *ἀναφέρειν* vires recuperare, recreari. cf. Stallbaum. Plato de rep. p. 467. b.; at plane inexplicabile apud Lactant. de mortibus persec. 33. 2. „Sed inducta iam cicatrice scindit vulnus et rupta vena fluit sanguis“ i. q. scinditur, quam lectionem tuetur Bunemannus auctoritate codd. nisus. — Concarnare et concarnari promiscue usurpari, cf. Veget. de a. v. 2. 22. „si ipsum os concarnari non potuerit“ et mox ibd. „donec sanguinet et concarnet“ et sanguinare esse et sanguine manare et sanguinem mittere alicui, lexica docent. — Minuendi v. tantummodo in participio neutrum est, in dictionibus minuente aestu, minuente luna i. q. decrescente; sunt enim participia neutrali vi usurpata, quamquam verba hac significatione carent. Notissima sunt res moventes, gignentia τὰ *φρούμενα* + ; Virgil. Aen. X. 362. rotantia saxa; Georg. I. 163. volventia plaustra; minus nota illa apud Silium Ital. 1. 47.

... Trebia et stipantibus armis

Corporibusque virum retro fluat —

i. q. se stipantibus, cumulatis, — ut apud Ammian. Marc. XXIII. 5. 3. „et retortis plebs universa cervicibus exacerbantia in se tela declinans spargitur passim“ i. e. acervatim congesta — ab inusitato v. exacerbandi. — Apud Claudian. de r. Pros. II. 88.

... Ille novo madidantes nectare pennas

Concutit — Ruhnkenius madidatas legendum esse censet; at nihil mutandum. Nam sic etiam apud Vitruv. 8. 1. 1. „Tunc in quibus locis videbuntur humores concrispantes et in aëra surgentes“ i. q. crisperi; sic enim edidit Schneiderus codices secutus; editores interposuerunt se. — Quassanti capite pluribus locis legi et apud Plautum et apud alios scriptores sciunt omnes, ut laetificans pro laetificato, laeto est apud Plaut. Persa V. 1. 8. At nemo facile tueatur lectionem apud Columell. VI. 1. 3. „capaci et tanquam implente utero“ i. q. impleto vel gravido; iure emendavit Ursinus inciente.

Quae a viris doctis contrarii usus exempla proferuntur, in quibus participia perf. passivi significatione activa usurpata inveniuntur, h. l. non repetam; maior eorum pars nota omnibus. Sic penetratus pro penetrante apud Lucretium pluribus locis legitur; cf. IV. 1240.

Aut penetrare locos aequae nequit, aut penetratum

Aegre admiscetur muliebri semine semen —

*) Βοιάω in uno eodemque versu poetae Hesiod. Opera et d. 5. variat:

ῥέα μὲν γὰρ βοιάει, ῥέα δὲ βοιάοντα χαλέπτει

quod interpres doctus convertit: „nam facile quidem extollit, facile quidem elatum deprimit.“

et exululatus Ovid. Trist. IV. 1. 42.

Dum stupet Edonis exululata iugis;
verum apud Senec. Herc. Oet. v. 1290.

Vincitque faces

Solis adusti glaciale iubar —

adusti pro adurentis non ferendum atque adulti viri docti reponunt. — Aliter explicanda apud Valer. Flac. Argon. IV. 701.

Alcides Theseusque comes pallentia iungunt

Oscula, vix primis amplexi luminis oris —

i. e. amplexi sese —

Etiam lucendi verba in utraque lingua mirum in modum confunduntur cum accendendi verbis. Ennius Annal. fragm. 3. 9.

Prodinunt famuli; tum candida lumina lucent —

quod active accipiendum esse docuit Vahlen Quaest. Ennian. p. 41, quemadmodum lucere facem dicunt, praelucere bonam spem (pro vulgari bona spe). cf. Vossium de constr. lib. p. 90. et praeifulgurat apud Val. Flacc. III. 119.

.. strictoque vias praeifulgurat ense.

Sic Graecorum ἐπιφλέγειν utramque habet significationem et incendendi et flagrandi et ἀστράπτω modo illustrare significat, ut Musaeus 276. ἀστράπτων ἐννῆν, modo cum fulgore immittere Crinagor. Ep. 28. 4. . . . ἀστράπτων Κέλτοις πολλὸν ἐννάλιον. —

Alia quae ad statum rei vel corporis pertinent nec tamen in certas classes referri possunt breviter modo h. l. adtingamus, cum iam in lexicis nostris inveniuntur. Ad plantas et rem rusticam spectant regelare, quod etiam neutrum est Colum. II. 2. „itaque dum hae (vites) regelare sinuntur“ — pandare et pandari de arboribus; glubere et corticem detrahere, et de materia ipsa, quae corticem deponit, decorticatur Cato de r. r. 17. „Quae materies semen non habebit, cum glubet, tempestiva erit“; decolare et per colum mittere et intransitivo sensu: per colum fundi et evanescere; despumare et spumam adimere et neutrali sensu i. q. decrescere; decoquere i. q. perire de rebus vel subsidere Cassiod. Var. IX. 3. „pulchrior est dum arserit, potior dum decoxerit“; — rugare et in rugas contrahere et in rugas contrahi; — stabulare et: in stabulum recipere: et in stabulo esse, stabulari. Inchoandi v. neutrali significatione legitur non modo duobus locis, quos Forcellini s. v. profert, sed etiam Cassiod. Var. IX. 9. „ut primordia nostra a praestitis inchoarent“; plane novum quod est apud Frontin. Strateg. II. 5. 31. „prius deinde quam resisti his inciperet“ pro: coeptum esset. Exemplo etiam caret, quod est apud Varron. de re r. II. 3. 10. „Tantum enim fefellit, ut brevi omnes (capras) amiserit morbo.“ — i. q. falsus est, τοσοῦτου ἐδέησεν; atque quem ad modum graecum ἐδήλωσεν absolute dicitur, sic etiam apud Columell. XI. 2. 72. significat.

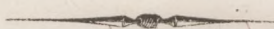
Laxandi v. neutrum esse in dictione annona laxat Livius testis est; cf. Vechn. hel-

lenolex. p. 61.; inde etiam Zumptius apud Curtium IV. c. 12. „crebrisque fluctibus compages operis verberatae laxavere“ verba intacta reliquit, quamquam praeter Livianum locum aliud simile exemplum afferre se posse negat; relaxare tamen sic legitur in Nazarii Panegyri. Constantino Augusto c. 28. „relaxaverit acies, aut frons impulsata titubaverit“ i. e. si forte acies de pugnandi alacritate nonnihil remiserit — quibus proxime accedit illud apud Cic. de Finib. II. 29. „Dolor si longus, levis; dat enim intervalla et relaxat.“ — Carent autem omnino exemplo imitandi v. pro ad imitandum proponere cf. Vopisci Probum c. 4. „quem iuvenem imitari pueris omnibus volo“ et adiurare aliquem i. q. cogere ad iurandum cf. Vopisci Florian. c. 1. „quum sciret adiuratum esse in senatu Tacitum, ut . . . optimum aliquem principem faceret.“ Sic etiam praeter rationem et usum posterioris aetatis scriptores neutra, quae dativum regunt, cum accus. iungunt, ut activa fiant, velut apud Symmach. Ep. V. 47. „et ideo hanc operam perseveranter advigilo“ i. q. exsequor, curo; et Avieni Descript. Orbis V. 1317.

. . . pars Indi procurat segmina dentis,

Atque ebur invigilat —

i. q. custodit, tuetur. Quae Heinsius ad defendendam hanc lectionem profert ad Ovid. Met. VIII. 192. diversi sunt generis.

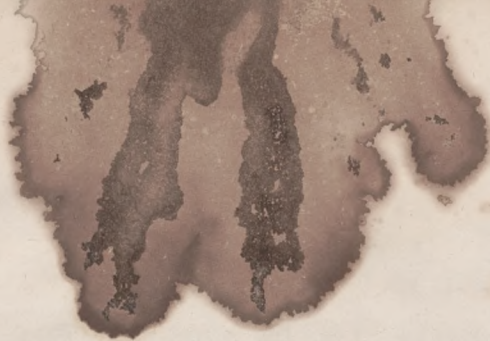

Wiesbaden 1867

192. diversi sunt generis.
 i. p. constat; factus. Quae Holsina ad habendam hanc lectionem profert ad Ovid. Met. VIII.
 tam parvevenerat a vigilia. i. p. exasperat, curio; et Avieni Descriptio Orbis. V. 1817.
 legunt, cum seorsum iungunt, ut active fiat, velut apud Symonach. Ep. V. 47. ut ibi hanc ope-
 fuerat. Sic etiam praeter rationem et usum posterioris solatis scriptores neutras quas dativum
 Fortan. c. 1. „quom sciret adinatum esse in senatu factum, ut optimum aliquid principem
 imitari poteris omnibus color, et adinatum aliquid i. p. cogere ad iurandum et Vopisci
 exemplo imitandi v. pro ad imitandum proponere et Vopisci Prodom et 4. „quom invenim
 11. 28. „Dolor si longas, leve; dat enim intervallo et relaxat. — Erant autem omnino
 de purgandi alacritate nonnulli remiserit — quibus proximis accedit illud apud Cic. de Finib.
 stabano Augusto c. 28. „relaxaverit acies, non frons impuis titubaverit. i. e. si forte acies
 simile exemplum afferre ad hanc relaxare tamen sic legitur in Nasserii Panegyri. Con-
 oporis verborum laxa.

The lower portion of the page contains extremely faint and illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is too light to transcribe accurately.

Schulnachrichten

I. Lehrverfassung 1866/67.

für

den Zeitraum vom 12. October 1866 bis 27. September 1867.

Wiadomości szkolne

czas od 12. Października 1866 do 27. Września 1867.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. b) protestantische: 2 St. c) evangelische: 2 St. d) im W-2-Klassenunterrichte, im 2-3. Lasse des N.T. im Urtext (Ex. Joh. u. Römer-Brief). Pastor Schwabewalden, im 2-3. Lasse des N.T. im Urtext.

2. Deutsche: 3 St. Geschichte der deutschen Nationenlehre nach Schäfer, von Kopf-
stock bis auf die neueste Zeit, mit christlichen Fiktion. Lehrer: Abschnitt aus Fassung's Lehr-
buch. Lehrer: Vortrag, Klassen-
arbeiten, Aufsätze, 2 St. —
3. Polnische: 2 St. —
4. Latein: 2 St. Exzerp. u. Exzerp. 1 St. — Tacitus Hist. I. II. c. 1. —
5. Russische: 2 St. Wawonow'sche — Horaz Epist. III. IV. —
6. Griechische: 4 St. Grammatik. Exzerp. u. Exzerp. 2 St. — Plato Apol. Sokrat. Criton;
Hauptbuch. 2 St. Dr. Schwabewalden — Homer II. VI—IX. Sophokles Antig. 2 St. Exzerp.
7. Hebräische: 2 St. Nahdörfer, Partikel, die schwache Verba. Wiederholung des vor-
hergehenden Cursum. Exzerp. der Lectionsbücher aus der Grammatik von Seher u. aus Gene-
sisp. XXI—XXVII mit Hebräischer Grammatik. Lehrer: Wawonow, Blasser.

8. Geschichte: 3 St. Neuere Geschichte in der handschriftlichen Fassung. Handbuchgesch.
Preussische Geschichte. Wiederholung der wichtigsten Abschnitte aus der Geschichte des Alter-
thums. VII u. Jakobowicz.

9. Mathematik: 4 St. Geometrie: Stereometrie beiderlei Art; einige konstruktive Aufgaben.
3 St. — Arithmetik: Rechen- u. höhere arithmetische Gleichungen; Reihen. Höhere Ordnungen. Fo-
genschaften, Formeln, kombinatorische Variationen, binomische Lehrsatz; Wiederholung
wichtiger Abschnitte aus dem vorhergehenden Cursum. A. Lösung von Beispielen über 100 in
der Klasse; nach Bretton's Aufgäben. 2 St. Dr. Schwabewalden.

10. Physik: 2 St. Optik und Wärmelehre, nach Bretton's Physik. Dr. Wawonow.

I. Lehrverfassung 1866/67.

a. Lehrplan.

Ober-Prima.

Ordinarius: Prof. Wannowski.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. w. Die Lehre von den hh. Sacramenten und die Eschatologie. Wiederholung aus dem Gebiete der Glaubens- u. Sittenlehre u. aus der Kirchengeschichte. Viertelj. Klassenarbeiten. R. L. Regens *Bilewicz*.
b) Evangelische: 2 St. w. Im W.-S. Kirchengeschichte, im S.-S. Lesen des N. T. im Urtext. (Ev. Joh. u. Römer-Brief). Pastor *Schönborn*.
2. Deutsch: 3 St. Geschichte der deutschen Nationalliteratur nach Schäfer, von Klopstock bis auf die neueste Zeit, mit zahlreichen Proben. Lectüre: Abschnitte aus Lessing's Hamburg. Dramat., privatim Goethe's Torquato Tasso u. Shakespeare's Hamlet. Vorträge, Klassenarbeiten, Aufsätze, 2 St. — Logik 1 St. *Schweminski*.
3. Polnisch: 2 St. Literaturgeschichte des 16. Jahrh., 1 St. Vorträge, Klassenarbeiten, Aufsätze, 1 St. Dr. *Rymarkiewicz*.
4. Latein: 8 St. Exerc. u. Extemp. 1 St., freie Aufsätze 1 St. — Tacitus Hist. I. II. c. 1—80. 4 St. *Wannowski*. — Horat. Carm. III. IV., ausgewählte Satiren u. Episteln, 1 St. *Enger*.
5. Griechisch: 6 St. Grammatik, Exerc. u. Extemp. 2 St. — Plato Apol. Socrat. Criton; Euthyphron, 2 St. Dr. *Szostakowski*. — Homer Il. VI—IX. Sophocles Antig. 2 St. *Enger*.
6. Französisch: 2 St. Exerc. u. Extemp. u. öftere mündliche Wiederholung derselben, 1 St. Lectüre: Horace von P. Corneille, 1 St. Dr. *Rymarkiewicz*.
7. Hebräisch: 2 St. Zahlwörter, Partikeln, die schwachen Verba. Wiederholung des vorhergehenden Cursus. Uebersetzung der Uebungsstücke aus der Grammatik von Seffer u. aus Genesis cap. XXI.—XXVII. mit Berücksichtigung des Wichtigsten aus der Syntax. *Bilewicz*.
8. Geschichte: 3 St. Neuere Geschichte bis zur französischen Revolution, Brandenburgisch-Preussische Geschichte, Wiederholung der wichtigsten Abschnitte aus der Geschichte des Alterthums. *Th. v. Jakowicki*.
9. Mathematik: 4 St. Geometrie: Stereometrie beendet; einige konstruative Aufgaben, 2 St. — Arithmetik: kubische und diophantische Gleichungen, Reihen höherer Ordnungen, Polygonalzahlen, Permutationen, Kombinationen, Variationen, binomischer Lehrsatz; Wiederholung wichtigerer Abschnitte aus dem vorhergehenden Kursus, Auflösung von Beispielen, über 100 in der Klasse; nach Brettner's Lehrbüchern, 2 St. Dr. *Ustymowicz*.
10. Physik; 2 St. Optik und Wärmelehre, nach Brettner's Physik. Dr. *Wituski*.

I. Plan nauk z roku 1866/67.

a. Rozkład nauk.

Klasa II. wyższa.

Ordynariusz: Prof. Wannowski.

1) Religia: a) katolicka: 2 godz. Nauka o Sakramentach śś. i o ostatecznych rzeczach. Powtarzanie nauki wiary i obyczajów oraz historii kościelnej. Kwartalne wypracowania. X. Regens *Bilewicz*.

b) ewangelicka: 2 godz. W półroczu zimowém hist. kościel., w lat. półr. czytanie Now. Test. w oryginale (ewang. ś. Jana i list do Rzymian). Pastor *Schoenborn*.

2. Język niem.: 3 godz. Hist. narodowej Literatury niemieckiej podł. Schaefera, od Klopstoka aż do najnowsz. czasów z licznymi próbami. Czytano z Lessynga Dramatur. hamburskiej niektóre rozdziały; prywatnie: *Torkwato Tasso Goethego i Hamleta Szekspira*. Wykłady ustne, Cwiczenia w klasie i domowe, 2 godz. — Logika 1 godz. — *Schweminski*.

3. Język polski: 2 godz. Hist. Literat. polskiej 16go wieku, 1 godz. — Wykłady ustne; Cwicz. piśmien. domowe i w klasie, 1 godz. *Rymarkiewicz*.

4. Łacina: 8 godz. Exercycya i Extemporalia, 1 godz. Wypracowania wolne, 1 godz. Tacyt. Hist. I. II. rozdz. 1—80. 4 godz. *Wannowski*. — Horac. Od. III. IV., Satir. i Epist. 2 god. *Enger*.

5. Język grecki: 6 godz. Gramatyka, Exerc. i Extemp. 2 godz. — Platona Apologia Socr. Criton, Euthyphron, 2 god. Dr. *Szostakowski*. — Hom. Jl. VI—IX. Sofoklesa Antig., 2 god. *Enger*.

6. Język francuzki: 2 godz. Exerc. i Extemp. a często powtarzanie ich ustne 1 godz. — Czytano: Horacyuszów p. P. Corneilla 1 godz. *Rymarkiewicz*.

7. Język hebrajski: 2 godz. O liczbownikach i partykułach. Słowa słabe. Powtarzano kurs klasy niższej. Tłumaczono przykłady z Seffera gramatyki i oprócz tego z Genesis rozdział XXI—XXVII. z uwzględnieniem najgłówniejszych rzeczy z Syntaxis. X. *Bilewicz*.

8. Historia: 3 godz. Historia nowszych czasów aż do rewolucyi francuzkiej, historia państwa pruskiego, powtarzanie ważniejszych ustępów z historii starożytnej. *T. Jakowicki*.

9. Matematyka: 4 godz. Geometrya: Stereometrya do końca, niektóre zagadnienia z geometryi wykreslonej, 2 godz. — Arytmetyka: Równania 3go stopnia, diofantyczne równania; szeregi wyższych rzędów; liczby poligonalne; permutacye, kombinacye, waryacye i binomiczne twierdzenie. Powtórzenie ważniejszych rozdziałów; oprócz tego rozwiązano przeszło 100 przykładów w klasie podług książek Brettnera. Dr. *Ustymowicz*.

10. Fizyka: 2 godz. O świetle i cieple, podług fizyki Brettnera. Dr. *Wituski*.

Unter-Prima.

Ordinarius: Dir. Dr. Szostakowski.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. Die Sittenlehre. *Bilewicz*
b) evangelische: wie in O.-I.
2. Deutsch: 3 St. Geschichte der deutschen National-Literatur nach Schäfer, von der ältesten Zeit bis Klopstock, mit zahlreichen Proben. Lectüre: Lessing's Laokoon; privatim Lessing's Minna von Barnhelm und Goethe's Iphigenie. Vorträge, Aufsätze, Extemp., 2 St. Empirische Psychologie, 1 St. *Schweminski*.
3. Polnisch: 2 St. Literaturgeschichte bis 1622, 1 St. Vorträge und freie Aufsätze, 1 St. Dr. *Jerzykowski*.
4. Latein: 8 St. Wiederholung der Grammatik in Verbindung mit Exerc. u. Extemp., 1 St. Censur der Aufsätze, 1 St. — Cicero Tuscul. I. II. V., 4. St. Dr. *Szostakowski*. — Horat. Carm. I. II. III., 2 St. *Wannowski*.
5. Griechisch: 6 St. Wiederholung u. Ergänzung der Syntax, Exerc. u. Extemp. 2wöchentl. Plutarch: Themistocles. Herodot VII. c. 1—99 *Enger*. Homer II. I. II. VI. XXIV. 2 St. Dr. *Szostakowski*.
6. Französisch: 2 St. Exerc. u. Extemp. u. öftere mündliche Wiederholung derselben, 1 St. Athalie von Racine, 1 St. Dr. *Rymarkiewicz*.
7. Hebräisch: 2 St. comb. mit O.-I.
8. Geschichte: 3. St. Mittelalter nach Pütz mit Berücksichtig. der Geographie. Dr. *Nehring*.
9. Mathematik: 4 St. Geometrie: Stereometrie bis zur Berechnung der Kugel, 2 St. Arithmetik: von den Verhältnissen u. Proportionen, der arithm. u. geom. Progression, den Kettenreihen, Polygonal- u. Pyramidalzahlen, Kugelhaufen, der einfachen und zusammenges. Zins- u. Kettenrechnung; Auflösung von Beispielen, 2 St., nach Brettner's Lehrbüchern. Dr. *Ustymowicz*.
10. Physik: 2 St. Magnetismus u. Elektrizität, nach Brettner's Leitfaden, 1 St. — Mathematische Geographie, nach Brettner's Leitfaden, 1 St. Dr. *Wituski*.

Ober-Secunda.

Coetus A: Ordin. Professor Schweminski. Coetus B: Ordin. Professor Dr. Jerzykowski.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. Vom Werke der Erlösung u. von der Gnade. Kirchengeschichte: von Carl d. Gr. bis auf die neuesten Zeiten, nach Tomaszewski's Handbuch. Vierteljährl. schriftliche Klassenarbeiten. Coetus A: *Bilewicz*. Coetus B: Lic. *Michalski*.
b) Evangelische: comb. mit O.-I.
2. Deutsch: 2 St. Geschichte der dramatischen u. lyrischen Poesie. Lectüre von Schiller's Wallenstein u. Lessing's Emilia Galotti. Vorträge, Aufsätze, Extemp. Coet. A: *Klossowski*. Coet. B: Dr. *Steiner*.
3. Polnisch: 2 St. Theorie der Dichtungsarten, nach Cegielski, Memoriren von Musterstücken, 4 wöchentl. schriftliche Arbeiten. *Moliński*.
4. Latein: 10 St. Wiederholung schwierigerer Abschnitte aus der Syntax des Verbuns; Uebersetzen aus Forbiger's Aufgaben, 2wöchentl. ein Exerc. oder Extemp., 3 St. — Lectüre: Coet. A: Livius XXI. Cicero pro lege Manil. u. pro Archia poeta. Memoriren geeigneter Stellen, 5 St. Vergil. Aen. III. u. einige Eclog. Metrische Uebungen nach Seyffert's Palaestra Musarum. 2 St. *Schweminski*.

Klasa I. niższa.

Ordynaryusz: Dyr. Dr. Szostakowski.

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. Nauka obycz. X. Regens *Bilewicz*.
b) ewangelicka: jak w kl. I. wyższej.
2. Język niemiecki: 3 godz. Hist. niem. literatury narodowej podł. Schaefera, od najdawniejszych czasów do Klopstoka z licznymi próbami. Czytano Laokoon Lessinga, prywatnie: Minna von Barnhelm Lessinga i Ifigenią Goethego. Wykłady ustne, Cwiczenia piśm. domowe i w klasie 2 godz. — Psychologia empiryczna 1 godz. *Schweminski*.
3. Język polski: 2 godz. Hist. literat. narodowej aż do r. 1622. 1 godz.; Wykłady ustne i Cwicz. piśmienne 1 godz. Dr. *Jerzykowski*.
4. Łacina: 8 godz. Powtarzanie gramat. w połączeniu z Exerc. i Extemp. 1 godz. Cenzura ćwiczeń piśm. 1 godz. — Cicero Tuscul. I. II. V. 4 godz. Dr. *Szostakowski*. — Horac. Carm. I. II. III. 2 godz. *Wannowski*.
5. Język grecki: 6 godz. Powtarzanie i dopełnienie składni, Exerc. i Extemp. co dwa tyg. Plutarcha: Temistokles. Herodota: VII. c. 1—99. 4 godz. *Enger*. — Homera Iliad.: I. II. VI. XXIV. 2 godz. Dr. *Szostakowski*.
6. Język francuzki: 2 godz. Exerc. i Extemp. częstokroć ustne ich powtarzanie 1 godz. Czytano Athalię Racina 1 godz. Dr. *Rymarkiewicz*.
7. Język hebrajski: 2 godz. razem z kl. I. wyższą.
8. Historia: 3 godz. Średnie wieki podł. Pütza z uwzględn. Jeografii Dr. *Nehring*.
9. Matematyka: 4 godz. Geometrya. Stereometrya aż do obliczenia kuli, 2 godz. Arytmetyka: o stósunkach i proporcjach, o progressyi aryt. i geometr.; o szeregach łańcuchowych, o liczbach poligonalnych i piramidalnych, o stósie kul, o rachunku prowizyi pojedynczym i złożon. tudzież o rach. łańcuch., rozwiązywanie zagadnień, 2 god. podł. książek Brettnera. Dr. *Ustymowicz*.
10. Fizyka: 2 godz. Magnetyzm i Elektryczność, podł. ks. Brettneua 1 godz. — Jeografia matemat. podł. Brettnera 1 godz. Dr. *Wituski*.

Klasa II. wyższa.

Oddz. A.: Ordyn. Prof. Schweminski. Oddz. B.: Ordyn. Prof. Dr. Jerzykowski.

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. O dziele odkupienia i o łasce. Z hist. kośc. począwszy od Karóla W. aż do najnowszych czasów, według hist. kośc. X. Tomaszewskiego. Kwartalne ćwiczenia w klasie. Oddz. A. X. *Bilewicz*. Oddz. B. X. Lic. *Michalski*.
b) ewangelicka: w połączeniu z kl. I. wyższą.
2. Język niemiecki: 2 godz. Historia Poezyi dramat. i lirycznój. Czytano: Wallensteina Szyllera i Emilią Galotti p. Lessinga. Wykł. ustn. Cwiczenia piśm. domowe i w klasie. Oddz. A.: *Kłossowski*; Oddz. B.: Dr. *Steiner*.
3. Język polski: 2 godz. Teorya Poezyi podł. Cegielskiego. Wykł. ustne z Wzorów; Cwicz. piśmienne co miesiąc. *Moliński*.
4. Łacina: 10 godz. Powtórzenie trudniejszych rozdziałów w Składni Słowa; Tłomacz. z Forbigera Zadań; co dwa tyg. Exerc. albo Extemp. 3 godz. Czytano w Oddz. A.: Liwiusza XXI. Cy-cerona: pro lege Manil. i pro Archia poëta. Recytowano z pamięci stósowne ustępy. 5 godz. — Wirgiliusza Eneid. III. i niektóre Eclogi. Cwiczenia metr. podł. Seyfferta Palaestra Musarum 2 godz.

ski. Coet. B: Livius XXI. Cicero pro Roscio Amer. Memoriren geeigneter Stellen. 5 St. Dr. *Jerzykowski*. Vergil Aen. VI. VII. Metrische Uebungen, 2 St. Dr. *Steiner*.

5. Griechisch: 6 St. Syntax, nach Buttman §. 124—§. 143. Zwöchentl. ein Exerc. oder Extemp. 1 St. Lectüre: Coet. A: Xenoph. Hellen. I. II. 3 St. Homer Odys. XI—XIV. XV. 1—185. 2 St. *Wannowski*. Coet. B: Xenoph. Hellen. III. IV. 3 St. Dr. *Steiner*. Homer. Odys. IV—VII. 2 St. Dr. *Szostakowski*.

6. Französisch: 2 St. Zweiwöchentl. ein Exerc. oder Extemp., 1 St. — Lectüre aus Goebel's Bibliothek: Coet. A: L'ours de la Maladetta u. Barthélemy, Coet. B: Le Lépreux. u. Le grand St. Bernard. 1 St. Dr. *Rymarkiewicz*.

7. Hebräisch: comb. mit I.

8. Geschichte: 3 St. Griechische u. macedonische Geschichte seit Alexander d. Gr.; römische Geschichte, mit Berücksichtig. der Geographie der betreffenden Länder. Coet. A: Dr. *Nehring*. Coet. B: *Th. v. Jakowicki*.

9. Mathematik: 4 St. Arithmetik: die Logarithmen, Exponentialgleichungen; Wiederholung einiger wichtigerer Abschnitte, 2 St. Geometrie: die ebene Trigonometrie, nach Brettner's Lehrbüchern, 2 St. Ueber 120 arithmetische u. eben so viele geometrische Beispiele wurden in der Klasse gelöst. Dr. *Ustymowicz*.

10. Physik: 1 St. Akustik, nach Brettner's Leitfaden. Dr. *Wituski*.

Unter-Secunda.

Coetus A.: Ordin. O. L. Dr. *Steiner*. Coetus B.: Ordin. O. L. *Klossowski*.

1. Religionslehre: a) katholische 2 St. Lehre von Gott, seinem Wesen, seinen Eigenschaften, von der h. Dreieinigkeit. Ausführliche Lehre von der Kirche. Kirchengeschichte von der Gründung der Kirche Christi bis auf Gregor VII. Coetus A: *Bilewicz*, Coetus B: Lic. *Michalski*.

b) evangelische: 2 St. Lesen der Bibel nach Luthers Uebersetzung. Memoriren religiöser Lieder. Wiederholung des Luther. Catechismus. Pastor *Schoenborn*.

2. Deutsch: 2 St. Kurze Uebersicht der Dichtungsarten, bes. der epischen. Lectüre von Goethe's Herrmann und Dorothea. Freie Vorträge und schriftliche Arbeiten. Coet. A: Dr. *Nehring*. Coet. B: Dr. *Wituski*.

3. Polnisch: 2 St. Im W. S. Stilistik, nach *Rymarkiewicz*, im S. S. Theorie der Dichtungsarten, nach *Cegielski*. Vorträge und Aufsätze. Coet. A: *L. v. Jakowicki*. Coet. B: *Eukowski*.

4. Latein: 10. St. Wiederholung und Ergänzung der Syntax, Lehre von der Wortbildung nach *Zumpt*, Uebersetzen aus dem Deutschen in's Lateinische nach *Süpfle's* Aufgaben zu lat. Stilübungen; wöchentl. schriftliche Arbeiten. Metrische Uebungen, nach *Seyffert's* Palaestra Musarum. Lectüre: Coet. A: Livius I. Cicero pro Archia poeta. Vergil. Aen. I. II. Coet. B: Liv. XXI. c 1—40. Cicero de senectute, orat. III. in Catil. Vergil. Aen. II. u. Theile aus IX. X. Einzelnes wurde memorirt. Coet. A: Dr. *Steiner*. Coet. B: *Klossowski*.

5. Griechisch: 6 St. Lehre von der Wortbildung, Kasuslehre. Exerc. u. Ext. 2 St. Dr. *Jerzykowski* (A), *Klossowski* (B). — Lectüre: Coet. A: Xenoph. Anab. I. II. Dr. *Jerzykowski*. Homer. Odys. II. III. *Wannowski*. Coet. B: Xenoph. Anab. II. III. *Klossowski*. Homer. Odys. I. II. III. Dr. *Jerzykowski*.

6. Französisch: 2 St. Wiederholung des grammatischen Pensums der III., die ersten Ab-

Schweminski. Oddz. B.: Liwiusz XXI.; Cycero pro Roscio Amer. Pamięciowo recyt. stósov. ustępy 5 godz. Dr. *Jerzykowski.* Wirgil. Aeneid. VI. VII. Cwicz. metr. 2 godz. Dr. *Steiner.*

5. Język grecki: 6 godz. Składnia podł. Buttmana §. 124—143.; co 2 tyg. Exerc. albo. Extemp. 1 godz. Czytano w Oddziale A.: Xenoph. Hell. I. II. 3 godz. Homer Odys. XI., XIV. XV., 1—185. 2 godz. *Wannowski.* — Oddział B.: Xenoph. Hellen. III., IV. 3 godz. Dr. *Steiner.* — Homer Odys. IV.—VII. 2 godz. Dr. *Szostakowski.*

6. Język francuzki: 2 godz. Co dwa tygod. Exerc. na przemian z Extemp. 1 godz. — Czytano z Goebela Biblioteczki: Oddz. A.: L'ours de la Maladetta i Barthélemy. Oddz. B.: Le Lépreux i Le grand St. Bernard 1 godz. Dr. *Rymarkiewicz.*

7. Język hebrajski: w połączeniu z klasą I.

8. Historia: 3 godz. Hist. grecka i macedońska od Alexandra W.; rzymska hist. z uwzględnieniem Jeografii krajów tu należących. Oddział A: Dr. *Nehring*; Oddział B: *Teod. Jakowicki.*

9. Matematyka 4 godz. Arytmetyka: Logarytmy, Równania z exponentem. Powtórzenie niektórych rozdziałów ważniejszych. 2 godz. — Geometria: Trygonometria płaszczyzn podług książki Brettnera. 2 godz. Rozwiązano prócz tego przeszło 120 arytmetycznych i równie tyle geometrycznych zagadnień w klasie. Dr. *Ustymowicz.*

10. Fizyka: 1 godz. Akustyka podług książki Brettnera. Dr. *Wituski.*

Klasa II. niższa.

Oddz. A.: Ordyn. N. W. Dr. *Steiner.* Oddz. B.: N. W. *Kłossowski.*

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. Nauka o Bogu, o jego istocie i przymiotach; o Trójcy przenajsw. Obszerna nauka o kościele. Z hist. kośc. od założenia kościoła aż do Gregorza VII. Oddz. A. X. *Bilewicz.* Oddz. B. X. Lic. *Michalski.*

b) ewangelicka: 2 godz. Czytano Biblią podł. tłumaczenia Luttra. Uczono się na pamięć pieśni religijnych. Powtarzano Katechizm Luttra. Pastor *Schoenborn.*

2. Język niemiecki: 2 godz. O rodzajach poezyi, szczególniej zaś epicznej. Czytano Goethego „Hermann und Dorothea“. Wykł. ustne i Rozbiór ćwiczeń piśmiennych. Oddz. A. Dr. *Nehring.* Oddział B. Dr. *Wituski.*

3. Język polski: 2 godz. W półroczu zimow. Teorya Prozy podł. Rymarkiewicza; w latow. półr. Teorya Poezyi podług Cegielskiego. Wykłady ustne i Cwicz. piśm. Oddział A. *L. Jakowicki.* Oddział B. *Lukowski.*

4. Język łaciński: 19 godzin. Powtórzenie i uzupełnienie Składni, Nauka o Słoworodzie podł. Zumpta. Tłumaczenie z niem. na łac. podł. Süpflego Zadań do łac. ew. w stylu; co tydzień piśm. ćwiczenie. Cwiczenia metryczne podł. Seyfferta Palaestra Musarum. Czytano: Oddział A.: Liwiusza I., Cycerona pro Archia poeta. Wirgilego Aeneid. I. II. Oddz. B.: Liwiusza XXI. c. 1—40. Cycerona de senectute; orat. III. in Catil. Wirgilego Aea. II., a częściami i IX. i X. Niektórych ustępów uczono się na pamięć. Oddz. A: Dr. *Steiner.* Oddz. B: *Kłossowski.*

5. Język grecki: 6 godz. Nauka o tworzeniu wyrazów, Nauka o przypadkach. Exerc. i Ext. 2 godz. Dr. *Jerzykowski* (A.), *Kłossowski* (B). — Czytano: Oddz. A: Xenoph. Anab. I. II. Dr. *Jerzykowski.* Homer Odys. II. III. *Wannowski.* Oddz. B: Xenoph. Anab. II. III. *Kłossowski.* Homer Odys. I. II. III. Dr. *Jerzykowski.*

6. Język francuzki: 2 godz. Powtórzono przeszłoroczny kurs gramatyki i uczono pierwszych

schnitte der Syntax, nach Plötz. 2 w. Exerc. u. Ext. Lectüre von Michaud Histoire des croisades cap. 1. 2. Dr. *Nehring* (A). Th. v. *Jakowicki* (B).

7. Hebräisch: 2 St. Elementarlehre, Formenlehre, das starke Verbum. Lesen und Uebersetzen, nach Seffer's Grammatik. Lic. *Michalski*.

8. Geschichte: 3 St. Geschichte der historischen Völker des Ostens u. die Geschichte Griechenlands bis Alexander M., mit Berücksichtigung der Geographie der betreffenden Länder. Dr. *Nehring* (A). Th. v. *Jakowicki* (B).

9. Mathematik: 4 St. Lehre vom Kreise. Gleichungen des 1. u. 2. Grades mit einer u. mehreren Unbekannten, nach Brettner's Lehrbüchern. Dr. *Wituski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

10. Physik: 1 St. Einleitung, allgemeine Eigenschaften der Körper, Parallelogramm der Kräfte, Lehre vom Hebel, nach Bettner's Leitfaden der Physik. Dr. *Sikorski*.

Ober - Tertia.

Coetus A.: Ordin. G. L. Szulc. Coetus B.: Ordin. O. L. Moliński.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. Lehre von der Offenbarung, von der h. Schrift u. Tradition; desgl. von der Schöpfung im Allgemeinen u. Besonderen u. von der Vorsehung. Vom Fall der Engel und des ersten Menschen, von der Erbsünde; über das Kirchenjahr und die wichtigsten Cerimonien desselben. Viertelj. schriftliche Klassenarbeiten. *Bilewicz* (A). Lic. *Michalski* (B).

b) evangelische: comb. mit U. II.

2. Deutsch: 3 St. Vorträge, freie Arbeiten verbunden mit Grammatik, Lesen u. Uebersetzen aus Schweminski's Lesebuch. Dr. *Wituski* (A). Dr. *Ustymowicz* (B).

3. Polnisch: 2 St. Theorie der Prosa, nach Rymarkiewicz, Vorträge prosaischer und poetischer Musterstücke, 4w. freie Arbeiten. Dr. v. *Krzesiński* (A). *Zukowski* (B).

4. Latein: 10 St. Syntax des Verbuns, nach F. Schults Grammatik u. Beispielsammlung, wöchentl. ein Exerc. od. Ext. 2 St. *Szulc* (A). *Moliński* (B). Lectüre: Coetus A: Caesar de b. G. V. VI. 4 St. *Szulc*. Ovid. Metam. I, 1—130. VI, 317—380. VII, 1—162. IX, 152—272. XII, 399—420, 917—964. Metrische Uebungen, nach Seyffert's Pal. Mus. 2 St. Dr. *Jerzykowski*. — Coetus B: Caesar de b. G. IV. VII, 1—50. 4 St. *Moliński*. Ovid Metam. I, 1—567. VII, 1—158. Metrische Uebungen. 2 St. Dr. v. *Krzesiński*.

5. Griechisch: 6 St. Beendigung der Formenlehre, nach Enger's Grammatik und Uebungsbuch; wöch. ein Exerc. od. Ext. 3 St. im W. S; 2 St. im S. S. L. v. *Jakowicki* (A). *Szulc* (B). Lectüre: Coetus A: Xenoph. Anab. IV, 1—6. 3 St. — im S. S. Homer Odys. I, 1—50. L. v. *Jakowicki*. Coetus B: Xenoph. Anab. III. 3 St. — im S. S. Homer Odys. I, 1—50. 1 St. *Szulc*.

6. Französisch: 2 St. Unregelm. Verba, nach Ploetz, 2w. Exerc. oder Ext. — Charles XII von Voltaire, B. V. *Szulc* (A). Th. v. *Jakowicki* (B).

7. Geschichte: 3 St. Neuere Geschichte bis zur franz. Revolution, nach Pütz, mit Berücksichtigung der Geographie. Dr. *Nehring* (A). Th. v. *Jakowicki* (B).

8. Mathematik: 3 St. Aehnlichkeit u. Gleichheit der Figuren, Potenziren u. Extrahiren. Dr. *Wituski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

9. Naturgeschichte: 1 St. Mineralogie, nach Szafarkiewicz. *Szymański*.

rozdziałów składni, podług Ploetza gram. — Exerc. i Ext. Czytano Michaud'a Histoire des Croisades. Dr. *Nehring* (A.) *T. Jakowicki* (B).

7. Język hebrajski: 2 godz. Nauka elementarna, nauka o formach, o słowie mocném. Czytanie i tłumaczenie, podł. Seffera gram. X. Lic. *Michalski*.

8. Historia: 3 godz. Historia Wschodu i historia Grecyi, aż do Alexandra W.; z uwzględnieniem jeografii odnośnych krajów. Dr. *Nehring* (A.) *T. Jakowicki* (B).

9. Matematyka: 4 godz. O kole. Równania I. i 2. stopnia z jedną i więcej nieznanymi, podług książek Brettnera. Dr. *Wituski* (A.) Dr. *Sikorski* (B).

10. Fizyka: 1 godz. Wstęp o własnościach ciał w ogóle; o równoległoboku sił; o dźwigni; podł. książki Brettnera. Dr. *Sikorski*.

Klasa III. wyższa.

Oddz. A.: Ordyn. N. g. Szulc. Oddz. B.: N. W. Moliński.

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. Nauka o objawieniu, o piśmie św. i o tradycyi. Nauka o stworzeniu w ogólności i w szczególności; o Opatrzności. O upadku aniołów i pierwszych ludzi, o grzechu pierworodnym. Nauka o roku kościelnym i najgłówniejszych jego obrzędach. Kwartalne wypracowania w klasie. X. *Bilewicz* (A.) X. Lic. *Michalski* (B).

b) ewangelicka: w połączeniu z kl. II. niższą.

2. Język niemiecki: 3 godz. Wykłady, wypracowania i gramatyka; czytanie i tłumaczenie z książki Schweminskiego. Dr. *Wituski* (A.) Dr. *Ustymowicz* (B).

3. Język polski: 2 godz. Teorya prozy, podług Rymarkiewicza, deklamacye i wykłady. Wypracowania co 4 tygodnie. Dr. *Krzesiński* (A.) *Łukowski* (B).

4. Język łaciński: 10 godz. Składnia słowa podł. Gramm. F. Schultza i Zadań tegoż; co tydzień Exerc. i Extemp. 2 godz. *Szulc* (A.) *Moliński* (B). Czytano: Oddz. A: Caesar de bello Gallico V. VI. 4 godz. *Szulc*. Ovid. Metam. I., 1—130. VI., 317—380. VII., 1—162. IX., 152—272. XIII., 399—420., 917—964. Metrycz. ćwic. podł. Seyfferta Pal. Mus. 2 godz. Dr. *Jęrzykowski*. — Oddz. B.: Caesar de b. G. IV. VII., 1—50. 4 godz. *Moliński*. Ovid Met. I., 1—567. VII., 1—158. Metr. ćwic. 2 godz. Dr. *Krzesiński*.

5. Język grecki: 6 godz. Dokończenie nauki o formach, podł. Gramm. i Zadań Engera; co tydzień Exerc. albo Extemp. 3 godz. w półr. zim.; w lat. 2 godz. *L. Jakowicki* (A.) *Szulc* (B). Czytano: Oddz. A: Xenoph. Anab. IV., 1—6. 3 godz. — w półr. lat. Homer Odyss. I., 1—50. 1 g. *L. Jakowicki* — Oddz. B: Xen. Anab. III. 3 god. — w lat. półr. Hom. Odyss. I., 1—50. 1 god. *Szulc*.

6. Język francuzki: 2 godz. Słowa nieregularne, podł. Gram. Ploetza, Exerc. i Ext. — Charles XII. Woltera, ks. V. *Szulc* (A.) *T. Jakowicki* (B).

7. Historia: 3 godz. Nowa historia aż do rewol. francuzk. podł. Pütza, z uwzględnieniem Jeografii. Dr. *Nehring* (A.) *T. Jakowicki* (B).

8. Matematyka: 3 godz. Podobieństwo i porównywanie Figur. O wynoszeniu do potęgi i wyciąganiu pierwiastków. Dr. *Wituski* (A.) Dr. *Sikorski* (B).

9. Historia naturalna: 1 godz. Mineralogia, podł. Szafarkiewicza. *Szymański*.

Unter-Tertia.

Coetus A.: Ordin. O.-L. L. v. Jakowicki. Coetus B.: Ordin. G. L. Dr. v. Krzesiński.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. Von den Geboten der Liebe; von den Zehngebotten Gottes u. fünf Geboten der Kirche; von der Sünde und der Tugend, nach Deharbe's Katechismus, Wiederholung der bibl. Geschichte des N.-Ts. *Bilewicz* (A). Lic. *Michalski* (B).

2. Deutsch: 3 St. Wiederholung des grammatischen Pensums der Quarta, die Lehre vom zusammengesetzten Satze, nach Schweminski's Lehrbuch §. 30—53, Lesen u. Nacherzählen, Deklamatiren, Aufsätze. *Klossowski* (A). *Figurski* (B).

3. Polnisch: 2 St. Syntax nach der Gramm. von Małecki, verbunden mit Lesen prosaischer Stücke aus Rymarkiewicz, Vorträge u. 4w. Aufsätze. *Lukowski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

4. Latein: 10. Die Casuslehre, nach Ferd. Schultz's Gramm. u. Uebungsbuch, wöchentl. ein Exerc. oder Etemp. 4 St. Lectüre: Coetus A: Caesar de b. G. II. III. 4 St. Ovid Metam. IV. 614—786. V, 1—249. Metrische Uebungen nach Seyffert's Pal. Mus. 2 St. — Coetus B: Caesar de b. G. I, 1—30. VI, 1—35. 4 St. Ovid Metam. V., 250—575., 642—678. Metrische Uebungen, 2 St. Coetus A: *L. v. Jakowicki*. Coetus B: Dr. *v. Krzesiński*.

5. Griechisch: 6 St. Formenlehre bis zu den Verbis auf μ , nach Enger's Grammatik u. Uebungsbuch, wöchentl. schriftliche Arbeiten. *Moliński* (A). Dr. *v. Krzesiński* (B).

6. Französisch: 2 St. Erweiterter Cursus der Quarta bis zu den unregelm. Verbis, nach Ploetz, Exerc. u. Extemp. Dr. *Nehring* (A). Dr. *Lazarewicz* (B).

7. Geschichte: 3 St. Das Mittelalter, nach Pütz. Dr. *Rymarkiewicz* (A). *Th. v. Jakowicki* (B).

8. Mathematik: 3 St. Wiederholung des Pensums der Quarta. Ueber parallele Linien u. Parallelogramme. Von den 4 Species mit Monomen und Polynomen, nach Brettner's Leitfaden. Dr. *Wituski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

9. Naturgeschichte: 1 St. W. S.: Beschreibung der wirbellosen Thiere. S. S.: Systematik des Pflanzenreiches, nach Szafarkiewicz. *Szymański*.

Quarta.

Coetus A: Ordin. G. L. Dr. *Lazarewicz*. Coetus B: Ordin. G. L. *Lukowski*.

1. Religionslehre: 2 St. Lehre vom Glauben, Erklärung des apostol. Glaubensbekenntnisses nach Deharbe's Katechismus (übers. von Lic. *Likowski*). Wiederholung der bibl. Geschichte des A. T's. Lic. *Michalski*.

2. Deutsch: 5 St. Wiederholung der Formenlehre, die Lehre vom einfachen u. ausgebildeten Satze, nach Schweninski's Lehrbuch; Lesen, Nacherzählen, Memoriren, Uebersetzen aus Rymarkiewicz I, wöchentl. schriftliche Arbeiten. Dr. *Lazarewicz* (A). *Lukowski* (B).

3. Polnisch: 2 St. Satzlehre nach Małecki's Grammatik, Lesen, Nacherzählen, Memoriren ausgewählter Stücke aus Rymarkiewicz, 2wöchentl. schriftliche Arbeiten. Dr. *Brutkowski* (A). *Figurski* (B).

4. Latein: 9 St. Casuslehre und das Wichtigste aus der Moduslehre, nach der Grammatik von Moliński u. dem Uebungsbuche von Jerzykowski, wöchentl. ein Exerc. oder Extemp. 5 St. Cornelius Nepos 4 St. Coetus A: Epamin. Aristid. Cimon. Thrasyb. Conon. Hamilcar. Hannibal. — Coetus B: Dion. Iphicr. Chabr. Timol. Eum. Phoc. Hamilcar. Hannibal. Dr. *Lazarewicz* (A). *Lukowski* (B).

Klasa III. niższa.

Oddz. A.: Ordyn. N. w. L. Jakowicki. Oddz. B.: Ordyn. N. g. Dr. Krzesiński.

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. O przykazaniach miłości, o 10 przykazaniach boskich, o 5 przykazaniach kościelnych, o przestąpieniu przykazań i o cnocie, według katechizmu A. Deharbe. Powtarzanie hist. św. Nowego Zakonu. X. *Bilewicz* (A.) X. Lic. *Michalski* (B.).

2. Język niemiecki: 3 godz. Powtórzenie grammatyki z kl. IV.; nauka o zdaniu złożonym, podł. Schweminskiego §. 30—53. Czytanie i opowiadanie ustępów czytanych. Deklamacye, Cwiczenia piśmienne. *Klossowski* (A.) *Figurski* (B.).

3. Język polski: 2 godz. Składnia podł. gram. Małeckiego, w połączeniu z czytaniem ustępów z Rymarkiewicza; Wykłady ustne i co 4 tyg. Cwicz. domowe piśm. *Lukowski* (A.) Dr. *Sikorski* (B.).

4. Język łaciński: 10 godz. Nauka o przypadkach podł. Ferd. Schultza Grammat. i Zadań; co tydzień Exerc. albo Extemp. 4 godz. Czytano: Oddz. A: Caesar de b. G. II. III. 4 godz. Owid. Metam. IV. 614—786. V., 1—249. Cwicz. metr. podł. Seyfferta Pal. Mus. 2 godz. — Oddział B.: Caes. de b. G. I., 1—30. VI., 1—35. 4 godz. Owid. Met. V., 250—575., 642—678. Cwiczenia metr. 2 godz. Oddz. A.: *L. Jakowicki*. Oddz. B.: Dr. *Krzesiński*.

5. Język grecki: 6 godz. Nauka o formach aż do Słów na μ podł. Gram. i Zadań Engera; co tydz. ćwic. piśm. *Moliński* (A.). Dr. *Krzesiński* (B.).

6. Język francuzki: 2 godz. Rozszerzony kurs klasy IV., aż do słów nieregul.; podług gram. Ploetz, Exerc. i Extemp. Dr. *Nehring* (A.). Dr. *Łazarewicz* (B.).

7. Historia: 3 godz. Hist. średn. wiek. podł. Pütza. Dr. *Rymarkiewicz* (A.). *T. Jakowicki* (B.).

8. Matematyka: 3 godz. Powtórzenie pensum kl. czwartej. O liniach równoległych i równoległobokach. Cztery działania z jedno- i wielowyzrazami, podł. książek Brettnera. Dr. *Wituski* (A.). Dr. *Sikorski* (B.).

9. Historia naturalna: 1 godz. W zimowym półroczu: opisywanie zwierząt bezkręgowych; w półr. latowym: Systematyka królestwa roślinnego; podług Szafarkiewicza. *Szymański*.

Klasa IV.

Oddz. A.: Ordyn. N. g. Dr. Łazarewicz. Oddz. B.: N. g. Lukowski.

1. Religia: 2 godz. Nauka o wierze, Wykład składu apostolsk, wedł. katech. X. Deharbe, przełożonego na język polski przez X. E. Likowskiego, Lic. teol. Powtarzanie historii św. Starego Zakonu. X. Lic. *Michalski*.

2. Język niemiecki: 5 godz. Powtórzenie etymologii, nauka o zdaniu pojedynczym i rozwiniętem, podług Schweminskiego książki; czytanie, opowiadanie czytanych ustępów, tłumaczenie z Rymarkiewicza Wzorów, ćwiczenia pamięciowe i piśmienne. Dr. *Łazarewicz* (A.) *Lukowski* (B.).

3. Język polski: 2 godz. Nauka o zdaniu, podług gram. Małeckiego. Czytanie połączone z rozbiorem i opowiadanie wybranych ustępów z Rymarkiewicza, ćwiczenia pamięciowe. Co dwa tygodnie wypracowanie piśmienne. Dr. *Brutkowski* (A.) *Figurski* (B.).

4. Łacina: 9 godz. Nauka o przypadkach i najważniejsze ustępy z nauki o trybach podług Gramm. Molińskiego i podł. Zadań Jerzykowskiego, co tydzień Exerc. albo Extemp. 5 godz. Cornelius Nepos, 4 godz. Oddział A.: Epamin., Arystyd., Cymon, Trazybul, Konon, Hamilcar, Hannibal. — Oddz. B.: Dion, Iphier., Chabr., Eumenes, Phoc., Timol., Hamilcar, Hannibal. Dr. *Łazarewicz* (A.). *Lukowski* (B.).

5. Französisch: 4 St. Die ersten 45 Lectionen nach der Plötz-Studniarskischen Grammatik; 2wöchentl. ein Exerc. oder Extemp. *Szulc* (A). Dr. *Kazarewicz* (B).

6. Geschichte u. Geographie: 3 St. Geschichte des Alterthums, nach Welter. Geographie von Europa, Wiederholung der Geographie der übrigen Erdtheile. *Figurski*.

7. Mathematik: 3 St. Lehre von den geraden und geradlinigen Figuren, bis §. 69. Decimalbrüche, Wiederholung der Lehre von den Verhältnissen u. Proportionen u. die bürgerlichen Rechnungen; Anfangsgründe der Algebra, nach Brettner's Lehrbüchern. Dr. *Brutkowski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

8. Naturgeschichte: 2 St. Im W. S. Beschreibung einiger Thierarten. Im S. S. Morphologie der Pflanzen und Beschreibung einiger Pflanzenarten. *Szymański*.

Quinta.

Coetus A: Ordin. G. L. Laskowski. Coetus B: Ordin. G. L. Szymański.

1. Religionslehre: 3 St. Biblische Geschichte des N.-T.s nach Schuster, übers. von Kozłowski. Lehre von der Gnade u. den hh. Sacramenten nach Deharbe's Katechismus, übers. von Dalkowski. *Bilewicz* (A). Lic. *Michalski* (B).

2. Deutsch: 6 St. Die Formenlehre, Lesen deutscher Stücke, nach Schweminski Th. I, Uebersetzen aus dem Polnischen in das Deutsche, aus Rymarkiewicz Th. I, Deklamiren, wöchentliche schriftliche Uebungen. *Figurski* (A). *Laskowski* (B).

3. Polnisch: 2 St. Wiederholung der Formenlehre, der einfache u. zusammengesetzte Satz, nach Małecki. Lesen aus Rymarkiewicz Th. I, Deklamiren, 2w. schriftliche Arbeiten. *Laskowski* (A). *Szymański* (B).

5. Geographie: 2 St. Africa, Asien, Europa, die Prov. Posen, nach dem Leitfaden von Popliński. Dr. *Rymarkiewicz* (A). Dr. *Nehring* (B).

6. Rechnen: 3 St. Wiederholung des Pensums der Sexta, die Lehre von den Verhältnissen u. Proportionen, die einfache u. zusammengesetzte Regel de tri, Kopfrechnen. Dr. *Brutowski* (A). *Ziętkiewicz* (B).

7. Schreiben: 2 St. *Wegner*.

Sexta.

Coetus A: Ordin. Dr. Brutkowski. Coetus B: Ordin. H. L. Wegner.

1. Religionslehre: 3 St. Biblische Geschichte des A. T.'s, nach Schusters Geschichte, übers. von Kozłowski. Aus dem Katechismus: über die Bestimmung des Menschen, das apostolische Glaubensbekenntnis; über die Zehngebote Gottes, nach Deharbe's Katechismus, übers. von Dalkowski. *Bilewicz* (A). Lic. *Michalski* (B).

2. Deutsch: 6 St. Formenlehre der Nomina und Verba; Uebersetzen und Wiedererzählen der gelesenen Stücke aus Schwemiński Th. I, Uebersetzen aus dem Polnischen ins Deutsche aus Rymarkiewicz Th. I. Memoriren u. wöchentliche schriftliche Uebungen. *Ziętkiewicz*.

3. Polnisch: 2 St. Die Formenlehre der Nomina und Verba, nach Małecki; Lesen, Wiedererzählen, Memoriren gelesener Stücke aus Rymarkiewicz Th. I, schriftliche Uebungen. Dr. *Brutkowski* (A). *Wegner* (B).

5. Język francuzki: 4 godz. Pierwsze 45 lekyi z Gram. Studniarskiego (podług Ploetza ułożonéj). Co dwa tygodnie wypracowanie piśmienne. *Szule* (A.). Dr. *Łazarewicz* (B.).

6. Historia i jeografia: 3 godz. Historia starożytna podług Weltera. W jeografii po powtórzeniu innych części ziemi, Europa. *Figurski*.

7. Matematyka: 3 godz. Nauka o liniach prostych i prostolinijnych figurach, aż do §. 69. Ułamki dziesiątne. Powtarzano naukę o proporcjach i rozwiązywano zadania rachunkowe na proporcjach oparte. Początki Algebry, podług Brettnera. Dr. *Brutkowski* (A.). Dr. *Sikorski*. (B.).

8. Historia naturalna: 2 godz. Zimą: opis niektórych gatunków zwierząt. Latem: Morfologia roślin i opis niektórych gatunków roślin. *Szymański*.

Klasa V.

Oddz. A.: Ordyn. N. g. Laskowski. Oddz. B.: N. g. Szymański.

1. Religia: 3 godz. Hist. św. Nowego Zakonu, według Szustera, tłumacz. X., Kozłowskiego. Nauka o Łasce i o Sakramentach św., według katechizmu X. Deharbe, tłumacz. X. Dalkowskiego. X. *Bilewicz* (A.). X. Lic. *Michalski* (B.).

2. Język niemiecki: 6 godz. Nauka o formach; Czytanie niemieckich ustępów z Schweminskiego Cz. I., tłumacz. z polsk. na niem. z Rymarkiewicza Cz. I.; deklamacye, co tydzień piśm. ćwiczenia. *Figurski* (A.). *Laskowski* (B.).

3. Język polski: 2 godz. Powtórzenie nauki o formach, o zdaniu pojedynczem i złożonem, podł. Małeckiego. Czytanie z Rymarkiewicza Cz. I., Deklamacye, co dwa tygod. ćwic. piśm. *Laskowski* (A.). *Szymański* (B.).

4. Język łaciński: 10 godz. Ukończono naukę o formach podł. Gram. Molińskiego a podł. Zadań Jerzykowskiego; co tydzień Exerc. albo Extemp. *Laskowski* (A.). *Szymański* (B.).

5. Jeografia: 2 godz. Azya, Europa, W. Ks. Poznańskie, podł. Poplińskiego. Dr. *Rymarkiewicz* (A.). Dr. *Nehring* (B.).

6. Rachunki: 3 godz. Powtórzenie pensum Sexty, nauka o stósunkach i proporcjach, reguła trzech prosta i złożona. Rachunki pamięciowe. Dr. *Brutkowski* (A.). *Ziętkiewicz* (B.).

7. Kaligrafia: 2 godz. *Wegner*.

Klasa VI.

Oddz. A.: Ordyn. Dr. Brutkowski. Oddz. B. Ordyn. N. p. Wegner.

Religia: 3 godz. Hist. św. Starego Zakonu wedł. Szustera tłumacz. X. Kozłowskiego. Z katechizmu wykład o przeznaczeniu człowieka, o wierze, o składzie apost. i o przykazaniach Bożych, wedł. katech. X. Deharbe, tłumacz. X. Dalkowskiego. X. *Bilewicz* (A.). X. Lic. *Michalski* (B.).

2. Język niemiecki: 6 godz. Etymologia imion i słów; tłumaczenie i opowiadanie czytanych ustępów podług Schweminskiego I., tłumaczenie z polskiego na niemieckie z Rymarkiewicza I. Cwiczenia pamięciowe i co tydzień piśmienne. *Ziętkiewicz*.

3. Język polski: 2 godz. Etymologia imion i słów, podług Małeckiego; Czytanie i opowiadanie ustępów czytanych i ćwiczenia pamięciowe, z Rymarkiewicza I, Cwiczenia piśmienne. Dr. *Brutkowski* (A.). *Wegner* (B.).

4. Latein: 10 St. Die regelmässige Formenlehre, nach der Grammatik u. dem Übungsbuche von Moliński, wöchentl. ein Exerc. oder Extemp. Dr. *Brutkowski* (A). *Wegner* (B).
 5. Geographie: 2 St. Die geographischen Vorbegriffe; die fünf Erdtheile im Allgemeinen, nach Selten, übers. von Popliński. *Laskowski* (A). *Wegner* (B).
 6. Rechnen: 3 St. Die vier Species mit unbenannten u. benannten Zahlen, die Brüche, Kopfrechnen. *Zietkiewicz*.
 7. Schreiben: 2 St. *Wegner*.

Zeichnen: **Sexta** 2 St. Symmetrische grad- und krummlinige Figuren, an der Tafel vorgezeichnet. — **Quinta** 2 St. grad- und krummlinige Figuren mit Berücksichtigung der Perspective, an der Tafel vorgezeichnet. Im S. S. Umrisse von Ornamenten, Arabesken u. s. w. nach Vorlegeblättern. — IV 2 St. Uebungen im Schattiren nach Vorlegeblättern. — Allgemeine Zeichenstunde: 2 St. für die Schüler der übrigen Klassen. An derselben haben Theil genommen aus II. 15, aus III. 31, im Ganzen 46 Schüler. *Schön*.

Gesang: **Sexta** 2 St. Treff- u. rhythmische Uebungen im Gebiete der C-dur Tonleiter. — **Quinta** 2 St. Uebungen in verschiedenen Tonarten. — Chorgesang 2 St. für die geübteren Schüler der anderen Klassen. *Schön*.

Turnübungen: Die Schüler nahmen im S. S. zweimal wöchentlich an den Turnübungen Theil, welche nach Rothstein's System unter der Leitung der Gymnasiallehrer *Th. v. Jakowicki* und Dr. *Lazarewicz* in zwei besonderen Abtheilungen abgehalten wurden.

Lehrbücher: Neu eingeführt wurden (Verf. des K. P. S. C. 9. October Nr. 3041 und 27. October Nr. 3393): die lateinisch-polsischen Uebersetzungsbücher für Quinta u. Quarta von Dr. *Jerzykowski*, die Aufgaben zu lateinischen Stylübungen von *Süpfle*, die Palaestra Musarum von *Seyffert* und der Leitfaden der polnischen Literatur von Dr. *Nehring*.

Klasse VI.

Obst. A.: *Obst. Dr. Brutkowski*. Obst. B.: *Obst. N. p. Wegner*.

Religion: 3 gody. Hist. św. Starożytności. *Obst. N. p. Wegner*.
 2 język niemiecki: 6 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 3 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 4 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 5 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 6 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 7 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 8 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 9 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 10 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 11 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 12 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 13 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 14 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 15 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 16 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 17 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 18 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 19 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 20 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 21 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 22 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 23 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 24 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 25 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 26 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 27 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 28 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 29 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 30 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 31 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 32 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 33 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 34 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 35 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 36 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 37 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 38 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 39 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 40 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 41 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 42 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 43 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 44 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 45 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 46 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 47 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 48 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 49 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 50 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 51 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 52 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 53 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 54 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 55 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 56 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 57 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 58 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 59 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 60 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 61 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 62 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 63 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 64 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 65 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 66 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 67 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 68 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 69 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 70 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 71 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 72 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 73 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 74 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 75 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 76 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 77 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 78 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 79 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 80 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 81 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 82 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 83 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 84 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 85 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 86 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 87 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 88 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 89 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 90 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 91 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 92 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 93 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 94 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 95 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 96 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 97 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 98 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 99 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.
 100 język polski: 2 gody. *Obst. N. p. Wegner*.

4. Łacina: 10 godz. Etymologii część foremna, podług Molińskiego Gram. i Zad. do tłumaczenia; tygodniowo ćwiczenia piśmienne. Dr. *Brutkowski* (A.). *Wegner* (B.).

5. Jeografia: 2 godz. Uwagi wstępne do Jeografii, potem 5 części ziemi w ogóle, podług tłumaczenia Seltena przez Poplińskiego. *Laskowski* (A.). *Wegner* (B.).

6. Rachunki: 3 godz. Cztery działania z liczbami nieoznaczonymi i oznaczonymi, ułamki; rach. pamięciowe. *Laskowski*.

7. Kaligrafia: 2 godz. *Wegner*.

Rysunki: Klasa VI. 2 godz. Rysowanie figur symetrycz. o liniach prostych i krzywych podług wzoru na tablicy rysowanego. — Klasa V. 2 godz. Rysowanie figur o liniach prostych i krzywych z uwzględnieniem perspektywy, podług wzoru na tablicy wyrysowanego. W półr. lat. zarysy ornamentów, arabeski i t. d. podług przedłożonych wzorów. Kl. IV. 2 godz. Cwiczenie w cieniowaniu podł. wzorów. — Powszechne lekye rysunku: 2 godz. dla uczniów wszystkich klass. Bierzących udział było: z kl. II. 15, z III. 31, razem 46 uczniów. *Schön*.

Śpiewy: Klasa VI.: 2 godz. Cwiczenie w trafianiu tonu i w rytmie w obrębie skali C- dur. — Klasa V.: 2 godz. Cwiczenia w różnych gatunkach tonów. — Uczniowie biegłsi innych klass śpiewali chóry w 2 godzinach. *Schön*.

Gimnastyka: Uczniowie wszystkich klass w półroczu latowem dwa razy na tydzień udział brali w ćwiczeniach gimnastycznych, które w dwóch oddziałach pod dozorem nauczycieli gimnazjalnych *T. Jakowickiego* i *Dra. Łazarewicza* podług systemu Rothsteina się odbywały.

Książki szkolne: Podług rozporządzenia Król. Prow. Rady szkólnej z dn. 9. Października 3041. i z dnia 27. Października Nr. 3393. zaprowadzono zadania do tłumaczenia łacińsko-polskie do kl. V. i IV. przez *Dr. Jerzykowskiego*. Zadania do ćwiczenia się w stylu łacińskim pr. *Süpfle*, dalej *Palaestra Musarum* przez *Seyfferta* i kurs Literat. polskiej przez *Dra. Nehringa*.

Aufgaben zu den schriftlichen Ausarbeitungen in den obersten Klassen.

(Zadania do wypracowań piśmiennych w klassach najwyższych.)

Ober-Prima.

a) Im Lateinischen (w języku łacińskim): Ex vita Aristidis, quam Plutarchus conscripsit, exempla probitatis atque amoris patriae viri hujus proferantur. — Clades Fabiorum ad Cremeram cum Lacedaemoniorum in Thermopylis nece conferatur. — De principatu atque interitu Galbae. — Seditio militum orta in castris ad Sucronem. — Oratio Scipionis ad milites. — Qua ratione et quo jure dicunt, bis Romam ab hominibus Arpinatibus servatam esse. — Q. Fabius Maximus dissuadet, ne P. Scipio bellum in Africam transferat, P. Scipio contra dicit. — De antiquissimis Graecorum communiter susceptis expeditionibus.

b) Im Deutschen (w języku niemieckim): Wie führt Lessing in seinem „Laokoon“ den Beweis dafür, dass bei den Griechen die Schönheit das höchste Gesetz der bildenden Künste gewesen sei? — Die Wahrheit des Satzes: „concordia res parvae crescunt“ an Beispielen aus der griechischen Geschichte nachgewiesen. — Die sogenannte sächsische Dichterschule und ihr Einfluss auf die Entwicklung der deutschen Literatur. — Das Familienleben der homerischen Helden. — Tasso und Antonio, oder der Dichter und der Staatsmann. — Wodurch sucht Horaz der Sittenlosigkeit seiner Zeit entgegenzuwirken? — Ueber das deutsche Drama des 16. Jahrhunderts. — Die Macht der Poesie, mit besonderer Beziehung auf den Eumenidenchor in Schillers Romanze: „Die Kraniche des Ibykus“ und auf die Episode in Shakespeare's Hamlet. — Wie hat sich der tragische Dichter bei der Behandlung eines historischen Stoffes zu verhalten? — Stoff und Form der deutschen Satire des 17. Jahrhunderts.

c) Im Polnischen: (w języku polskim): 1. Karóla Wielkiego wojny Saskie. — 2. Jakie wypadki znamionują początek historii nowych wieków? — Przyczyny wojen punickich. — Charakterystyka wieku zygmontowskiego w literaturze polskiej. — Jakim sposobem pokora zniżając wyższa człowieka? — Jakie zasady narodu gani Kochanowski w swym „Satyrze“? — Poezya liryczna XVI. wieku w literaturze polskiej. — Wojna Chocimska (opis historyczny). — Pochwała Jana Kochanowskiego, na wzór mowy na pamiątkę Ignacego Krasickiego przez Frańc. Dmóchowskiego. — Henryk IV., cesarz przed papieżem w Kanossie. — Zburzenie Kartaginy, (obraz historyczny). — Zdobycie Jeruzolimy przez Krzyżowców.

Unter-Prima.

a) Im Lateinischen (w języku łacińskim): Bellorum, ab urbe condita usque ad Augustum Caesarem a Romanis gestorum causae atque exitus. — Catonum laudes. — Vita resque gestae Themistoclis, auctore Plutarcho. — Vadimonii Schilleriani argumentum narretur. — Utrum Athenienses, an Lacedaemonii de genere humano melius meruerint, quaeritur. — Quibus potissimum argumentis usus sit Cicero ad animorum immortalitatem demonstrandam, quaeritur. — (In der Klasse.): Doctrinae radices amaras, fructus dulces esse. — Quae in Romuli historia, qualis a T. Livio narratur, fide digna, quae fabulosa esse videantur, quaeritur.

b) Im Deutschen (w języku niemieckim): Wodurch motivirt Schiller in der Tragödie „Wallenstein“ die Unentschlossenheit seines Helden, und wodurch wird endlich die Entscheidung herbeigeführt? — Die Veranlassung zu Cicero's Rede pro Roscio Amerino (pro Milone). — Die Grundzüge des römischen Charakters in den ersten Jahrhunderten der Republik. — Der Schnee-

sturm in Podolien; eine Uebersetzung aus dem Polnischen. — Gedrängte Zusammenstellung der Umstände, welche das Aufblühen der deutschen Poesie im 12. Jahrhundert beförderten. — Die Lebensweise und Beschäftigung der homerischen Frauen, nach der Odyssee geschildert. — Des Odysseus Aufenthalt bei den Phäaken. — Die Erkennungsscene in der Iphygenie von Goethe und von Euripides. — Wodurch begründet Lessing die Behauptung, dass die Bildhauer den Laokoon nothwendig anders darstellen mussten, als Virgil? — Der Schneesturm in Podolien (Fortsetzung). — Ueber das deutsche Drama des 16. Jahrhunderts. — Wachtmeister Werner in Lessing's „Minna von Barnhelm“ und der Wachtmeister in „Wallenstein's Lager“ von Schiller. — Wie beweist Cicero im 5. Buch seiner tusculanischen Untersuchungen den Satz, dass die Tugend allein zur Glückseligkeit hinreiche? — Erinnerung und Hoffnung nennt man die Quelle irdischer Glückseligkeit, doch können sie den Menschen auch sehr unglücklich machen. — Martin Opitz und die erste schlesische Dichterschule. — Wie kommt es, dass gute Vorsätze so oft unausgeführt bleiben?

c) Im Polnischen: (w języku polskim): Jakiemi sztukami i naukami Rzymianie się zajmowali, a które zaniebdywali? — Dla czego krzyżowcom nie udało się dopiąć zamierzonego celu? — Wolny przekład pierwszych 4 rozdziałów 5. księgi Cic. Tusc. Disp. — Jakie znaczenie miały odwiedziny Ottona III. w Gnieźnie? (Extemp.). — Nauka i zgon Sokratesa. — Wolny przekład dwóch ód drugiej księgi Horacego. — Jakie korzyści przynosi nam pożycie z ludźmi? — Satyra w wieku Zygmunta. (Extemp.).

Ober-Secunda A.

a) Im Deutschen (w języku niemieckim): a) War die Eroberung von Sagunt die einzige Veranlassung zu dem zweiten punischen Kriege? b) Charakteristik des Agesilaus. — a) Im engen Kreis verengert sich der Sinn, es wächst der Mensch mit seinen grösseren Zwecken. b) Die Folgen der Perserkriege für Griechenland. — Der Wechsel unterhält, doch nützt er kaum. — a) Die Gegenwart als Mutter der Zukunft. b) Das Mittelmeer als Vermittelung der Cultur bis auf Columbus. — Ueber die schlimmen Folgen der Lüge. — Einfluss des Umganges. — a) Philipp, König von Macedonien. b) Die Familie, eine religiöse Hausgemeinde bei den Alten. — Charakteristik Jugurtha's. — a) Aussaat und Ernte. b) Die Höhe reizt uns, nicht die Stufen. — Charakteristik des Proxenus und Menon nach Xen. Anab. — Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit moenia.

b) Im Polnischen: (w języku polskim): Ruch we wielkiem mieście z rana. — Cierliwość Zygmunta Augusta w znoszeniu przeciwności. — Kto jest prawdziwym ubogim? — Bezkrólewie pierwsze po śmierci Zygmunta Augusta. — Życie na wsi uważane ze strony dodatniej. — Ostatnie lata Aleksandra W. i zamysły jego na przyszłość. — Człowiek w walce z żywiołami. — Publiusz Decyusz, syn, po czwarty raz konsul, poświęca się pod Sentynum za ojczyznę. — Grzechem jest, szemrać przeciw wyrokowi Boskim. — Stefan Batory przezornością potrafił ukrócić swobodę szlachty. — Jak zasiejesz, tak zbierzesz.

Ober-Secunda B.

a) Im Deutschen (w języku niemieckim): Mein Lebenslauf. — Der Kampf der Horatier und Curiatier. — Was verstehe ich unter Selbstkenntniss? — Columbus bittet Isabella, Spaniens Königin, um Schiffe zur Entdeckung des transatlantischen Continents. — Charakteristik Wallensteins nach den im „Lager“ enthaltenen Andeutungen. — Beschreibung der Jahreszeiten und ihrer Vor-

theile. — Durch welche Kriege gelangte Rom in den Besitz Italiens und schliesslich zur Welt-herrschaft? — Welchen Einfluss hat Lykurgs Verfassung auf die Charakterbildung des Spartaners ausgeübt? — Wodurch sind wohl die Schriften des griechischen und römischen Alterthums ein so wichtiges Bildungsmittel der Neuzeit geworden? — Warum lerne ich auf der Schule Geographie und Geschichte?

b) Ruch na dworcu kolei żelaznej. — Łaskawość Zygmunta Augusta, z jaką obelgi i krzywdy znosił. — Kto jest prawdziwie bogaty? — Pierwsza elekcyja w Polsce była złowroga. — Życie na wsi uważane ze strony ujemnej. — Zawojowanie państwa Persów przez Aleksandra Wielkiego. — Człowiek w walce z swemi namiętnościami. — Czyny wojenne Publiusza Decyusza, ojca, i śmierć jego bohaterska za ojczyznę. — Wyroki boskie są nieodwołalne. — Stefana Batorego wśród najlepszych chęci przysłużenia się krajowi śmierć przedwczesna zaskoczyła. — Bez pracy nie będzie kołaczy.

Unter-Secunda A.

a) Im Deutschen (w języku niemieckim): Worauf hat vornehmlich der Schüler bei der Wahl des Freundes zu sehen? — Ueber den hohen Werth der Gesundheit (Extemp.) — a) Leszek Biały, Uebersetzung des gleichnamigen Gedichtes von Niemcewicz aus Spiewy historyczne.

b) Erklärung des Gedichtes von Schiller: „Sprüche des Confutius über die Zeit“. — Zu welchen Betrachtungen kann uns der Gebrauch des Spiegels veranlassen? — Aussaat und Schulunterricht, eine Vergleichung. — Welche Bedeutung hat das Sprüchwort: Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem? — Ueber die Macht der Gewohnheit unter Berücksichtigung des Sprüchwortes: „Jung gewohnt, alt gethan“. (Extemp.) — a) Gedrängte Inhaltsangabe des epischen Gedichtes von Mickiewicz: „Grażyna“. b) Inhalt der Glocke von Schiller. — Ueber die Erziehung der Jugend in Sparta (Extemp.). — Einleitung in die Geschichte der Kreuzzüge nach Michand. — Inhalt der fünf ersten Gesänge von Goethe's: „Hermann und Dorethea“.

b) Im Polnischen: (w języku polskim:) Kilka słów o życiu i pismach Niemcewicza (Kra-sickiego.) (w formie listu.). — O korzyściach z nauki historyi. — Opis podróży po kraju i piękno-ścią natury i historycznymi miejscami znakomitym. — O wojnach messeńskich i bohaterskich Ary-stomena czynach. — Praca źródłem swobodnego życia i uszlachetnienia człowieka. — Jakićj doznała zmiany forma rządu w Polsce za panowania Kazimierza Jagiellończyka? — Różnica pomiędzy poezyą opisową a uczuciową. — Upór a moc charakteru, jak się różnią od siebie? — Nauka literatury i języków starożytnych czy jest prawdziwym wyższego wykształcenia zadatkiem?

Unter-Secunda B.

a) Uebersetzung aus dem Polnischen. — Wozu gebraucht man die Hunde? — Uebersetzung aus dem Polnischen. — Der Nutzen der Glocke. — Ueber den Werth der Gesundheit. — Uebersetzung aus dem Polnischen (Extemp.). — Baust du ein Haus, so bau' es ganz aus; fängst du etwas an, so führ' es auch aus. — Uebersetzung aus dem Polnischen (Extemp.). — Inwiefern sind Bücher gute Gesellschafter? — Uebersetzung aus dem Polnischen (Extemp.)

b) Im Polnischen: (w języku polskim): Smutne skutki wojny. — Z małych początków wielkie rzeczy powstają. — Prawdy a żartów używaj jak soli, bo często przesolisz. — Porównanie potwarzy z zabójstwem (podług wskazanej dyspozycyi); — Bunt kozacki za Jana Kazimierza. — Roz-myślanie na zwaliskach klasztoru. — Ważność urządzeń wewnętrznych, przez Stefana Batorego w Polsce zaprowadzonych. — Kiedy wolno używać wyrazów cudzoziemskich? — Skutki odkrycia

Ameryki. — Zkąd pochodzi marnotrawstwo i jakie są jego skutki? — O wojnach tatarskich w Polsce. — W pustkach największe echo.

Aufgaben zu den Abiturientenarbeiten.

(Zadanie do wypracowań abiturientów.)

Bei der Osternprüfung bearbeiteten die Abiturienten folgende Themata:

- a) Lateinischer Aufsatz: Quibus artibus Philippus, Macedoniae rex, in subigenda Graecia usus fuerit, explicetur.
- b) Deutscher Aufsatz: Die Ursachen des zweiten punischen Krieges.
- c) Polnischer Aufsatz: Uwagi nad Trenami Jana Kochanowskiego.
- d) Mathematische Aufgaben: Zwei Linien die sich unter einem Winkel von $40^{\circ} 38' 24''$ schneiden, berühren einen Kreis mit dem Halbmesser $4''$. Wie gross ist der Halbmesser des nächsten grösseren Kreises, der jenen und die beiden Linien berührt? — Im Jahre 1804 stieg Gay-Lyssaac in einem Luftballon bis zu einer Höhe von 0,9413 Meilen über der Erde. Eine wie grosse Erdzone konnte er überblicken, wenn die Erde für eine vollständige Kugel angenommen wird, deren Halbmesser = 859,5 Meilen ist? — Ein abgekürzter Kegel von $42'$ Höhe hat einen Kubikinhalte von 19712^c und die Summe der Halbmesser beträgt 24'. Wie gross sind einzeln die beiden Halbmesser? ($\pi = \frac{22}{7}$). — Es werden drei Zahlen gesucht, deren Summe 19 ist und welche eine geometrische Progression bilden, während sie, wenn man die grösste der Zahlen um 1 vermindert, eine arithmetische Progression darstellen.

Bei der Michaeliprüfung erhielten die Abiturienten folgende Themata:

- a) Lateinischer Aufsatz: De impietate Atheniensium in cives optime de re publica meritis.
- b) Deutscher Aufsatz: Welche Umstände wirkten besonders vortheilhaft auf Goethe's Jugendbildung?
- c) Polnischer Aufsatz: „Nie wprzód niebo, lecz wprzód idzie zasługa.“
- d) Mathematische Aufgaben: Welches ist die Summe einer unendlichen geometrischen Progression, deren erstes Glied die Summe einer arithm. Progression mit dem Anfangsgliede 2, der Differenz 6 und dem Endgliede 68 ist, wenn sie zum Exponenten den Werth von x/y hat, wie sich dieser aus der diophantischen Gleichung: $11x + 17y = 73$ ergibt? — Ein Kaufmann wollte eine Quantität Oel kaufen. Da ihm aber der Preis zu hoch schien, so wartete er einige Zeit. Während derselben war der Centner um $2\frac{1}{2}$ Thaler im Preise gestiegen und er musste nun für dieselbe Menge Oel 1456 Thaler bezahlen, während er früher für diese Summe $26\frac{2}{3}$ Centner mehr bekommen hätte. Wie viel Centner hat er gekauft und wie theuer hat er den Centner bezahlt? — Um die Scheitel der beiden, zu 60° betragenden spitzen Winkel eines Rhombus werden mit der Seite desselben als Radius Kreislinien beschrieben. Wie gross ist das von der Pheripherie dieser Kreise ausgeschnittene Stück der Figur, wenn die diese Winkel verbindende Diagonale $20'$ misst. Bemerkung: Die Quadratwurzeln sind bis zu Hunderttheilen inclus. zu ziehen, $\pi = 3,14$ zu setzen und keine Logarithmen anzuwenden. — Ein Würfel wird durch eine Ebene, die durch eine der Grundkanten geht, geschnitten. Die Schnittfläche beträgt $180\sqrt{2}$ und der Winkel, unter dem sie gegen die Grundfläche geneigt ist, misst $53^{\circ} 7' 48,36''$. Wie lang ist die Kante des Würfels und wie gross sind die beiden Würfelstücke?

II. Verordnungen der vorgesetzt. Behörden von allgem. Interesse.

1. Vom 23. October 1866. Die Schüler der oberen Klassen sind rechtzeitig auf die Nachtheile

II. Rozporządzenia władz wyższ. obchodzić mogące publiczność.

1. Z dnia 23. Października 1866. Uczniowie klas wyższych mają zawczasu być przestrzeżeni,

aufmerksam zu machen, welche nach den bestehenden Bestimmungen den Mangel eines Zeugnisses der Reife im Hebräischen für die Theologie Studirenden mit sich führt. Ferner soll, wenn zukünftige Theologen am Unterricht im Hebräischen nicht Theil genommen haben, dies in ihrem Abiturienten-Zeugniss ausdrücklich bemerkt werden; auch sind dieselben damit bekannt zu machen, dass sie für ein Zeugniss über eine im Hebräischen auf der Universität bestandene Nachprüfung ausser dem vorschriftsmässigen Stempel eine Gebühr von 2 Thln. an die K. Wissenschaftliche Prüfungs-Kommission zu entrichten haben.

2. *Vom 19. December.* Mittheilung der Vorschriften für die Prüfungen bei der Königl. Berg-Akademie in Berlin.

2. *Vom 19. December.* Die Leistungen der Schüler im Turnen sollen sowohl in den Semester-Censuren, als auch in den Abiturienten-Zeugnissen Beurtheilung finden.

4. *Vom 8. Januar 1867.* Die Schliessung der Schulen an einem von der Cholera heimgesuchten Orte ist auf Fälle dringendster Noth, die nur selten eintreten können, zu beschränken und darf ohne Genehmigung der Aufsichts-Behörde nicht erfolgen.

5. *Vom 9. Januar.* Benachrichtigung von dem Erlass eines neuen Reglements für die Prüfungen der Kandidaten des höheren Schulamts.

6. *Vom 26. Januar.* Mittheilung, dass nach der Bestimmung des Herrn Ministers der geistlichen etc. Angelegenheiten die Vorschule des Gymnasiums in dasselbe einverleibt werden soll, und Aufforderung zur Berichterstattung über die der Vorschule in Zukunft zu gebende Einrichtung.

7. Die Schrift „Preussisches Volksschulwesen nach Geschichte und Statistik von W. Thilo“ wird der Beachtung, so wie die zwei populär-naturhistorischen Werke von Dr. Carl Russ: „In der freien Natur, Schilderungen der Thier- und Pflanzenwelt“ und „Meine Freunde, Lebensbilder und Schilderungen aus der Thierwelt“ zur Anschaffung für die Schülerbibliothek empfohlen.

co do skutków szkodliwych, które według istniejących przepisów ztąd wynikają, gdy zamierzający słuchać teologii nie dostawią świadectwa dojrzałości w języku *hebrajskim*. Jeżeli przyszły teolog nie brał udziału w nauce języku hebrajskiego, ma się to wyraźnie w jego świadectwie dojrzałości zapisać. Niemniej mają być zawiadomieni o tem, iż gdy zechcą na uniwersytecie później składać popis w hebrajskim języku, będą musieli oprócz zwyczajnego stempla osobno jeszcze dwa talary zapłacić za świadectwo do król. naukowej komisyi egzaminacyjnej.

2. *Z dnia 19. Grudnia.* Zawiadomienie o przepisach dotyczących egzaminu przed Król. Akademią górniczą w Berlinie.

3. *Z dnia 19. Grudnia.* Postępy uczniów w gimnastyce nietylko w półrocznych świadectwach szkolnych, ale także w świadectwach dojrzałości mają być ocenione.

4. *Z dnia 8. Stycznia 1867.* Zamknięcie szkoły w miejscu, gdzie cholera panuje, ma się ograniczyć na przypadki niezbędnej konieczności, które rzadko tylko zdarzać się mogą, a i wtenczas bez zezwolenia władzy dozorującej nastąpić nie może.

5. *Z dnia 9. Stycznia.* Zawiadomienie o wydaniu nowego regulaminu tycaącego się popisu kandydatów wyższego stanu nauczycielskiego.

6. *Z dnia 26. Stycznia.* Zawiadomienie, że podług postanowienia ministra oświecenia dotychczasowa klasa przygotowawcza gimnazjalna ma być wcieloną do gimnazyum oraz wezwanie do zdania sprawy względem przyszłego tejże klasy przygotowawczej urzędzenia.

7. Poleca się uwadze szkół pismo niem. pod tytułem: „Szkoła ludowa pruska we względzie historycznym i statystycznym, przez W. Thilo“; niemniej do zakupienia dla czytelnicy uczniów polecają się dwa popularne dzieła z historyi naturalnej, pr. Dr. Russ: „W swobodnej naturze“, obrazy z świata zwierzęcego i roślinnego“ tudzież: „Moi przyjaciele“; obrazy życia i żywe opisy z świata zwierzęcego.

III. Chronik des Gymnasiums.

Am 12. October 1866 wurde das neue Schuljahr um 9 Uhr Vorm. mit feierlichem Gottesdienste und darauf folgendem Unterrichte begonnen.

Der Unterricht erlitt leider in diesem Jahre in Folge vielfacher Erkrankungen von Lehrern nicht

III. Kronika gimnazjalna.

Dnia 12. Października 1866. rozpoczął się nowy rok szkolny o godzinie 9. zrana od uroczystego nabożeństwa, po którym bieg nauk zaczął.

W roku niniejszém bieg nauk niestety dla wielokrotnych chorób nauczycieli doznał przerw nie-

unerhebliche Störungen. Während eines 4wöchentlichen Urlaubs des Directors war der erste Oberlehrer Professor *Wannowski* mit der Leitung der Anstalt beauftragt. Zu einer Schwurgerichtssitzung wurde Professor *Dr. Jerzykowski* einberufen.

Der Gesundheitszustand der Schüler war sonst ein günstiger, doch verloren wir zwei Schüler durch den Tod, am 19. Januar den Ober-Primaner *Alphons Moliński* — Begräbniss den 22., Requiem den 25. — und am 18. Juli starb der Primaner *Leon Likowski*, Requiem den 3. August.

Am 22. März feierte die Anstalt das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs mit Gottesdienst in der Gymnasialkirche und darauf mit Gesang und einer Festrede des Oberlehrers *Moliński* in der mit Blumen und Gewächsen festlich geschmückten Aula.

Am 8., 9. u. 10. Mai fand eine Revision der Anstalt durch den vortragenden Rath im Ministerium der geistlichen, Unterrichts und Medicinal-Angelegenheiten, Herrn Geheimen-Regierungs-Rath *Dr. Stieve* statt. Nachdem derselbe am 8., dem Feste des h. Stanislaus, in Begleitung des Departements-Raths Herrn *Dr. Milewski* dem Gymnasialgottesdienste beigewohnt und darauf von der Einrichtung des mit dem Gymnasium verbundenen Alumnats Kenntniss genommen hatte, wohnte er an den beiden folgenden Tagen dem Unterrichte in den einzelnen Klassen bei, besichtigte die Sammlungen und den Turnplatz der Anstalt, liess sich lateinische und deutsche Hefte zur Durchsicht vorlegen und verbreitete sich schliesslich in einer Ansprache an das Lehrer-Collegium eingehend über den bei der Revision vorgefundenen Zustand der Anstalt.

Am 22. September gingen die jüngsten Schüler des Gymnasiums zum ersten Male zur Beichte und h. Communion, nachdem dieselben vorher in besonderen Unterrichtsstunden von den Religionslehrern *Bilewicz* und *Lic. Michalski* die nöthige Vorbereitung erhalten hatten. Die übrigen Schüler waren im Laufe des Schuljahrs viermal zur Beichte und h. Communion.

Vom 1. Januar 1867 ab ist der Anstalt zur Verbesserung der Lehrerbesoldungen ein fortlaufender Staatszuschuss von 950 Thalern bewilligt und ausserdem die Summe von 900 Thalern auf das Extraordinarium der Gymnasialkasse angewiesen worden. Ferner sind aus den Beständen der Anstaltskasse mehreren Lehrern Unterstützungen bewilligt und zur Ergänzung der Gymnasialbibliothek die ausserordentliche Verwendung eines Betrages von 500 Thalern genehmigt.

małych. Podczas czterotygodniowego pobytu Dyrektora u wód poruczono przewodnictwo instytutu pierwszemu nauczycielowi wyższemu Professorowi *Wannowskiemu*. Professor *Jerzykowski* zaś powołany był na sędziego przysięgłego.

Stan zdrowia uczniów był w ogóle pomyslny; dwóch jednakże śmierć nam wydarła. Na dniu 19. Stycznia umarł uczeń klasy I. wyższej *Alfons Moliński*, pochowany dnia 22., za którego żałobne nabożeństwo odbyło się dnia 25. tegoż miesiąca; a na dniu 18. Lipca rozstał się z tym światem uczeń kl. I. *Leon Likowski*, za którego nabożeństwo żałobne odbyło się dnia 3. Sierpnia r. b.

Dnia 22. Marca obchodzilo gimnazyum uroczystość urodzin Najjaśniejszego Pana, w którym to celu odbyło się nabożeństwo w kościele gimnazyalnym a potem uroczystość szkolna w gmachu gimnaz., gdzie nauczyciel wyższy *Moliński* miał mowę uroczystą, przed którą i po której uczniowie wykonalı śpiew na sali w kwiaty przybranęj.

Dnia 8., 9. i 10. Maja odbyła się wizyta instytutu przez referenta w ministerstwie oświecenia Pana Tajnego Radzcę regencyjnego *Dr. Stieve*. Wziąwszy na dniu 8., t. j. w dzień ś. Stanisława, w towarzystwie Radzcy wydziałowego *Wgo. Dra. Milewskiego*, udział w nabożeństwie gimnazyalnym i obeznawszy się następnie z urządzeniem alumnatu połączonego z gimnazyum, zwiedził w dwóch następnych dniach pojedyncze klasy, przysłuchując się wykładowi; obejrzał zbiory i plac gimnastyczny, kazał sobie do przejrzania przedłożyć łacińskie i niemieckie ćwiczenia a w końcu przemówiwszy do collegium nauczycielskiego obszernie czynił uwagi dotyczące się stanu, w jakim zastał instytut.

Dnia 22. Września najmłodsi uczniowie zakładu po raz pierwszy przystępowali do Spowiedzi i do Komunii św., odebrawszy poprzednio w osobnych lekcyach przez nauczycieli religii *X. Bilewicza* i *Lic. Michalskiego* potrzebne do tego przygotowanie. Drużdy uczniowie w przeciągu roku szkolnego cztery razy przystępowali do spowiedzi i do komunii św.

Od dnia 1. Stycznia 1867. wyznaczono na podwyższenie pensyi nauczycielskich przy zakładzie stały dodatek 950 tal. z funduszu państwa, i 900 tal. z kasy gimnazyalnej, tytułem wydatk. nadzwycz. Z pozostałych funduszy zakładu przeznaczono także wsparcia dla niektórych nauczycieli a na uzupełnienie biblioteki gimnazyalnej przeznaczono nadzwyczajną sumę 500 tal. Za to uwzględnienie siebie zakład czuje się obowiązany do złożenia władzom przełożonym najszczerzego podziękowania.

IV. Statistik des Gymnasiums.

A. Verzeichniss der Lehrer und Vertheilung der Stunden.

a) Das frühere Lehrpersonale des Gymnasiums.

No.	Namen. — Nazwiska.	Ordin.	O.-I.	U.-I.	O.-II. A.	O.-II. B.	U.-II. A.	U.-II. B.	O.-III. A.	
1	Director Dr. <i>Enger</i>	—	2 Latein 2 Griechisch	4 Griech.	—	—	—	—	—	
2	I. Oberlehrer Prof. <i>Wannowski</i>	O.-I.	6 Latein	2 Latein	6 Griech.	—	2 Griech.	—	—	
3	II. Oberlehrer Prof. <i>Schweminski</i>	O.-II. A.	3 Deutsch	3 Deutsch	10 Latein	—	—	—	—	
4	III. Oberl. Prof. Dr. <i>Rymarkiewicz</i>	—	2 Polnisch 2 Französisch	2 Französ.	2 Französ.	2 Französ.	—	—	—	
5	IV. Oberl. Prof. Dr. <i>Jerzykowski</i>	O.-II. B.	—	2 Polnisch	—	8 Latein	4 Griech.	2 Griech.	2 Latein	
6	V. Oberlerer Dr. <i>Steiner</i>	U.-II. A.	—	—	—	2 Lat. 4 Griech. 2 Deutsch	10 Latein	—	—	
7	I. Religionslehr. Reg. <i>Bilewicz</i>	—	2 Religion	2 Religion	2 Religion	—	2 Rel.	—	2 Rel.	
			2 Hebräisch							
8	VI. Oberlehrer Dr. <i>Ustymowicz</i>	—	4 Mathem.	4 Mathem.	4 Mathem.	4 Mathem.	—	—	—	
9	II. Religionslehrer Subregens Lic. <i>Michalski</i> .	—	—	—	—	2 Religion	—	2 Religion	—	
						2 Hebräisch				
10	I. Ord. Gymn.-L. Oberl. <i>Figurski</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	
11	II. Ord. Gymn.-Lehrer <i>Szulz</i>	O.-III. A.	—	—	—	—	—	—	8 Latein 2 Franz.	
12	III. Ord. Gymn.-L. Dr. <i>Wituski</i>	—	2 Physik	2 Physik	1 Physik	—	4 Math.	2 Deutsch	3 Deutsch 3 Mathem.	
13	IV. Ord. Gymn.-L. <i>Th. v. Jakowicki</i>	—	3 Gesch.	—	—	3 Gesch.	—	3 Gesch. 2 Franz.	—	
14	V. Ord. Gymn.-L. Dr. <i>Nehring</i>	—	—	3 Gesch.	3 Gesch.	—	3 Gesch. 2 Deutsch 2 Franz.	—	3 Gesch.	
15	VI. Ord. Gymn.-L. Dr. <i>Lazarewicz</i>	IV. A.	—	—	—	—	—	—	—	
16	VII. Ord. Gymn.-L. <i>Laskowski</i>	V. A.	—	—	—	—	—	—	—	
17	Technischer Lehrer <i>Schön</i>	—	2 Gesang — 2 Zeichnen						—	—
18	Ev. Rel.-Lehrer Past. <i>Schönborn</i>	—	2 Religion				2 Religion			
19	Gymn.-Hilfslehrer Dr. <i>Brutkowski</i>	VI. A.	—	—	—	—	—	—	—	
20	Gymn.-Hilfslehrer <i>Wegner</i>	VI. B.	—	—	—	—	—	—	—	
21	Int. I. Rector <i>Ziętkiewicz</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	

b) Das Lehrpersonale von Trzemeszno.

1	Gymn.-Dir. Prof. Dr. <i>Szostakowski</i>	U.-I.	4 Griech.	6 Latein 2 Griechisch	—	2 Griech.	—	—	—
2	I. Oberlehrer <i>Molinski</i>	O.-III. B.	—	—	2 Polnisch	2 Polnisch	—	—	—
3	II. Oberlehrer Dr. <i>Sikorski</i>	—	—	—	—	1 Physik	1 Physik	4 Mathem. 1 Physik	—
4	III. Oberlehrer <i>Klossowski</i>	U.-II. B.	—	—	2 Deutsch	—	—	10 Latein 4 Griech.	—
5	IV. Oberlehrer <i>L. v. Jakowicki</i>	U.-III. A.	—	—	—	—	2 Poln.	—	6 Griech.
6	I. Ord. Gymn.-L. Dr. <i>v. Krzesinski</i>	U.-III. B.	—	—	—	—	—	—	2 Poln.
7	II. Ord. Gymn.-L. <i>Szymański</i>	V. B.	—	—	—	—	—	—	1 Naturg
8	III. Ord. Gymn.-L. <i>Zukowski</i>	IV. B.	—	—	—	—	2 Poln.	—	—

VI. Statystyka gimnazjum.

A. Spis nauczycieli i podział lekcji.

a) Grono dawniejszych nauczycieli instytutu.

O.-III. B.	U.-III. A.	U.-III. B.	IV. A.	IV. B.	V. A.	V. B.	VI. A.	VI. B.	Summa.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 St.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	3 Gesch.	—	—	—	2 Geogr.	—	—	—	15 -
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 -
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 -
—	2 Religion	—	—	—	3 Religion	—	3 Religion	—	20 -
3 Deutsch	—	—	—	—	—	—	—	—	19 -
2 Religion	—	2 Religion	2 Religion	2 Religion	—	3 Religion	—	3 Religion	20 -
—	—	3 Deutsch	3 Gesch.	3 Geschichte 2 Polnisch	6 Deutsch	—	—	—	17 -
6 Griech.	—	—	4 Französ.	—	—	—	—	—	20 -
—	3 Mathem.	—	—	—	—	—	—	—	20 -
3 Geschichte 2 Französisch	—	3 Gesch.	—	—	—	—	—	—	19 -
—	2 Franz.	—	—	—	—	2 Geogr.	—	—	20 -
—	—	2 Franz.	9 Latein 5 Deutsch	4 Französ.	—	—	—	—	20 -
—	—	—	—	—	10 Latein 2 Polnisch	6 Deutsch	2 Geogr.	—	20 -
—	—	—	2 Zeichnen	2 Zeichnen	2 Zeichnen 2 Gesang	2 Zeichnen 2 Gesang	2 Zeichnen 2 Gesang	2 Zeichnen 2 Gesang	24 -
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 -
—	—	—	3 Mathem. 2 Polnisch	—	3 Rechnen	—	10 Latein 2 Polnisch	—	20 -
—	—	—	—	—	2 Kalligr.	2 Kalligr.	2 Kalligr.	10 Lat. 2 Poln. 2 Geogr. 2 Kall.	22 -
—	—	—	—	—	—	3 Rechnen	6 Deutsch 3 Rechnen	6 Deutsch 3 Rechnen	21 -

b) Grono nauczycieli przesadzonych z Trzemeszna.

—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 -
8 Latein	6 Griech.	—	—	—	—	—	—	—	18 -
3 Math.	—	3 Mathem. 2 Polnisch	—	3 Mathem.	—	—	—	—	18 -
—	3 Deutsch	—	—	—	—	—	—	—	19 -
—	10 Latein	—	—	—	—	—	—	—	18 -
2 Latein	—	10 Latein 6 Griechisch	—	—	—	—	—	—	20 -
1 Naturg.	1 Naturg.	1 Naturg.	2 Naturg.	2 Naturg.	—	10 Latein 2 Polnisch	—	—	20 -
2 Polnisch	2 Polnisch	—	—	9 Latein 5 Deutsch	—	—	—	—	20 -

B. Frequenz der Anstalt. — Liczba uczniów.

Schuljahr von Michaeli 1866 bis Michaeli 1867. Rok szkolny od Ś. Michała 1866. do Ś. Michała 1867.	O.-P.		U.-P.		O.-II.A.		O.-II.B.		U.-II.A.		U.-II.B.		O.-III.A.		O.-III.B.		U.-III.A.		U.-III.B.		IV. A.		IV. B.		V. A.		V. B.		VI. A.		VI. B.		Summa.		VII.				
	W	S.	W	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W	S.	W	S.	W	S.	W	S.	W	S.	W	S.	W	S.	W	S.	
	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.
Summa . . .	34	31	48	44	32	27	32	32	39	34	43	34	47	44	48	46	51	48	48	47	57	51	57	52	55	52	55	53	38	37	38	35	723	667	30	34			
a) Einheimische, miejscow.	10	9	15	13	6	7	9	10	13	11	14	14	17	15	14	14	14	11	12	12	22	20	23	20	25	23	20	21	16	16	17	16	247	232	22	23			
b) Auswärtige, zamiejscow.	24	22	33	31	26	20	23	22	26	23	29	20	30	29	34	32	37	37	36	35	35	31	34	32	35	29	35	32	22	21	21	19	476	435	8	11			
c) Katholische, katolików	31	28	40	36	29	25	31	31	35	31	37	31	46	43	48	46	50	47	47	46	56	50	57	52	55	52	54	51	38	37	38	35	693	641	29	33			
d) Evangelische, ewangiel.	1	1	7	7	2	1	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	12	1	1			
e) Jüdische, żydów	2	2	1	1	1	1	1	1	3	2	4	2	1	1	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	16	14	—	—			
f) Polen, polaków	29	26	41	37	29	25	31	31	35	32	37	31	46	43	48	45	50	47	47	46	56	50	57	52	54	51	54	52	38	37	38	35	691	640	29	31			
g) Deutsche, niemców	5	5	7	7	3	2	1	1	4	2	6	3	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	32	27	1	3			

C. Abiturienten.

Eine Abiturienten-Prüfung fand zweimal unter dem Vorsitz des Herrn Regierungs- und Schulraths *Dr. Milewski* statt.

Zum Ostertermine hatte sich ein Ober-Primaner und ein Extraneer gemeldet. Letzterer ist nach dem ungünstigen Ausfall der schriftlichen Prüfungsarbeiten zurückgetreten, der Ober-Primaner

Adolph Heinrich aus Posen, 23 Jahr alt, katholisch, 11½ Jahr Schüler der Anstalt, 2½ Jahr in der Prima, ist in der am 5. April abgehaltenen mündlichen Prüfung für reif zu den Universitätsstudierenden erklärt worden. Derselbe beabsichtigt Theologie in Posen zu studieren.

Zum Michaelisternine, am 16., 17., 18., u. 19. September, hatten sich 30 Ober-Primaner zur Prüfung gemeldet. Von diesen wurde 1 zurückgewiesen, 2 traten von der mündlichen Prüfung zurück, die nachstehenden 26 wurden für reif zu den Universitätsstudien erklärt, 1 von diesen wurde von der mündlichen Prüfung befreit:

1. *Bak Johann*, geb. in Kosten, kathol., war 9 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in I., will Theologie in Posen studieren.

2. *Cohen Max*, geb. in Posen, jüd., 1½ J. a. d. G., 1½ J. in I., will Philologie in Berlin studieren.

3. *Czerwiński Thaddaeus*, geb. in Turwia Kr. Kosten, kath., 5 J. a. d. G., 2 J. in I., will Theologie in Posen studieren.

4. *Gałęcki Johann*, geb. in Starkówiec, Kreis

C. Abiturienti.

Popis dojrzałości dwa razy odbył się pod przewodnictwem Wgo. Radzcy regencyjnego i szkolnego *Dr. Milewskiego*.

Na Wielkanoc zgłosił się był jeden uczeń kl. I. wyższej i jeden nieuczeń zakładu. Ostatni po niepomyślnym wypadku popisu co do robót piśmiennych, odstąpił od dalszego popisu, a

Adolf Heinrich, uczeń kl. I. wyższej, z Poznania, liczący 23 lat wieku, katolik, który 11½ roku był uczniem zakładu, przebywszy 2½ roku w klasie I., uznany został, w skutek odbytego na dniu 5. Kwiet. popisu ustn. za przysposobionego do słuchania nauk uniwersyteckich. Zamierza on słuchać teologii w Poznaniu.

Na ś. Michał r. b., t. j. na dzień 16., 17., 18. i 19. Września, zgłosiło się 30 uczniów kl. wyższej do popisu Z tych oddalono jednego; dwóch odstąpiło od popisu ustnego; a 26 uznano za dojrzałych do słuchania nauk uniwersyteckich; z pomiędzy tych jednego uwolniono od popisu ustnego. Są to uczniowie następujący:

1. *Bak Jan*, rod. z Kościana, katol., był 9 lat w gimnazjum, 2 lata w kl. I.; zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

2. *Cohen Max*, rod. z Poznania. wyzn. mojżesz., był 1½ roku w gimn., 1½ roku w kl. I., zamierza słuchać filologii w Berlinie.

3. *Czerwiński Tadeusz*, rodem z Turwi, pow. Kościański, katol., 5 lat w gimn., 2 lata w kl. I.; zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

4. *Galecki Joh.*, geb. in Starkówiec, Kr. Krotoschin, kath., 4 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

5. *Gerpe Boleslaus*, geb. in Labischin, Kr. Schubin, kath., 4 $\frac{1}{2}$ J. a. d. G., 2 J. in I, will die Ingenieur-Akademie in Berlin beziehen.

6. *Górski Leon*, geb. in Doruchowo, Kr. Schildberg, kath., 4. J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

7. *Gruba Alexander*, geb. in Lubosz, Kr. Kosten, kath., 10 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

8. *Harhausen Berthold*, geb. in Posen, evang., 5 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Breslau studiren.

9. *Has Adalbert*, geb. in Gromadno, Kr. Wirsitz, kath., 4 $\frac{1}{2}$ J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

10. *Jurasz Anton*, geb. in Spławie, Kr. Posen, kath., 9 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

11. *Kulaszewski Stanislaus*, geb. in Trzemeszno, kath., 3 $\frac{3}{4}$ J. a. d. G., 2 J. in I, will die Handelsschule in Hamburg beziehen.

12. *Landsberger Joseph*, geb. in Posen, jüd., 1 J. a. d. G., 1 J. in I, will Naturwissenschaften in Berlin studiren.

13. *Lewicki Johann*, geb. in Krerowo, Kr. Schroda, kath., 6 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

14. *Michalski Anton*, geb. in Głuchowo, Kr. Posen, kath., 4 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

15. *Mielcarski Theophil*, geb. in Rybowo, Kr. Chodziesen, kath., 8 J. a. d. G., 2. J. in I; will Theologie in Posen studiren.

16. *Röhr Carl*, geb. in Fraustadt, kath., 7. J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

17. *Schwarz Julian*, geb. in Posen, kath., 11 J. a. d. G., 2 J. in I, will zum Militär eintreten.

18. *Sobecki Franz*, geb. in Posen, kath., 10 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

4. *Galecki Jan*, rod. z Starkówca, pow. Krotosz., katol., 4 lata w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

5. *Gerpe Bolesław*, rod. z Łabiszyna, pow. Szubiński, kat., był 4 $\frac{1}{2}$ r. w gimn., 2 lata w I., udaje się na akademię inżynierską do Berlina.

6. *Górski Leon*, rod. z Doruchowa, pow. Ostrzeszowski, katol., był 4 lata w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

7. *Gruba Alexander*, z Lubosza, pow. Kościański, katol., 10 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

8. *Harhausen Bertold*, z Poznania, evang., 5 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Wrocławiu.

9. *Has Wojciech*, z Gromadna, pow. Wyrzyskiego, kat., 4 $\frac{1}{2}$ lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

10. *Jurasz Antoni*, ze Spławia, pow. Poznański, katol., 9 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

11. *Kulaszewski Stanisław*, z Trzemeszna, kat. 3 $\frac{3}{4}$ r. w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza uczęszczać do szkoły handlowej w Hamburgu.

12. *Landsberger Józef*, z Poznania, wyzn. żyd., był 1 rok w gimn., 1 rok w kl. I., zamierza słuchać nauk przyrodzonych w Berlinie.

13. *Lewicki Jan*, z Krerowa, pow. Średzk., kat., 6 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

14. *Michalski Antoni*, z Głuchowa, pow. Pozn., katol., 4 lata w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

15. *Mielcarski Teofil*, z Rybowa, pow. Chodzieskiego, katol., 8 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

16. *Roehr Karól*, z Wschowy, kat., 7 lat. w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

17. *Schwarz Julian*, z Poznania, katol., 11 lat w gimn., 2 lata w kl. I., chce wstąpić do wojska.

18. *Sobecki Franciszek*, z Poznania, katol., 10 lat w gimn., 2 lata w kl. I., chce słuchać teologii w Poznaniu.

19. *Sobeski Edmund*, geb. in Posen, kath., 10 J. a. d. G., 2 J. in I, will Agronomie in Eldena studiren.

20. *Sokołowski Stanislaus*, geb. in Budziszewo, Kr. Obornik, kath., 7 J. a. d. G., 2 J. in I, will die Ingenieur-Academie in Berlin beziehen.

21. *Szafrański Thaddäus*, geb. in Kłecko, Kr. Gnesen, kath., 4½ J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

22. *Szumski Stanislaus*, geb. in Chobienice, Kr. Bomst, kath., 9 J. a. d. G., 2 J. in I, will Medizin in Berlin studiren.

23. *Ulrich Paul*, geb. in Savische, Kr. Züllichau, kath., 6½ J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

24. *Węsierski Casimir*, geb. in Napachanie, Kr. Posen, kath., 4 J. a. d. G., 2 J. in I, will Agronomie in Halle studiren.

25. *Wicherkiewicz Boleslaus*, geb. in Exin, Kr. Schubin, kath., 4 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

26. *Zurawski Sylvester*, geb. in Rogasen, Kr. Obornik, kath., 6 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

D. Prämien.

Die ausgezeichneten Schüler, in der Regel zwei bis vier aus jeder Klasse, erhalten bei dem öffentlichen Schulact Bücher, Bilder- und Kupferwerke, oder Globen zu Prämien, wozu jetzt die etatsmäßigen 50 Thlr. 15 Sgr. u. die 12 Thlr. 15 Sgr. betragenden Zinsen der Dekan v. Kamieński'schen Stiftung von 200 Thlr. und der Pfarrer Johann Kapistran Jakubowski'schen Stiftung von 100 Thlr. verwendet werden. Im vorigen Jahre erhielten folgende Schüler Prämien:

Aus O.-I.: Stecki Witold, Budziszewski Anton, Domaszewski Franz.

Aus U.-I.: Siemieński Valentin, Röhr Carl.

Aus O.-II. A.: Volkmuth Wilhelm, Niklaus Johann.

— B.: Lewiński Sigmund, Łopiński Roman.

Aus U.-II. A.: Grześkiewicz Julian.

— B.: Szczukowski Martin, Motylewski Anton.

19. *Sobeski Edmund*, z Poznania, katolik, 10 lat w gimn., 2 lata w kl. I, zamierza słuchać agronomii w Eldenie.

20. *Sokołowski Stanisław*, z Budziszewa, pow. Obornicki, katol., 7 lat w gimn., 2 lata w kl. I, zamierza uczyć się do akademii inżynierskiej w Berlinie.

21. *Szafrański Tadeusz*, z Kłecka pow. Gnieźn., katol., 4½ roku w gimn., 2 lata w kl. I, zamierza uczyć się do szkoły handlowej w Hamburgu.

22. *Szumski Stanisław*, z Chobienic, pow. Babimostskiego, katol., 9 lat w gimn., 2 lata w kl. I, chce słuchać medycyny w Berlinie.

23. *Ulrich Paweł*, z Zawisza, pow. Cylichowski, katol., 6½ roku w gimn., 2 lata w kl. I, chce słuchać teologii w Poznaniu.

24. *Węsierski Kazimierz*, z Napachania, pow. Poznański, katol., 4 lata w gimn., 2 lata w kl. I, zamierza słuchać agronomii w Halli.

25. *Wicherkiewicz Bolesław*, z Kcyni, powiatu Szubińskiego, kat., zamierza słuchać teologii w Pozn.

26. *Zurawski Sylvester*, z Rogoźna, pow. Oborn., kat., 6 lat w gimn., 2 lata w kl. I, chce teologii słuchać w Poznaniu.

D. Nagrody.

Uczniowie celujący, zwykle po dwóch do czterech z każdej klasy otrzymują w czasie publicznej uroczystości szkolnej w nagrodę za pilność i dobre obyczaje, albo książki szkolne, albo dzieła z obrazkami i stalorytami, albo globusy i atlasy, na który to cel obraca się summa etatowa 50 tal. 15 sgr. jako też prowizya wynosząca 12 tal. 15 sgr. z funduszu Dziekana X. Kamieńskiego, wynoszącego 200 tal., oraz z funduszu X. Jana Kapistrana Jakubowskiego, wynoszącego 100 tal. W roku zeszłym otrzymali nagrody uczniowie następujący:

Aus O.-III. A.: Michałek Boleslaus, Kociałkowski Wladislaus.

— B.: Staniewski Franz, Brzozowski Boleslaus.

Aus U.-III. A.: Głębocki Johann, Brzozowski Boleslaus.

— B.: Grabowski Adam, Kasprzycki Anton, Szymański Peter.

Aus IV. A.: Szafranski Boleslaus, Niewitecki Telesfor, Brzozowski Anton.

— B.: Wyczyński Waclaus, Pietrowicz Joseph, Sokołowski Lucian.

Aus V. A.: Alexandrowicz Witold, Latowski Nikodem, Dziubek Julian.

— B.: Laskowski Thaddäus, Rymarkiewicz Johann, Januszewski Hugo.

Aus VI. A.: Krótki Nepomuk, Katerla Bernhard.

— B.: Borowicz Leonhard, Welzant Adolph, Ożegowski Andreas.

E. Unterstützungen.

a) In dem mit dem Marien-Gymnasium verbundenen Aluminate für Schüler der drei oberen Klassen, welche katholische Theologie zu studiren beabsichtigen, erhielten auch in diesem Jahre 60 Schüler freien Unterhalt.

b) Ausser den Alumnen, denen auch die Wohlthat der freien Schule zu Theil wird, und den Lehrersöhnen waren zuletzt 8 von 100 von der Zahlung des Schulgeldes befreit. Diese Befreiungen nehmen jährlich um $\frac{1}{2}$ Procent so lange ab, bis sie auf nur 5 Procent herabgebracht sein werden.

c) In dem v. Szoldrski'schen und in dem v. Lubrański'schen Convicte erhielten 22 Schüler der Anstalt freien Unterhalt.

d) Der „Dr. Marcinkowski'sche Verein zur Unterstützung der lernenden Jugend im Grossherzogthum Posen“ unterstützte auch in diesem Jahre eine nicht unbedeutende Zahl unserer Schüler.

e) Das Gräflich v. Mielżyński'scke Stipendium, im Betrage von 90 Thlr. jährlich, bezieht seit dem 1. October 1864 auf die Dauer von drei Jahren, der frühere Zögling des Marien-Gymnasiums, jetziger Studirender der Philosophie, Stanislaus Laskowski in Breslau.

F. Sammlungen.

1. Die *Gymnasialbibliothek* wurde erweitert:

a) durch Geschenke:

P. Stein: Gesänge f. d. unteren und mittleren Klassen d. Gymn.; v. Verleger de Haen. — K. Schönke: Wiesław aus dem Polnischen übers.; v. Uebersetzer. — Féaux: Sammlung v. Rechnungs-

E. Wsparcia.

a) W alumnacie połączonym z gimnazjum dla uczniów z trzech klass wyższych, zamierzających służyć teologii katolickiej, znalazło i w tym roku także 60 uczniów bezpłatne utrzymanie.

b) Oprócz alumnów, na których spływa także dobrodziejstwo uwolnienia od opłaty szkolnej, jako też oprócz synów nauczycieli zakładu od placenia szkolnego uwolnionych było w zakładzie 8 od 100. Uwolnienia te zmniejszają się co rok o $\frac{1}{2}$ procent, dopóki nie zmniejszą się na 5 procent.

c) W konwikcie familii Szoldrskich i Lubrańskich, znalazło 22 uczniów zakładu bezpłatne utrzymanie.

d) Towarzystwo Imienia Karóla Marcinkowskiego dla młodzieży Wgo Xstwa Poznańskiego wspierało w tym roku także niemałą liczbę uczniów naszego zakładu.

e) Stypendyum JWgo hrabiego Mielżyńskiego, wynoszące rocznie 90 tal., pobiera od 1. Paźdz. 1864 roku przez trzy lata były uczeń gimnazjum św. Maryi Magd. Stanisł. Laskowski, student poświęcający się obecnie naukom wydz. filozoficzn. w Wrocławiu.

F. Zbiory.

1. *Biblioteka gimnazjalna* pomnożyła się:

a) odebrawszy w podarunku:

aufgaben; v. Verleger D. Baedeker. — L. Kurtzmann: Die Raczyńskische Bibliothek und ihr gedruckter Katalog; v. Verfasser. — Gruner: Kepler's wahrer Geburtsort; v. königl. Prov.-Schul-Coll. — Lattman: Zur Methodik des lat. Unterrichts im Lat. u. D.; v. Verleger.

b) durch Kauf: b) zakupiwszy:

Die Fortsetzungen: v. Ersch u. Gruber's Encycl. — Poggend. Annalen. — Grimm: Wörterb. — Encykl. powsz. — Forcellini: Lex. tot. lat. v. Corradini. — Zeitschrift f. d. Gymn.-Wesen. — Stiehl: Centralblatt. — Ferner: Catull's Gedichte v. K. Westphal. — Horat. Fl. opp. ed. Dillenburger. — Horazens Satiren v. Doederlein. — Feldbausch: zur Erklärung des Hor. — Die Bibliotheca Teubneriana. — Aristophanis Ranae; ed. Fritsche. — Ej. Vespae; ed. Hirschig. — Alciphronis epist.; ed. Seiler. — Demosthenis opp.; ed. Voemelius. — Demosth. Staatsreden übers. v. Fr. Jacobs. — Observat. in Dionem Chrysostomum; ed. Emperius. — Diogenes Laert.; ed. Cobet. — Euripidis tragg.; ed. G. Hermann. — Ej. tragg.; ed. Pflugk. — Ej. tragg.; ed. Fix. — Ej. tragg.; ed. Schöne (Köchly). — Ej. tragg.; übers. v. Fritze. — Ej. tragg.; v. Hartung. — Nauck: Euripideische Studien. — Herodoti hist.; ed. Dindorf. — Ej. hist.; ed. Krüger. — Hesiodi carm. ed. Goettling — Hesychii lex.; ed. M. Schmidt. — Homeri Ilias; ed. Spitzner. — Doederlein: Homerisches Glossar. — Lehrs: de Aristarchi studiis Homericis. — Naegelsbach: Die nachhomerische Theologie. — Nitzsch: die Sagenpoesie der Griechen. — Stadelmann: Anmerkungen zur Ilias. — Lykophronis Alexandra, ed. Bachmann. — Pollucis Onomasticon, ed. J. Bekker. — Sophoclis tragg.; ed. Hartung. — Strabonis geogr.; ed. O. Müller. — Aeliani de nat. anim.; ed. Hercher. — Die griechischen Lyriker; v. Hartung. — Scriptorum erotici; ed. Hirschig. — Mythographi graeci; ed. Westermann. — Ritschl: opuscula philol. vol. I. — Symbola philologor. Bonnens. — Bibliotheca graeca, cur. Fr. Jacobs et Fr. Rost. — Plato's Werke; übers. v. Müller. Bd. 1. 2. 3. 5. 8. — Krebs: Antibarbarus v. Allgayer. — Woldemar: zur Gesch. d. Statistik d. russischen Schulwesens Th. II. — Rauer: Preussisches Landbuch. — Herrmann: Geschichte des russ. Reichs; Ergänz.-Bd. — Pütz: Historische Darstellungen, Bd. 1. — Thierry: Histoire d'Attila. — H. Kurz: Gesch. d. deutschen Literatur. — Hirzel: Jahrbuch der Erfindungen; 1865, 66. — Juliusz Słowacki, przez Małeckiego. — Lelewel: Polska, dzieje i rzeczy jéj; tomy 5, 18, 19, 20. etc.

Die *Schüler-Lese-Bibliothek* ist in diesem Jahre durch Ankauf von ungefähr 70 Werken bereichert worden: *Czytelnia uczniów* w roku ubiegłym przez zakupno około 70 dzieł pomnożoną została. Między innemi nabyto:

1. Polnische Werke (dzieła polskie): Dzwonek, pismo dla ludu, roczniki od 1861 do 1866. Małeckie, życie i dzieła Słowackiego. Słowacki, pisma pośmiertne. Giller, opisanie zabajkalskiej krainy — i podróż więźnia etapami. Pruszkowa, powieść dla młodzieży. Chęciński, opowiadanie historyczne. Pol, pieśń o domu naszym. Kraszewski, pamiętnik anekdotyczny i t. d.

2. Deutsche Werke (dzieła niemieckie): Curtius. Griech. Gesch. III. Thl. Gerstaecker: Unter den Penchuenchen. Eine Mutter. Unter Palmen und Buchen, 3 Bd. Wilde Welt, 3 Bd. Russ. Meine Freunde. — in der freien Natur. Springer R.: Schillers Jugendjahre. Jugendalbum für 1866. Welt der Jugend (Ftstzg.) und verschiedene Jugendschriften v. Hoffmann.

Auch ist in diesem Jahre auf Anordnung des Königl. Provinzial-Schul-Kollegiums ein systematisch geordneter Katalog vom Bibliothekar angefertigt worden und in der hiesigen Hofbuchdruckerei Präsewietna rada szkolna poleciła bibliotekarzowi, zawiadującemu czytelnią uczniów, wypracowanie pierwszego katalogu alfabetyczno systematycznego, i takowy wyszedł w Lipcu w tutajszej

von Decker & Comp. erschienen. Der Preis desselben ist zwei Sgr.

Der Probst und erzbischöfliche Rath Dr. Bażyński hat der Bibliothek nachstehende Werke zum Geschenke gemacht, womit ihm hiermit im Namen der Anstalt gedankt wird:

1) Obrazki historyczne. 2) Psalterz Dawidów wiewieść. 4) Żywot św. Stanisława X. Hilarego Koszutskiego. 5) Mądry Wach, X. Tomickiego. 6) Żywot św. Tekli, Praxedy i Agaty X. Hil. Koszutskiego.

3. *Die Bibliothek von Werken ehemaliger Schüler des Gymnasiums* hat sich um folgende Werke vermehrt:

Nr. 97. „Czesław“, powieść przez Mieczysława z Poznania (M. Leitgeber). Poznań 1862.

Nr. 98. „Kruszwica i Gniezno“ przez Mieczysława z Poznania. Leszno 1863.

Nr. 99. „Sejm Grodzieński ostatni.“ Ustęp od 26. Sierpnia do 23. Września 1792. zestawił Leon Wegner. Poznań 1866.

Nr. 100. „Simon Maricius“, Programmabhandlung vom O.-L. Stanisł. Węclewski. Culm 1867.

Nr. 101. „Raclawice i Szczekociny“, zestawił Leon Wegner. Poznań 1867.

4. *Die Sammlung von Schulbüchern* wurde auch in diesem Jahre vermehrt und besteht gegenwärtig aus 1519 Bänden. Geschenkt wurden derselben vom Buchhändler Herrn Zupański 12 Exemplare von Studniarski's französ. Gramm.

5. *Das naturwissenschaftliche Kabinet* hat in diesem Jahre keinen Zuwachs erhalten.

6. Für das *physikalische Kabinet* wurden im laufenden Schuljahre folgende Apparate angeschafft: ein Blitzrad, eine Mohrsche chem. Waage, eine Wintersche Elektrisirmaschine, 12 Grovesche Elemente, 3 Geislersche Röhren, 2 grosse Elektromagnete, ein Barlowsches Rad und mehrere kleinere Apparate.

V. Ordnung der öffentl. Prüfung,

zu welcher die hohen Vorgesetzten, die Gönner u. Freunde der Anstalt, sowie Eltern und Angehörige unserer Schüler ehrerbietigst und ergebenst eingeladen werden.

Mittwoch den 25. September findet von 3—4 Uhr Nachm. die Prüfung der Septima statt.

Donnerstag den 26. September.

Vormittags.

- 8 — 8³/₄. 1. VI. B. Religionslehre, nauka religii X. Lic. Michalski.
2. VI. A. Latein, język łaciński Dr. Brutkowski.

drukarni nadwornej Deckera i spółki. Sprzedaje się po cenie 2 sgr.

Proboszcz i Radzca arcybiskupi X. Bażyński podarował bibliotece następujące za jego staraniem wyszłe publikacye, za który to dar zakład mu oświadcza powinne dzięki:

Jana Kochanowskiego. 3) Sąsiedzi na granicy, powieść. 4) Żywot św. Stanisława X. Hilarego Koszutskiego. 5) Mądry Wach, X. Tomickiego. 6) Żywot św. Tekli, Praxedy i Agaty X. Hil. Koszutskiego.

3. *Biblioteka składająca się z dzieł wydanych przez byłych uczniów Gimnazjum*, otrzymała następujące dzieła:

4 *Zbiór książek szkolnych* powiększony w roku bieżącym zawiera w sobie 1519 tomów. Pan Zupański, księgarz podarował do zbioru 12 egzemplarzy francuzkiej Gramatyki Studniarskiego.

5. *Gabinet historyi naturalnej* w tym roku nie doznał żadnego pomnożenia.

6. *Do gabinetu fizykalnego* zakupiono w roku bieżącym: koło do przerywania strumieni galwanicznych, wazka chemiczna Mohra, machina elektryczna konstrukcyi Wintera, 12 elementów Grovesa, 3 rury Geislera, kółko Barlowa i kilka mniejszych przyrządów.

4 *Zbiór książek szkolnych* powiększony w roku bieżącym zawiera w sobie 1519 tomów. Pan Zupański, księgarz podarował do zbioru 12 egzemplarzy francuzkiej Gramatyki Studniarskiego.

5. *Gabinet historyi naturalnej* w tym roku nie doznał żadnego pomnożenia.

6. *Do gabinetu fizykalnego* zakupiono w roku bieżącym: koło do przerywania strumieni galwanicznych, wazka chemiczna Mohra, machina elektryczna konstrukcyi Wintera, 12 elementów Grovesa, 3 rury Geislera, kółko Barlowa i kilka mniejszych przyrządów.

5. *Gabinet historyi naturalnej* w tym roku nie doznał żadnego pomnożenia.

6. *Do gabinetu fizykalnego* zakupiono w roku bieżącym: koło do przerywania strumieni galwanicznych, wazka chemiczna Mohra, machina elektryczna konstrukcyi Wintera, 12 elementów Grovesa, 3 rury Geislera, kółko Barlowa i kilka mniejszych przyrządów.

V. Porządek popisu publicznego,

na który zaprasza się niniejszem uprzejmie Wysokich Przełożonych, dobrodziejów i przyjaciół instytutu, jakoteż Rodziców, Opiekunów i Krewnych uczni zakładu naszego.

W Środę dnia 25. Września po południu od godz. 3—4. odbędzie się popis Septymy.

W Czwartek dnia 27. Września.

Przed Południem.

- 8 — 8³/₄. 1. VI. B. Religionslehre, nauka religii X. Lic. Michalski.
2. VI. A. Latein, język łaciński Dr. Brutkowski.

3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
 VI. A. *Nasierowski Witold*: „Der arme Schiffer“ von Gellert.
 VI. B. *Brzeski Franciszek*: „O Dobroci Boga“ p. J. Kochanowskiego.
- 8 $\frac{3}{4}$ – 9 $\frac{1}{2}$. 1. V. A. Latein, język łaciński *Laskowski*.
 2. V. B. Rechnen, rachunki *Ziętkiewicz*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
 V. A. *Hübscher Anton*: „Die Wohnung des Glücks“ von Gittermann.
 V. B. *Welzant Adolph*: „Krówka Jaremy“ p. Hołowińskiego.
- 9 $\frac{1}{2}$ – 10 $\frac{1}{4}$. 1. IV. A. Naturgeschichte, historia naturalna *Szymański*.
 2. IV. B. Französisch, język francuzki Dr. *Łazarewicz*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
 IV. A. *Krzyżankiewicz Anton*: „Der rechte Barbier“ von Chamisso.
 IV. B. *Kawczyński Wincenty*: „Zachwycenie“ p. T. Lenartowicza.
- 10 $\frac{1}{4}$ – 11. 1. U. III. A. Griechisch, język grecki *Moliński*.
 2. U. III. B. Latein, język łaciński Dr. v. *Krzesiński*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
 U. III. A. *Szafański Bernard*: „Bal maskowy“ p. Jul. Słowackiego.
 U. III. B. *Kostrzeński Leonhard*: „Der harte Knabe“ Romanze von Lotichius.

Nach der Prüfung einer jeden der vier unteren Klassen findet die Verlesung der Versetzungen und die Vertheilung der Prämien durch den Direktor statt, worauf den Schülern von den Ordinarien die Zeugnisse in den Klasse eingehändigt werden.

Po odbytych popisach każdej z czterech klas niższych, Dyrektor przeczyta promocyje i rozda nagrody tymże klasom; poczem Ordynaryuszowie wręczą uczniom świadectwa w klasach.

- 11 – 12. 1. O. III. A. Latein, język łaciński *Szulc*.
 2. O. III. B. Mathematik, matematyka Dr. *Sikorski*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
 O. III. A. *Witowski Andreas*: „Das Riesenspielzeug“ von Chamisso.
 O. III. B. *Kasprzycki Antoni*: Ustęp z Wojny Chocimskiej p. Krasickiego.

Nachmittags.

Popołudniu.

- 2 $\frac{1}{2}$ – 3 $\frac{1}{2}$. 1. U. II. A. Religionslehre, nauka religii X. R. *Bilewicz*.
 2. U. II. B. Latein, język łaciński *Kłossowski*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
 U. II. A. *Szatecki Michał*: „Do młodego poety“ p. K. Ujejskiego.
 U. II. B. *Błociszewski Stanislaus*: Monolog aus „Wilhelm Tell“ von Schiller.
- 3 $\frac{1}{2}$ – 4 $\frac{1}{4}$. 1. O. II. A. Geschichte, historia Dr. *Nehring*.
 2. O. II. B. Griechisch, język grecki Dr. *Steiner*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
 O. II. A. *Hulewicz*: Monolog aus „Wallenstein“ von Schiller.
 O. II. B. *Motty Johann*: „Athalie“ Act II. Scène V.
- 4 $\frac{1}{4}$ – 5. 1. I. Latein, język łaciński Dr. *Szostakowski*.
 2. Mathematik, matematyka Dr. *Ustymowicz*.

Freitag den 27. September,

Vormittags 9 Uhr.

1. Gesang.
2. Lateinische Rede des Abiturienten *Thaddäus Szafranski*:

„Exigua est pars vitae quam vivimus.“

3. Deutsche Rede des Abiturienten *Anton Michalski*:

„Was giebt dem Menschen seinen Werth?“

4. Polnische Rede des Abiturienten *Joh. Lewicki*:
„Sebastyan Klonowicz.“
5. Verlesung der Versetzungen, Vertheilung der Prämien an die Schüler der oberen Klassen und Entlassung der Abiturienten durch den Director.
6. Gesang.

Nach der Feierlichkeit werden den Schülern der oberen Klassen die Zeugnisse durch die Ordinarien eingehändigt werden.

Zur Beachtung für das künftige Schuljahr.

1. In Bezug auf die Aufnahme auswärtiger Schüler hat das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium durch Rescript vom 8. Septbr. 1865. Folgendes angeordnet:

„Auswärtige Schüler sind nur aufzunehmen, wenn die betreffende Klasse noch nicht die Normalzahl von 50 enthält. Am Anfange des Schuljahres wird, da die einheimischen Knaben vor den auswärtigen den Vorzug haben, das Verfahren zu beobachten sein, dass zuerst die einheimischen geprüft und angenommen werden, und wenn dann noch freie Stellen verbleiben, auswärtige Schüler nach der Reihenfolge ihrer Anmeldung zugelassen werden.“

2. Donnerstag den 10. October von 9 Uhr Vorm. ab finden die Anmeldungen der einheimischen und auswärtigen Schüler und demnächst die Prüfungen der einheimischen Schüler statt.

3. Freitag den 11. October wird das neue Schuljahr mit feierlichem Gottesdienste um 9 Uhr

W piątek dnia 27. Września.

Przed południem o godz. 9.

1. Śpiew.
2. Łacińska mowa abiturienta *Tadeusza Szafranskiego*:

„Exigua est pars vitae quam vivimus.“

3. Niemiecka mowa abiturienta *Antoniego Michalskiego*:

„Was giebt dem Menschen seinen Werth?“

3. Polska mowa abiturienta *Jana Lewickiego*:

5. Odczytanie promocyi, rozdanie nagród uczniom klass wyższych i pożegnanie abiturientów przez Dyrektora.

6. Śpiew.

Po ukończeniu uroczystości wręczą ordynaryuszowie uczniom klass wyższych świadectwa szkolne.

Uwiedomienie dotyczące przyszłego roku szkolnego.

1. Co do przyjmowania uczniów zamiejcowych, rozporządziła Królewska Prowincyalna Rada Szkólna reskryptem z dnia 8. Września 1865 jak następuje:

„Uczniów zamiejcowych wtenczas tylko wolno przyjmować do zakładu, jeżeli w klassie, do której mają być przyjętymi, nie mieści się jeszcze normalna liczba 50. Ponieważ miejscowi uczniowie przed zamiejcowymi mają pierwszeństwo, przeto z początkiem roku szkolnego tak postąpić należy, iż najprzód mają odbyć popis i przyjąć się miejscowi, a potem, jeżeli jeszcze wolne miejsca w klassach pozostaną, w miarę czasu zgłoszenia się, zamiejcowi uczniowie do nich mają być przypuszczeni.“

2. W Czwartek dnia 10. Października o godz. 9. z rana zgłosić się winni nowi uczniowie miejscowi i zamiejcowi; popis zaś odbędzie się tylko z miejscowymi.

3. W Piątek dnia 11. Października rozpocznie się nowy rok szkolny od uroczystego nabo-

in der Gymnasialkirche und darauf folgendem Unterrichte beginnen.

4. Sonnabend den 12. October werden diejenigen auswärtigen Schüler geprüft, welche nach der, am Tage vorher Nachm. 4 Uhr, festgestellten Frequenz der Klassen, noch Aufnahme finden können. Die Zulassung zur Prüfung wird, wie (1.) besagt, nach der Reihe der stattgefundenen Anmeldungen geschehen.

5. Jeder neu aufzunehmende Schüler hat bei seiner Meldung *a)* einen Taufschein, *b)* einen Impfschein und *c)* ein Zeugniß über den zuletzt erhaltenen Unterricht vorzulegen.

6. Von einem nach Sexta aufzunehmenden Knaben werden besonders folgende Kenntnisse mit Strenge gefordert: Bekanntschaft mit den Lehren des Elementar-Katechismus, geläufiges und logisch richtiges Lesen in polnischer, sowie geläufiges und wenigstens mechanisch richtiges Lesen in deutscher Druckschrift; Vermeidung grober orthographischer Fehler beim Dictiren in deutscher, besonders aber in polnischer Sprache; Geläufigkeit in den vier Species mit unbenannten Zahlen.

7. Von einem nach Septima aufzunehmenden Knaben werden gefordert: wenigstens mechanisch-richtiges Lesen in beiden Landessprachen, besonders in der polnischen; Befähigung, kurze Sätze in beiden Sprachen mit leserlicher Handschrift niederzuschreiben; Bekanntschaft mit der Addition und Subtraction in unbenannten ganzen Zahlen und mit dem Einmaleins.

8. Von denjenigen Schülern der Anstalt, welche sich beim Beginn des neuen Schuljahres am 11. October bis Nachm. 4 Uhr spätestens nicht eingefunden haben, wird, wenn sie ihre durch wichtige Gründe veranlasste spätere Zurückkunft nicht vorher schriftlich dem Director angezeigt haben, angenommen, dass sie die Anstalt verlassen haben. Eine Aufnahme derselben könnte nur dann noch erfolgen, wenn die für jede Klasse bestimmte Normalzahl von 50 Schülern durch die neu aufgenommenen noch nicht erreicht wäre.

Dr. Enger,
Director.

zeñstwa w kościele gimn. o godz. 9., a następnie od lekcji szkolnych.

4. W Sobotę dnia 12. Października odbędzie się popis z tymi uczniami zamiejscowymi, którzy — w miarę liczby uczniów będących już w klasie dnia poprzedzającego o godz. 4. po południu — będą jeszcze mogli być przyjętymi. Przepuszczenie ich do egzaminu zaś, jak opiewa Nr. 1. niniejszego Uwiadomienia, nastąpi w tym porządku, w jakim się byli zgłosili.

5. Każdy uczeń nowy, zgłaszający się do egzaminu, winien mieć z sobą: *a)* metrykę, *b)* świadectwo szczepionój ospy, *c)* zaświadczenie z nauk w ostatnim czasie pobieranych.

6. Od chłopca, który ma być przyjęty do kl. VI., żąda się koniecznie, aby dokładnie był obeznany z naukami elementarnego katechizmu; aby biegle i logicznie-dobrze czytał po polsku, jako też biegle i przynajmniej mechanicznie-dobrze po niemiecku; aby pisał bez błędów ortograficznych po niemiecku, a mianowicie po polsku — i dokładnie umiał cztery działania z ilościami nieoznaczonymi.

7. Od chłopca, który ma wstąpić do klasy VII., żąda się, aby przynajmniej czytał mechanicznie-dobrze w obydwóch językach krajowych, mianowicie w polskim; aby umiał krótkie zdania w obydwóch językach czytelnie napisać i znał dodawanie i odciąganie liczb całych nieoznaczonych i tabliczkę mnożenia.

8. Jeżeli który uczeń obecnie do instytutu należący z rozpoczęciem nowego roku szkolnego, t. j. najpóźniej do dnia 11. Października o godz. 4. po południu do klasy nie powróci, i jeżeli poprzednio na piśmie Dyrektorowi o ważnych powodach powrót jego wstrzymujących nie doniesie, nateczas uważać się będzie za takiego, który zakład opuścił. Przyjęcie zaś jego mogłoby tylko w tym razie nastąpić, gdyby liczba uczniów jego klasy liczby normalnej 50 jeszcze nie dochodziła.

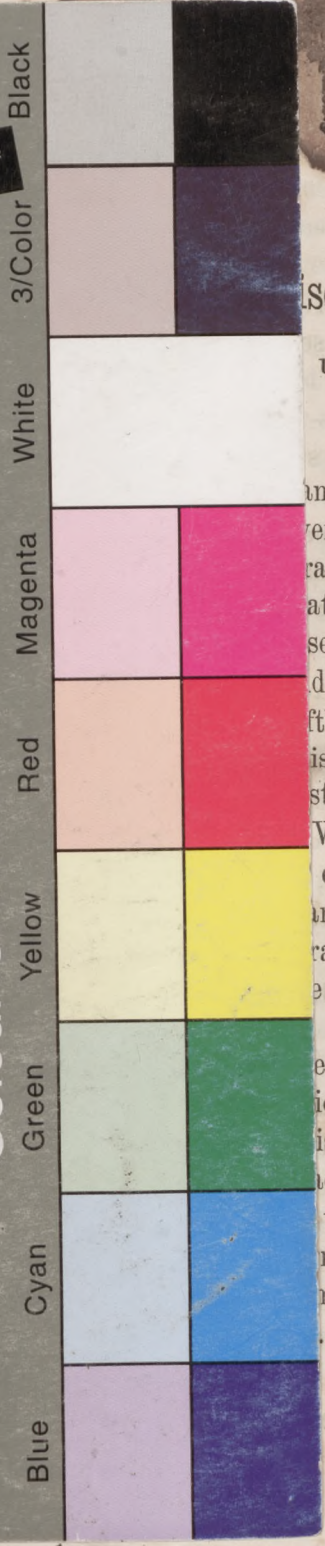
Dr. Enger,
Dyrektor.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
 Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Colour Chart #13

DANES PICTA .COM

scuo verborum act
 usu apud scripto
 ne et in vulgus notam; na
 verit, inveniatur, qui nesc
 ratio harum litterarum hae
 atque in certas classes disp
 se dixeris nec spernenda
 dite et subtiliter etiam de
 ffliche Syntax p. 108 et
 is disserentes viam quoda
 structionis discrepantiam n
 Vechnerum Hellenolex. 1.
 enumerarunt neque gener
 am agere viderer, omisi qu
 ravi. Ceterum nec operae
 ere, vertere notissima
 e verbis motum significant
 ionem motu carentem, affe
 is designant. Ingenue tan
 accurate stricteque servare
 ut interdum non confunda
 nificationem Heusingerus
 nus, apud Grammaticos m
 . L. V. 101. „Cervi, quo
 Apud Graecos μεταβαδ
 de rep. X. 620. a. — C

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Grey Scale #13

DANES PICTA .COM

103660

1866/67

II

PROGRAMM

des

Königlichen Marien-Gymnasiums zu Posen

für das Schuljahr 1866/67.

INHALT: 1. De promiscuo verborum activorum et neutrorum usu apud scriptores Latinos.
2. Schulnachrichten, vom Dir. R. Enger.

PROGRAM

KRÓLEWSKIEGO

Gimnazyum Św. Maryi Magdal. w Poznaniu

na rok szkolny 1866/67.

Zawiera: 1. De promiscuo verborum activorum et neutrorum usu apud scriptores Latinos.
2. Wiadomości szkolne, przez Dyr. R. Enger.

POSEN,
Buchdruckerei von M. Zoern.
1867.

POZNAŃ,
czcionkami drukarni M. Zoerna.
1867.

Pedagog. polsk. = 1069.

481577

MARIA

103607

Königlichen Marien-Gymnasiums zu Posen

BIBLIOTHECA

1866/1887

im das Jahr 1887.

INHALT: I. Die programmatische Vorrede und die Besprechung der Aufgaben des Lehrers.
II. Schulgeschichte von Dr. R. Enger.

PROGRAMM

KRÖNUNG

Gymnasium St. Marii Magdal. w. Poznanii

na rok szkolny 1887.

Zawrót: I. O programie i zadaniach nauczyciela i wychowawcy.
II. O historii szkoły, przez Dr. R. Enger.

POZNAŃ

Wydawnictwo drukarni H. Kocina

POSEN

Verlag von M. Zorn

Original - 1000

De promiscuo verborum activorum
et neutrorum usu apud scriptores Latinos.

Rem tractaturus sum simplicem sane et in vulgus notam; nam vix quisquam qui, ut dicunt, primoribus labris litteras has gustaverit, inveniatur, qui nesciat in utraque lingua activa pro neutris et contra usurpari. Verum ratio harum litterarum haec est, ut nota etiam et translaticia, si novis exemplis astruantur atque in certas classes disposita in artem quodammodo redigantur, non plane supervacanea esse dixeris nec spernenda prae ingeniosis commentis, quae saepe dies delet. Ceterum quam erudite et subtiliter etiam de hac quaestione disputari posset, ostenderunt Bernhardy *Wissenschaftliche Syntax* p. 108 et Lobeckius ad *Ajacem* v. 250 (p. 86 et 188 seqq.), qui de Graecis disserentes viam quodammodo monstraverunt Latina illustraturis. Hanc autem latinae constructionis discrepantiam nemo, quod sciam, via et ratione explicuit; quos enim vulgo citant, Vechnerum *Hellenolex.* 1. 1. 6 et Rudimannum *Instit.* II. 120, hi tantummodo singula verba enumerarunt neque genera eorum in ordinem disposuerunt. Ne tamen magnam partem rem actam agere viderer, omisi quae in libris illis leguntur et quae iterum expromsi aliis exemplis illustravi. Ceterum nec operae pretium erat omnia denuo recensere, cum multa, ut *sedare*, *ponere*, *vertere* notissima sint. Graeca leviter in transitu attigimus.

Jam primum disputabimus de verbis motum significantibus, de verbis dirigendi, eundi, fluendi, similibus; tum de verbis actionem motu carentem, affectum animi indicantibus, tandem de verbis, quae statum rei vel corporis designant. Ingenue tamen confiteor, non contigisse mihi, ut dispositionem hanc omnibus locis accurate stricteque servarem, quippe cum notiones verborum usquequaque non ita secerni possint, ut interdum non confundantur.

Cap. I. Verbi mutandi significationem Heusingerus apud Vechnerum p. 70. copiose explicavit; nos hoc tantummodo addimus, apud Grammaticos *mutat* pro *mutatur* nonnunquam dici de litteris, ut apud Varron de *L. L.* V. 101. „Cervi, quod magna corpora gerunt, gervi, G in C. mutavit;“ cf. Müller. IX. 54. Apud Graecos *μεταβάλλειν* neutro sensu dici vel tironibus notum; cf. Stallbaum ad Platon. de rep. X. 620. a. — Coniungamus cum hoc migrandi

verbum, quod saepe cum accusativo rei iungitur pro transgrediendo, at insolentius Livius dixit X. 34. „relicta, quae migratu difficilia essent.“ quod Weissenborn vertit: für den Transport. Igitur rem migrare dixit pro rem exportare, transferre, cuius significatio- nis exemplum non suppetit; nam apud Lucret. de n. r. V. 828.

... Omnia migrat,

Omnia commutat natura —

nunc legitur: omnia migrant.

Verba eundi, procedendi cum accusativo iungi varia ratione docuerunt interpretes. Mira hoc in genere apud Pindarum inveniuntur, quae h. l. secuti Boeckhium repetamus. Pyth. 8. 78. ... ἄλλον δ' ὑπὸ χειρῶν

μέτρῳ καταβαίνει —

quod summus vir interpretatur: „sub manuum mensuram, sub mensuram manu divina definitam deprimit; i. e. ὑρ̄ ἑαυτῶ ποιεῖται; cf. Pyth. 10. 12.

τὸ δὲ συγγενὲς ἐμβέβακεν ἴχρῃσι πατρὸς.
i. e. insita autem natura duxit eum in vestigia patris; quemadmodum Sophocl. Oed. R. 874.

Ἵβρις, ἣν πολλῶν ὑπερπληρῆς δὴ μάταν

ἀκροτάταν εἰσαναβᾶς ἀπότομον
ᾤρουσέν νιν εἰς ἀνάγκην —

i. e. illum cum extulit, post in exitium impellit. Haec plane differunt a dictionibus προβαί- νειν πόδα et similibus, ut apud Anacreont. Bergk. p. 880.

Πόρῳ παῖδες πόδα μετὰβατε —;
nam verbis incessus quaeque ad corporis motum referantur, addi solere nomen eius partis, quae in motu sit, docuit Lobeckius Ajax p. 88. Sed accedamus ad Latina. Ut apud Graecos προβαί- νειν πόδα, sic apud Ennium Achilles (Ribbeck p. 13).

Quo nunc incerta re atque inorata gradum
Regredere conare; —

et apud Pacuvium (apud Festum p. 281. M.).

Pauxillum repeda gnate a vestibulo gradum — quod Nonius 166.22. explicat per revoca.

Dirigendi verbum vel apud optimos scriptores intransitivum est; i. q. progredi. Tacit. hist. IV. 58. „Quis deinde sceleris exitus, cum Romanae legiones contra direxerint.“ Ita Salmasius ad Vopisci Probum c. 19. „Occisi sunt multi (leones), qui dirigere nolebant, sagittis“ tuetur iure, hoc sensu: qui ex caveis suis exire nolebant. Inde „in ad spectum diri- gere“ pro: in aspectum venire: quae differunt a dictionibus, in quibus dirigendi verbum abso- lute positum est, intellecto: navi vel cursu, aut sensu obscuro, quod h. l. copiosius explicare nolim. Mittendi verbum intransitivum est apud Livium 37. 12. „Inde cum in proxima Sa- miae vellent traicere, non exspectato solis ortu, in incertam tempestatem miserunt,“

quam lectionem Weissenborn retinuit, quamquam ellipsis durior est; nam dictio nautarum propria est: naves mittere, cf. Livius 29. 71. Insolentius dixit Vergil. Aen. IX. 733.

... tremunt in vertice cristae
Sanguineae clipeoque micantia fulmina mittunt i. q. emicant. — In editione Livii Drakenborchiana ante haec verba motus nonnunquam pronomen omissum est; cf. 28. 6. „nam et venti ab utriusque terrae praealtis montibus subiti ac procellosi deiiciunt“ quo loco Weissenborn: es ist wahrscheinlicher, dass se ausgefallen, als dass deiicere, wie vertere, praecipitare, absolut gebraucht sei. Verum etiam 28. 15. Drakenborchius edidit: „vis aquae deiicisset“, ubi nunc pronomen additum. At similia sunt proiiciendi et adiciendi verba; illud apud Varron. de L. L. V. 142. „Turres a torvis quod eae proiiciunt ante alios“ ubi Müllerus: „proiiciunt intransitivo sensu, antique,“ perinde atque apud Pacuvium (Gellius IV. 17.):

Promúntorium quoius lingua in altum próiicit —
i. e. extenditur, porrigitur. Alterum apud Virgil. Aen. X. 182.

... Sequitur pulcerrimus Astur...
Tercentum adiciunt, mens omnibus una sequendi —
Qui Caerete domo, qui sunt Minionis in arvis. —
quae verba quamquam aliter explicari possunt, Servius tamen eumque secutus Burmannus hac ratione tuentur. Movendi atque promovendi verba etiam huc referenda. Gratii Falisci Cyneg. 413.

Quod si dat spatium clemens et promovet ortu Morbus —
et Macrob. Saturn. praef. 1. „non opperior, ut per haec sola promoveas“ i. e. proficias; locum Gellii V. 10. 7. Zeunius h. l. protulit; nos addimus Apulei Florid. n. 3. „videbatur in arte promovisse“ προκόπτειν. — Sic etiam absolute apud Curtium IX. 18. „Jam admovebat rex“, ubi Zumptius recte monet, singulare hoc esse, tamen ferendum propter similitudinem simplicis verbi movendi. Sic exemplo caret illud Vergilianum Aen. V. 741.

Aeneas, Quo deinde ruis? quo proripis? inquit —
nam semper addito pronomine hoc verbum hac in significatione usurpatur. — Subrigere intransitivo sensu est apud Sil. Ital. Pun. XVI. 262.

Et simul exstructis cespes subrexerat aris —
i. q. se sustulerat, quod aequè inauditum, atque apud Senec. Medea r. 119., ubi Creon Medeam sic alloquitur:

... Vade veloci fuga

Monstrumque saevum, horribile, jam dudum avehe —
i. q. recede, et equus vehit i. q. incedit apud Vegetium ars veter. 2. c. 28. fin., quae differunt ab exemplis a Vechnero et Heusingero prolatis; nam participium vehens a vehi (deponenti) ducitur. — Recipere neutrali significatione usurpari notum est omnibus. cf. Ennium apud Cicer. Tuscul. l. 45. 107.

Neque sepulcrum, quo recipiat, habuit —
 nec operae pretium videtur locos ex Caesare et Livio citare. — Ingerere pro se ingerere apud
 Plinium Paneg. 86. 2. „Praefectum praetorii non ex ingerentibus, sed ex subtrahenti-
 bus legere“ inveniri iam interpretes notaverunt; et apud Ammian. Marcell. XXX. 3. 15.
 „ibique diu compositum ad quietem principis fatum sortem ei denuntiabat supremam prodigiis
 ingerentibus multis“ correctio „ingruentibus“ non necessaria.*) Sed infra docebimus, ex
 usu participiorum colligi non posse, etiam verbum ipsum significatione immutata usurpatum
 fuisse. — Etiam iungere neutrum est apud Vergil. Aen. X. 240.

. . . Medias illis opponere turmas,

Ne castris iungant, certa est sententia Turno.
 Verum quod interpres addit: „iungant se, ut solet Maro“ iusta ratione caret, cum apud Vergi-
 lium verbum hoc nusquam sic usurpatum inveniatur. Nobis unum tantum exemplum huius
 structurae notum est, quod est apud Ammian. Marcell. 31. 11. 2. „qui (barbari), motu Impe-
 ratoris cum abundanti milite cognito, popularibus iungere festinant“; nam apud Livium 28.
 36. 2. „ut classem . . . in Italiam traiceret, conducta ibi Gallorum ac Ligurum quanta maxima
 posset iuventute coniungeret Hannibali“ incerta sunt. Weissenborn addidit se, quod in nullo
 codice est; sed poterat etiam suppleri eam (classem). Nonnunquam enim durior ellipsis effecit,
 ut pronomine editores adderent praeter rationem. Sic apud Curtium 3. 1. 6. „ni dederent“ i. e.
 arcem, neque opus est pronomine reciproco. cf. Zumptium l. l. Quod apud Cic. Attic. 7. 20. 2.
 „turpitudine coniungendi cum tyranno“ legitur, alius est generis, cum in constructione gerun-
 dii reflexivum saepius omittatur. At plane novum est Gratii Falisci Cyneget. 16.

Adscivere tuo comites sub nomine divae

Centum omnes nemorum —

neutraliter accipiendum, pro adiunxere se, assensae sunt. Contrarium obtinet in verbo
 erumpendi, quod pronomine addito legitur Caes. B. C. 2. 14. 1. „se foras erumpunt. — **)
 Se evehere Liv. 29. 34. improbatur a Weissenbornio, cum Livius aliis locis evehi dicat; sed
 se invehere est ibd. 30. 11. „absterruitque effuse invehentem sese hostem,“ qua de causa
 etiam se evehere tueri possumus. — Insolentissima sunt Valer. Flacc. Argonaut. V. 471.

Talia miranti propius tulit orsa tyranno —

quod explicant: talia orsa miranti propius tulit se i. e. accessit - tyranno - et Apuleius Florid.
 III. n. 16. „Quid igitur de repentino ab hoc splendidissimo conspectu distulerim, exemplum
 eius rei memorabo.“ Oudendorpius dicit, omissum esse h. l. pronomine me, atque distulerim

*) Sid apud Graecos εἰσϕοῖσαι. cf. Bos. de ellips. p. 131.

**) Notabilis est erumpendi active usurpati significatio Columell. de r. r. 157. (158). „Eadem (brassica)
 umida concoquit, eadem erumpit“ i. e. facit ut rumpantur, — quae differre videntur ab eiusmodi dictionibus, ut iram,
 stomachum, voces erumpere.

idem esse ac me abstraxerim, affuerim a vobis. Sed haec, ut dixi, plane inaudita; minus offendunt apud Valer. Flacc. Argon. VIII. 136.

... hinc subitis inflexit frater in armis —

i. q. convertit se, quamquam Burmannus legendum censet: se reflexit, alii alia coniiciunt, non necessario; nam sic etiam apud Lucret. de n. r. III. 501. Lachmannus edidit:

Inde ubi iam morbi reflexit causa —

pro vulgaris se flexit. Similia sunt Claudian. de laudib. Stilichon. I. 286.

... velut arbiter alni

Exiguo clavi flexu declinat ...

Verbera, nunc recta, nunc obliquante carina —

i. q. inflexa, conversa, quamquam, quod supra diximus, participiorum usus latius hac in re patet, quam temporum finitorum. — Applicare pro se applicando dixit Ennius apud Cicer. Tuscul. III. 19. 44.

Quo accidam? quo applicem?

et explicare intransitivum est Anthol. Epigr. lib. I. CLXXVIII. v. 226.

... unde satis immanis dentibus hydri

Explicuit legio et campo stetit agmen aperto —

quae lectio haud dubie praeferranda ceteris. —

Jam satis notum, exercendi verbum absolute usurpari non modo apud Ciceron. de Orat. 2. 71. 287. „cum, ceteris in campo exercentibus, in herba ipse recubisset“ qui locus invenitur in lexicis, sed etiam Sueton. Jul. Caes. 26. „ipsique dictata exercentibus darent“ et Octavian. 98. „exercentes ephedi;“ Lactant. divin. instit. 3. 17. 3. „ignavum prohibet accedere ad rempublicam, pigrum exercere, timidum militare“ ubi parilitas structurae exigit, ut exercere intransitivo sensu positum accipiamus. Sic etiam apud Graecos ἀσκεῖν usurpatur, ut apud Dion. Cass. 83. 8. αὐτός τε ἦσκει καὶ τοῦ στρατοῦ γυμνασίας ἐποιεῖτο; v. Indices Sturzii s. v. ἀσκεῖν. — Huc pertinet effringendi verbum non solum apud Silium Ital. 1. 646. absolute usurpatum, quem locum apud Forcellinum legimus, sed etiam apud Apul. de Mundo p. 722. „ventus effringit“ i. q. erumpit, et reciprocandi cf. Zumpt. ad Curtium IX. 36.

Verba fluendi et fundendi in utraque lingua confundi et significationem eorum, maxime apud poetas posterioris aetatis, insolentius mutari scimus. Obscura plane quae prostant apud Stat. Theb. 1. 225.

Perseos alter (sanguis) in Argos

Scinditur, Aonias fluit hic ab origine Thebas.

Ratio accusativi Thebas difficilior explicatu; sanguis enim ab origine non Thebas fluit, sed Thebis, si quidem his verbis significatur: originem ducit. Fluit igitur h. l. significatione ducendi dictum esse videtur, ut ibd. v. 392.

... utroque Jovem de sanguine ducens.

6
Notabilis etiam usus verbi effluendi apud Claudian. in Prob. et Olyb. cons. 51.

Quantum stagna Tagi rudibus stillantia venis

Effluxere decus —

quo loco interpretes veteres dissimilia proferunt. cf. Munk ad Hygin. p. 575. Nos comparamus Petron. Satir. LXXI. „et ponas amphoras, ne effluant vinum“, et Macrobr. Comment. in somn. Scipion. 1. c. 5. „Neque enim corpus proprie plenum dixeris, quod cum sui sit impatiens effluendo, alieni est appetens hauriendo“, ubi Jahnus: „hoc verbum non commode respondet sequenti hauriendo. Exspectes efflando vel effundendo.“ Nihil tamen mutandum; nam sic etiam Anthol. 1. XX. 2.

Effluas dulcem liquorem comparandum nectari —

ubi v. Burmannum. Simplex fluere saepius sic legi omnibus notum; cf. Claudian. de laudib. Stilich. II. 264.

Post has Oenotria lentis

palmite largo . . . vina fluens.

ut apud Graecos; Archilochi Ep. 17.

. . . σὺ δ' ἔργα

ἐπ' ἀνδρώπους ῥεῖς λεωργά τε καδέμιστα —

ubi v. Jacobsium. Cum προρέω activo sensu usurpato conferri potest Latinorum emanare apud Cassiodor. Variar. 8. 34. „ubi concavitas perspicuos liquores emanat“ et mox infra: „de ore sancto sermonum fontes emanare coepit sacerdos.“

Similiter eructandi et efflandi verba significationem mutant. Ἀποπτύειν intransitivum est Apollon. Argon. IV. 925.

ἀπέπτυσεν αἰδομένη φλόξ —

i. e. prosiluit flamma; contra ἐρεύεσθαι activa significatione Epigr. incert. 56. (T. IV. p. 129) de avara meretrice: τὴν τοῖς βουλομένοις χρυσὸν ἐρευγομένην — ubi Jacobsius: „videtur verbum ἐρεύεσθαι transitiva vi accipiendum esse: quae viros cogebat aurum ipsi effundere, viros itaque emungens. Similis usus exempla desidero.“ — Eructare legitur intransitive apud Macrobr. Saturn. V. 17. 12. „At ille Graecus quidem fontes imitus ignis eructare et fluere amnes fumi . . . luculente dixit“ quo loco Janus adscripsit: in Gellii vet. edit. rectius legitur eructari“. — Crisis his in rebus lubrica; nam similis significationis efflandi verbum pluribus locis neutrali sensu usurpatum invenimus, ut Lucret. de n. r. VI. 681.

Flamma foras vastis Aetnae fornacibus efflet — et Stat. Theb. X. 109.

supraque torum niger efflat anhelos

Ore vapor —

quae differunt ab absoluto usu efflandi pro moriendo, omissa animam, ut est apud Stat. Theb. IX. 899.

Nec usquam

Tu prope, quae vultus efflantiaque ora teneres; et apud Ciceron. poetam de divin. 1. 47. . . . Abjicit efflantem (anguem), quod sic dicitur, ut exspirare, exhalare. Ovid. Metam. VII. 5S2.

Hic illic ubi mors deprnderat exhalantes.

Verum haec neminem offendunt; at nimis artificiosa, quae prostant Stat. Theb. VIII. 168.

. . . et efflantes licet internectere plagas —

quod vetus interpres explicat: „tantas, ut per eas exspiret spiritus.“ Plagae ipsae sane non efflant spiritum, sed letales animam exstinguunt. Affectata haec sunt, ut apud Gellium 1. 2. „has ille inanes cum flaret glorias“ i. e. inaniter se iactaret; et apud Ammian. Marc. XIV. 9. 1. „quorum metu tumor notissimus Caesaris exhalaret“ i. q. resideret.

Similis usus obtinet in verbis exsudandi et evaporandi. In lexicis invenitur locus Vergil. Georg. 1. 88. „exsudat inutilis humor“, sed sic etiam apud Palladium IX. Tit. IX. „qua nocens spiritus evaporet“ i. q. evaporetur. Contra exundare factitivum est Sil. Ital. 2. 630.

Exundat fimum piceus caligine vertex,
ut liquendi verbum Stat. Theb. V. 270.

. . . indignumque oculis liquentibus imbrem —

quae omnia exemplo simili carent, ut adtollendi verbum neutrali significatione usurpatum Sil. Ital. Pun. 1. 586.

. . . . coepere existere colles

Et nebulosa iugis adtollere saxa Monoeci —
et vibrandi ibd. XV. 730.

Hic Cato (nam medio vibrabat et ipse tumultu) —

i. e. ultro citroque movebatur, quod dictum ad similitudinem dictionum: ferrum vibrat, linguae vibrant. — Mittamus insinuare pro se insinuando, omnibus notum, cf. Manutium Cic. Famil. IV. 13., at non omittendum plane singulare apud Macrob. Comment. in somn. Scipion. 1. 18. 10. „Post alios vero septem (dies), cum ille mergit, haec oritur.“

Ex graecis litteris pauca tantum hoc loco proferamus. Praetereamus illa notissima παραβάλλειν i. q. accidere Plato de rep. VI. p. 499. b.; ξυμβιβάζειν ibd. p. 504. a. ξυνεβιβάζομεν δικαιοσύνης τέ περι και σωφροσύνης — quae verba Stallbaumius aliter explicat quam Ruhnkenius, qui συμβιβάζειν intransitivo sensu accipit, secutus Timaei Glossar. p. 241. At certa sunt παρακινεῖν i. e. insanire, ut υποκινεῖν; cf. Stallbaum ad Plat. de rep. IX. 573. c.; et omnino se movere; ibd. VII. p. 539. e. εἰ ἐμμενοῦσιν ἐλκόμενοι πανταχόσε ἢ τι και παρακινήσουσι. Nec retractanda quae iam Stallbaumius aliique contulerunt, καδιέναι, ἐφιέναι, ἀνιέναι, ὑφιέναι, ἐξιέναι intransitiva significatione usurpata; cf. Plato Protag. p. 336. a., vel παραδιδόναι, ut ἦδονῆ παραδοῖς Phaedr. p. 250. e. — Ἐλκειν, ἐξέλκειν sic legi demonstrare videtur Eurip. Androm 1098.

... ἐξέλκει δὲ καὶ παραστάδος
 κρεμαστά τεύχη πασσάλων καθαρπάσας
 ἔστη πὶ βωμοῦ. —

ubi alii alia coniciunt, fortasse sine causa; nam ut ἐξέλκειν, sic etiam ἀποσπᾶν absolute legitur Xenoph. Anab. 1. 5. 3. „πολὺ γὰρ ἀπέσπα (ἢ στρουδός) φεύγουσα“ i. e. ἐαυτὴν vel τοὺς διώκοντας, et ἀπαρτᾶν Dio Cass. 51. p. 635. Σορυβησάντων δ' αὐτῶν ἐν τούτῳ φανερώς, ἄτε καὶ πολὺ ἀπὸ σφῶν ἀπαρτῶντος αὐτοῦ i. e. quod procul ab iis discessisset. Mittimus etiam παραγνάμπω, περιγνάμπω, παρακάμπω, ὑποκάμπω, cf. Graefii Observat. in Coluthum et Mus. p. 252. ed. Schaeferi, nec repetere volumus, quae exempla huius verborum usus ex litteris sacris Bosius contulit de ellipsi p. 129. atque addamus tantummodo prostare pauca, insolentissime dicta, quae emendari non possunt, velut apud Hesiod. Theogon. 260. ἰάλλω

μεταχρόνιαι (μεταχρόνιαι) ἴαλλον —
 sensu intransitivo: super terram volabant — et apud Quint. Smyrn. Posthom. VI. 504.

... καὶ δὴ τάχα πάντες ὄλοντο
 δυσμενέων παλάμησι περιστροφέοντες ὁμίλῳ —
 i. e. omnes periissent versantes in turba. — Plane novum est apud Aelian. v. hist. III. c. 9. „ἐπειγοῦσθης τῆς μάχης καὶ συνάγοντος τοῦ πολέμου i. e. proelio commisso. Kuehnius συνάπτοντος legendum esse censet, fortasse recte, sed quod est apud Polyb. II. 16. συναγαγὼν ἐκ μεταβολῆς ὁ Φίλοποίμην αὐτῷ — non sollicitandum, de homine dictum, ut προσαγαγὼν. Apud Sophocl. Oed. R. 1299.

τίς ὁ πηθήσας
 μείζονα δαίμων τῶν μακίστων
 πρὸς σῆ δυσδαίμονι μοίρα —

quod Brunckius convertit: „Quis deus maiora maximis malis tuae infelici sorti adiecit?“ — nunc aliam plane interpretandi rationem inierunt viri docti. cf. Schneidewinum l. l.

Cap. II. Jam inquiramus in naturam verborum, significantium actionem motu carentem, affectum animi, statum habitumque. Hic se offert primum magna inchoativorum copia, quae apud posterioris aetatis scriptores transitiva significatione usurpata fuisse notum est et illustratum ab interpretibus, ut modo Cortium laudem ad Lucani Pharsal. V. 776. et Salmasium ad Vopisei Aurelian. c. 38. Suescere iam apud Tacitum duplicem habere vim demonstravit Nipperdey Annal. 2. 52., ut composita insuesco et desuesco. Apuleius Florid. II. n. 15. dicens: „non in totum aevum vocem desuescebant“ i. q. silentium servabant Pythagorei — mirum in modum significationem verbi invertit. Perinde abnormia apud Senec. Herc. Oet. 1587.

... Ante nascetur seges in profundo

Quam tuas laudes populi quiescant —

i. e. silentio premant, et apud Symmach. Epist. 1. 88. „quiesco igitur has partes et hoc unum tibi persuasum volo“ i. e. mitto has partes. Haec quidem singularia sunt, requiescendi autem verbum activum esse iam apud Vergilium notum omnibus. Invlescere, inolescere sic usurpari lexicographi docent; obstupescere autem non modo apud Cassiodorum sic legitur, qui locus est apud Forcellinum, sed etiam Mamert. Geneth. 11. 3. „veneratio animos obstupuerat.“ Innotescere apud Cassiodor. Var. bis legitur: V. 41. „Qui si tamen non ditavit, innotuit“ et particip. futuri passivi: 1. 24. „Innotescenda sunt magis Gothis quam suadenda certamina.“ Inde etiam Salmasius apud Capitolinum Maxim. et Balbinus c. 2. iure defendit lectionem: „ignobilitatem virtutis splendore illuxerit“ i. e. illustraverit. Apud Avienum Descript. Orbis V. 84.

Hic prolapsus aquae, boreali fusus ab alto,

Terga procelloso turgescit Caspia fluctu —
ut corrupta videntur prolapsus aquae, (Barthius et Hudsonus malunt prolapsus aquis) tamen turgescit factitivum est i. q. turgida facit neque opus est violentiore medicina. Perfectum unde ducendum sit, utrum a primitivo an ab inchoativo nonnunquam incertum est. Apud Gellium 1. 27. „irrobora vit inveteravitque falsa significatio“ dubium est, sitne perf. verbi irrobora vit, quod Gellius finxit, an verbi irrobora vit intransitive usurpati. Apud Lactantium inst. divin. II. 16. 21. „his artibus notitiam veri dei apud omnes inveteraverunt“ ab inveterando ductum, significans idem atque aboleverunt, huc non pertinet. Nec proferam illa ex Stat. Theb. X. 806.

... nimirum Martius anguis,

Quaeque novis proavum tellus effloruit armis —

ubi sane vetus interpres effloruit positum esse dicit. pro progeneravit, protulit proavum; sed Barthius recte vidit, proavum esse genit. plur. In transcurso dicam, quod sane nemo ignorat, apud Graecos florendi verba factitiva esse, ut *δάλλειν* Simmiae Theb. Ep. 2. 3.; *ἀνδεῖν*, cf. Jacobs. Rufini Ep. 2. 4. *ἀνδεῖν ἰουλον πρῶτον*, atque Anacreont. 57. (53) Bergk edidit *ἀνέδηλεν* activa significatione, ubi antiqua lectio erat *ἀνέτελεν*. Similia sunt *ἀλδήσκω* active usurpatum apud Theocritum, qui locus est in lexicis, et, quod exemplo caret, *ἀτιράλλω* Tzetzes Antehom. v. 60.

Κεῖσε δ' ο' παῖς ἀτιράλλε —

„ibi igitur puer adolevit.“ Sed haec hactenus. Revertamur ad rem propositam.

Rara sunt exempla contrarii, id est primitivorum, quae inchoativorum vim recipiunt. Mitto torrendi verbum; locis a lexicographis prolatis, addi poterat Lucret. de n. r. 2. 415. „cum tetra cadavera torrent;“ minus nota sunt siccare pro siccescendo. Jam Heusingerus Vech. Hellenol. p. 77. attulit locum Lactantii inst. div. VII. 3. 8. „Possum enumerare, quoties flumina et stagna siccaverint“ qui usus differt ab illa absoluta positione apud Caton. de r. r. 112. „ubi pluerit et siccaverit;“ quod conferri potest cum absoluta usurpatis *tonat*,

hiemat, rorat, irrorat. Verum apprime huc facit Pallad. IV. Tit. X. 27. „quae sero maturant“ i. q. maturescunt, atque Ammian. Marcell. 29. 6. 18. „ubi tempestas mollivit“ i. e. mollescit, quamquam hoc per ellipsin explicari potest, ut suppleamus mare; sic enim ibd. 19. 10. 4. „tranquillitas mare mollivit.“

Transeamus ad recensum aliorum verborum. Desistendi verbum active usurpatur duplici significatione, aut ita, ut idem sic atque finire; Symmach. Epist. 3. 49. „nec unquam desistis operam, quod mihi usu accidat, consulendi;“ aut ita, ut sit i. q. collocare Apul. Metam. IV. 86. „Montis in excelso scopulo desiste puellam.“ Apuleius sane etiam in hoc genere plura innovavit atque a vulgari usu deflexit. Finxit illud Metam. VIII. 168. „qui possessionem maximam villicabat;“ quum villicandi verbum neutrum sit, contra velitari factitivum est ibd. V. 95. „Fortuna tibi velitatur periculum“ i. q. infert, intentat. Nonnunquam incertum est, casus nominis sitne accusativus, quem vulgo dicunt graecum, an a verbo ipso active usurpato rectus. Sic Metam. V. 99. „Immanem colubrum, veneno noxio colla sanguinantem.“ Quamquam enim sanguinandi verbum intransitivum est, poterat etiam active accipi, ut contra ibd. VII. 145. „limo coenoso ripae supercilio lubricante“ ubi Oudendorpius, cum lubricandi verbum activum sit, emandat: „limo . . . supercilium lubricante“ speciose sane, sed fortasse minus necessario; nam sic etiam Florid. I. n. 3. „Lyra auro fulgurat, ebore candicat, gemmis variegat;“ quod Oudendorpius non impugnat, quamquam variegare activum est. — Similia sunt Metam. XI. 243. „Ut canorae aviculae concentus suaves adsonarent“ i. q. ederent; ut apud Stat. Theb. 3. 494.

. . . tunc omnis in astris

Consonat arcana volueris bona murmura lingua —

quod plane novum est; et Apul. Florid. III. n. 16. „Quidam tarditatem poetae murmurari, plures defendere;“ ubi murmurari active usurpatur pro carpendo, vituperando. Sic aequiparandi verbum vulgo cum accusativo personae et ablativo rei coniungitur; innovavit Apuleius constructionem de dogm. Platon. 1. 1. p. 567: „Plato aequiparavit Divum potestibus“ quam structuram Oudendorpius iure singularem esse dicit, neque tamen lectionem ex emendatione profectam „potestates“ recipit. — Quod autem Metam. V. 109. legitur: „foras se proripit infesta et stomachata biles Venereas“ i. e. stomachata, ut Venus stomachari solet, iram eius imitata est — alius est generis, de quo infra plura dicemus.

Verum etiam apud elegantiores poetas plura id genus mirabilia prostant. Apud Lucil. Aetna v. 304.

Et quum densa cremant inter se corpora —
pro cremantur, fortasse excusandum ob adiunctum inter se, et ibd. 380.

Post ubi continuere mora, velocius urgent —
ubi Fr. Jacobus: „Continere pro se continere, ut Lucret. V. 518.

At retinere diu pluviae longumque morari
Consuerunt.“

De continere pro se continere v. Ruhnken. ad Vell. Patere. 104. 4. „militum — non continentium, protinus quin adicerent“; et de sustinendo absolute usurpato Oudendorp. ad Frontin. Strateg. 2. 1. 8. „imperavit militibus, contenti essent primo congressu sustinere“. Etiam simplex tenendi verbum intransitivum est non modo in notissimis illis dictionibus: pluvia tenet, fama tenet, consuetudo tenet, sed etiam alio sensu, ut apud Ciceron. ad Q. frat. III. 2. „Ego tamen teneo ab accusando vix mehercule“ — ubi Ernestius: „intellige vel adde me“ et insolentius etiam apud Gratium Falisc. Cyneg. 219.

... nec sibi turbam —

Contraxit comitem, nec vasa tenentia longe — i. e., ut Wernsdorfius explicat, vasa continenti serie et longo ordine procedentia. De exercitu dicitur absolute, ut agere; cf. Livium 32. 5. „statio paucorum armatorum tenebat“, ubi v. Weissenbornium. Corrupta fortasse Apul. Metam. 1. 4. „quo quaestu . . . teneam“ i. e. vitam, quod addendum videtur; nam ibd. IX. 179. legimus: „parvis mercedibus vitam tenebat —“ i. e. sustinebat. Quamquam, ut infra videbimus, omissio nominis nonnunquam negari non potest, ut apud Liv. 24. 49. „extremi prope Oceanum adversus Gadis colunt“ et apud Gell. n. a. II. 22. med. „in quibus (regionibus) colunt“ i. e. habitant. Insolentius etiam, tamen non emendandum apud Varron. de r. r. 1. 16. „Multi habent in praediis“ i. e. domicilia; habent igitur idem atque habitant. Sic enim iam apud Plautum: „ubi adolescens habet“ et apud Graecos ἔχειν pro οἰκεῖν. cf. Bos. Ellips. 196.

Mitto notissima illa ponendi, sedandi verba; ut Gell. 18. 2. „Postquam tempestas sedavit, Atherbal taurum immolavit“ et leniendi Plaut. Mil. 2. 6. 99. „irae leniunt“, at minus nota consociare; Auson. clar. Urb. XI.

Qua maris Jonii subter vada salsa meantes

Consociant dulces placita sibi sede liquores —

sic enim legendum, non quam: consociant est i. q. consociantur. Contra, si inficetos etiam auctores commemorare licet, concordare activum est apud Incert. Epist. Didonis ad Aeneam 56.

... somnus

Concordat cum nocte torum —

i. e. iungit concordem uno toro. — Diversae notionis sunt, sed simili ratione immutata illa verba apud Incert. Epitome Iliad. Hom. 930.

Non illum vis ulla tenet, non saeva fatigant

Pectora pugnando —

quod aliter explicari non potest, nisi ita ut fatigant passiva significatione accipiamus, quemadmodum apud Graecos ὑποκνάω — ὑποτρύω — cf. Tryphiod. Excid. Ilii 40.

καὶ οὐ κεν ὑστατίοισιν ὑποκνήσασα πόνοισιν —

i. e. ultimis contrita laboribus. — In transcursu moneam, stagnandi verbum activa significatione legi non modo apud Tacitum loco iam a lexicographis notato, sed etiam Incerti Epital. Auspicii et Aellae 36.

Ditia Pactoli superat Peneüs amnis

Munera, clarus aquis nitidum stagnantibus aurum.

i. e. stagni instar effudentibus, neque emendandum stillantibus.

Aliter invertit significationem verbi Stat. Theb. IV. 829.

Hac saevisse tenus populorum incepta tuorum

Sufficiat —

i. e. pessumdedisse, irrita fecisse, nec supplendum in. Praegnanti, ut vulgo dicunt, sensu haec accipienda, ut ibd. VI. 6.

Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem —

i. e. certamen Olympicum instituit vel consecravit in honorem Pelopis; et VII. 1.

... cunctantes primordia belli —

i. q. cunctantes in primordiis belli, ut Valer. Flacc. Argon. 2. 93. cunctari gressus i. q. retardare. Sed haec iam in lexicis inveniuntur. Insolentius est, quod legitur Stat. Theb. IX. 5.

Praecipuum tunc caedis opus, Gradive, furebas —

i. e. furendo peragebas, quod differt a Virgiliano: hunc sine me furere furorem. Furere illo loco pro furendo edere ita positum, ut plangere pro plangendo excitare non solum Theb. III. 196.

... et longo examine matres

Invidiam plangere diis —

quod recte explicat Forcellini: „lamentando necem natorum Niobes invidiam in deos moverunt, a quibus interfecti fuerant,“ sed etiam ibd. IX. 722.

Et tunc illa meas ingentem plangit ad aras

Invidiam —

ubi non supplendum factura, ut interpres Francogallicus putat, sed est i. q. plangendo in me excitat invidiam, opem meam frustra implorando. Perinde blandiri i. q. blanditer praebere, offerre; Claudian. de raptu Proserp. II. 82.

Quidquid turiferis spirat Panchaica silvis,

Quidquid odoratus longe blanditur Hydaspes —

quod aliter dictum est atque apud Columell. 7. 5. „Lac caprinum infusum tantum valet, ut et blandiatur igneam saevitiam“ i. e. mitiget, leniat —; at locus incertus; interpretes roponunt eblandiatur. Nec huc pertinent illa apud Vitruv. III. praefat. „gratia blanditur a veris iudiciis ad falsam probationem“ i. e. blandiendo compellit.

Jam de significatione verbi vivendi pro vivendo imitari, exprimere, viri docti copiose

explicuerunt, neque haec: Bacchanalia vivunt — Vivat Pacuvius Nestora totum — repetam. Boeth. Consol. 4. 3. dixit „asinum vivit“ i. q. asinalem vitam degit; ut apud Prudent. Peristeph. XIII. 32. „vivere iustitiam Christi“ i. e. vita et moribus imitari; ut apud ecclesiasticos vivere mortem, vivere pabula mortis, quasi victima interitui destinata, cui contrarium est triumphare mortem Lactant. de inst. div. IV. 16. 28.; triumphare terram. Sed haec mittamus.

Apud classicos sic praegnanti sensu usurpatur consentire pro consentiendo discernere, efficere; apud Liv. 1. 32. 12. „bellum erat consensum“, ubi v. Weissenbornium; apud Lucret. d. n. r. 2. 717. „vitales motus consentire“ i. q. consensu efficere, cf. Kritisch-exegetische Bemerkungen zum L. von Susemihl und Brieger. Philolog. 24. 3. Nota sunt apud Propert. 1. 15. 39. pallere colores i. e. vultum in multos colores mutare; ibd. 2. 23. 6. hiare carmina i. q. aperta vel magna voce pronuntiare. Rubere i. e. aliquid rubendo referre, repraesentare; v. Cortium ad Lucani Pharsal. V. 549 (de luna): „Ventorumque notam rubuit.“ Tumere i. q. iactare, praedicare Sil. Ital. Pun. X. 170. „atque antiqua tumentem Nomina,“ quod differt ab illis apud Senec. Thyest. 267.

Nescio quid animus maius et solito amplius tumet . . .

i. q. parat, molitur. — Suspirare etiam cum accus. iungitur, cum idem significet atque magno desiderio quaerere; locis a lexicographis prolatis addendus Sil. Ital. XV. 82.

Quid suspiratos magno in discrimine nautis

. . . fratres —

i. e. invocatos a nautis. — Flagrandi verbum factitivum triplicem habet significationem; aut idem est atque amare, quod omnibus notum, aut id quod amore accendere, quo in genere memorabilis, iam in lexicis prolatus locus Stat. Silv. V. 2. 120.

. . . novercales ibat venator in agros

Ascanius miseramque fratri flagrabat Elisam — incendebat eam, ut similem filium ex Aenea gignere cuperet; aut, quod in lexicis desideratur, est i. q. ostendere; cf. Nazarii Paneg. Constantino Augusto c. 14. „Flagrabant verendum nescio quid umbone corusci, i. e. emicabat in iis maiestas.

Verba sonum significantia etiam diversa ratione usurpantur. — Neminem facile offenderit Catull. 64. 61. „Evoe bacchantes“ i. q. inclamantes, sed insolentius dixit Lactant. instit. 4. 16. 11. „damnationem suam prophetarum voce praedictam quotidianis lectionibus personant“ i. e. nuntiant, confitentur, quod plane differt ab illo Horatiano personare aurem. Qui locus apud Forcellinum ad probandam hanc verbi significationem prostat ex Tacit. Annal. XIV. 15. „plausibus personare formam principis“ nunc aliter explicatur et interpungitur: „Li dies ac noctes plausibus personare, formam principis vocemque deum vocabulis appellantes;“ — ita ut personare absolute sit accipiendum, formam autem vocemque cum appellantes coniungendum. Locus igitur Lactantii unicum huius constructionis exemplum.

Cum hoc verbo conferri potest resultandi v., quod activa significatione legitur de locis, quae sonum reddunt, sed etiam cum accusativo nominis coniungitur apud Prudent. Peristeph. 2. 516. „resultare aliquem hymnis“ i. q. celebrare.

Alia praegnanti sensu dicta haec sunt. „Luxuriari pro luxuriando absumere apud Petron. Satir. fragm. XXI. „In testa famuli mersas luxuriantur opes“ — et apud Persium Satir. 1. 60.

Nec linguae, quantum sitiatur canis Apula, tantae — i. e. linguae tantae, quantum sitiens protendit canis. Quo loco Casaubonus scholium addidit: „sitiatur praegnans, ut vocant, verbum pro sitiens promat, ut oscitat 3. 59. pro oscitando eructat, esurire apud Cyprianum pro edere more esurientium.“ Janus locum illum Persii 3. 59.

... laxumque caput compage soluta

Oscitat hesternum —

explicans, dictionem hanc comparat cum hac: „Verum nec nocte paratum Plorabit“; vereor, ut recte, cum plorare cum accusativo passim coniunctum inveniatur, oscitare nunquam. Eadem vis inesse videtur in verbo latrandi, quod non solum pro allatrando ponitur cum accus., sed etiam idem est, ac latrando eiicere, ut apud Manilium Canicula dicitur latrare flammam. cf. Gronov. Diatribe in Stat. p. 509. Sic etiam tonare cum accusativo iungi vulgatum est, quamquam tonare minas, tonare bella — alio modo dicitur, atque tonare Ciceronem; sed haec iam accuratius explicavit Burmannus Claudian. in Probi et Olybrii cons. 208*)

Nonnunquam quia iam antecedit pronomen in priore sententiae membro, in altero omititur, ita ut verbum activum speciose neutralem significationem induat. Sueton. Jul. Caes. c. 65. „Ac subinde observandum se admonens, repente interdiu vel nocte subtrahebat“ ubi Bremius dicit, supplendum esse ad subtrahebat se, quod antecedit, quamquam locus Plinii Paneg. 86. 2. (quem supra attulimus) documento est, subtrahendi verbum omnino esse neutrum. Sic apud Senec. de consolat. ad Marciam XXVI. „et quum tempus advenerit, quo se mundus reno-

*) Apud Graecos verba sacra faciendi, convivandi, fidibus canendi cum accusativo iunguntur ut verba celebrandi. Ex analogia dictionis θύειν γάμους dixit Philo Jud. de Exsecrat. p. 517. τὴν διάβασιν ἐνωχέισθαι et quod insolentius est, ibd. p. 436. τὰ πένθη κατενοχῆθητες i. q. τοῖς πένθεσιν ἐπιχαίροντες, atque Joseph. Antiquit. 11. 13. τὴν ἀνάστησιν τὴν πατρίδος ἐορτάζοντες. — Sic κωδονοφορεῖν et τυμπανίζεν τινι tympanis reboantibus celebrare, prosequi. cf. Strabo XIV. p. 712. (p. 120 Tzsch.) διονυσιακὸν καὶ τὸ σινδοφορεῖν καὶ τὸ μιτροῦσθαι καὶ μυροῦσθαι . . . καὶ τοὺς βασιλέας κωδονοφορεῖσθαι καὶ τυμπανίζεσθαι κατὰ τὰς ἐξέδους — quod recte vertunt: et tympana et tintinabula exeuntem regem praecedere. Cf. Casaub. ad Athen. XII. p. 541. e. „τυμπανοφοροῦμενος non valet tympanum pulsans, sed cui tympanum pulsatur, ut καταλιούμενος cui tibia canitur, cui tibicen adest.“ — Alius sunt generis, de quibus disputat Lobeckius ad Ajac. p. 382. seqq. Compositis verbi στρατεύειν addi poterat ἐπιστρατεύω Zosim. VI. c. 4. ἐπεὶ δὲ πλεονεχτεῖσθαι συνήσθηοντο, πλῆθος οἰζειῶν καὶ γεωργῶν ἐπιστρατεύσαντες i. e. collecta magna multitudine et, quod verbum rarissimum est, μεταστρατεύειν Appian. de bello civ. V. 144. Τίσιος δὲ τὸν στρατὸν αὐτοῦ μετεστράτευσεν Ἀντωνίῳ — i. e. adegit sacramentum dicere Antonio.

vaturus exstinguat“ et Auson. Gratiar. actio p. 731. ed. Tollii: „Jam se cum pulvere favilla miscuerat, iam nubibus fumus involverat“ ubi vetus interpres, Acidalius, recte addidit, aut verbum involverat passive esse accipiendum, aut se ex prioribus supplendum. Huc referimus illa apud Melam 1. 1. 5. Ubi primum se artat Hellespontus vocatur, Propontis ubi expandit“ et apud Lactant. de opificio dei IV. 19. „ut quoniam viribus tueri se nequeunt, multitudine tueantur“ ubi Bünemannus omnino diversa miscet. At hoc notandum, tuendi verbum pertinere ad ea, quae absolute leguntur; cf. Curtium III. 26. 4. „Jamque ipsi in medium Persarum undique circumfusi egregie tuebantur“, quod Zumptius intactum reliquit, dicens: „tuebantur sine objecto, quod tamen ipsi essent, germanice sie hielten sich*).

Jam h. l. pauca dicenda de absoluto usu verborum, quo fit, ut verba activa speciem neutrorum induant, nomine omisso. Notissima sunt tolerare pro vitam agendo. Tacit. Annal. IV. 40. „posse ipsam Liviam statuere, nubendum post Drusum an in penatibus isdem tolerandum haberet —“ i. e. putaret sibi vitam agendam esse. Obiter moneam, de constructione hac habeo transeundum, habeo redeundum pro transeundum mihi est disputasse copiose Oudendorp. ad Frontin. strateg. 1. 4. 3. — Sic expedire idem est ac proficisci, omisso v. iter apud Tacit. histor. I. 88. „Otho non participes aut ministros bello, sed comitum specie secum expedire iubet“ ut vitetur concursus pronominum secum se. — Gerere absolute pro rem gerere bis legebatur apud Livium 25. 22. et 40. 57. Altero loco Weissenbornius adscripsit: „wahrscheinlich ist rem ausgefallen.“ Verum sic legitur hoc verbum non modo apud Velleium loco in lexicis citato, sed etiam apud Senec. Apocoloc. XI. „si honeste inter vos gessi“ et Aurel. Victor. de Caesar. c. 40. 17. „Ea tempestate apud Poenos Alexander pro Praefecto gerens.“ Atque sic etiam apud Senec. Epist. XV. 3. 23. (95.) olim legebatur: „quanta circa nepotum focos iuventus premit“ Haase nunc edit: „premitur, — vereor, ut recte; ad premit supplendum: alios, circumstantes. Sic etiam opprimere absolute legitur de tempore, ut idem sit atque incidere — eintreten; cf. Livium 30. 39. „ubi dum subductae reficiuntur naves, hiems oppres- sit.“ cf. Weissenbornium l. l. — Notissimae sunt dictiones: spes destituit, fortuna destituit — cf. Livius 1. 41., ubi spes destituit opponitur verbis: spes subest; ut Lucan. Pharsal. II. 728. At magis memoratu dignus locus apud Lucan. V. 695.

..... mundi iam summa tenentem
 Permississe rati —
 ubi ad permississe supplendum te ipsum, aut nos omnes — ut apud Appian. V. c. 133. διεπρεσβεύετο πρὸς αὐτὸν (Antonium) ἐπιτρέπων ἐκείνῳ — offerens se ei suaque omnia; quamquam h. l. absoluta positio verbi excusari potes tproxime praecedente pronomine αὐτόν. — Etiam dedere pro se dedendo usurpatum videtur Eumen. Panegy. Constant. Aug. c. 10. „Perses ipso Paulo, qui dedentem susceperat, deprecante, legem illius severitatis evasit.“

*) Ad invicem omitti pronomen sciunt omnes; cf. Nipperdey ad Tacit. Annal. XIV. c. 17.

— Nonnunquam, repeto, incertum est, sitne aliquid suppleendum, an verbum intransitiva significatione accipiendum. Sic Lucan. Phars. V. 599.

— iam te (i. e. vento) tollente furebat.

Pontus —

ubi Corte: „tollente intellige pontum“. At poterat etiam tollente neutrum esse, ut apud Valer. Flacc. Argon. IV. 4.

Ut nova nunc tacito sub pectore gaudia tollunt — i. e. tolluntur, vel tollunt se, vel te cf. Burm. h. l. Huc pertinet nautica, ut videtur, dictio: „Aperit deinde angustissimum pelagus“ Pompon. Mela 2. 6. 8. ubi sunt, qui terras suppleendum esse censeant; nam sic apud Melam saepius legimus: aperit pelagus terras — alii se suppleunt hoc sensu: quod (pelagus) ex angusto in latius spatium diducitur. — Verum alia huius generis nunc recte corriguntur. Sic, ut unum exemplum proferam, quamquam Graece dicitur *ὁ ποταμὸς ἐκβάλλει, ἴησι, ἐκδιδοῖ* — tamen codd. lectio apud Curtium VI. 10. „velut ex alio fonte conceptus edit“ reicienda legendumque editur*).

Jam verba nascendi, gignendi, augendi, quae mutationes designant, quae in corpore humano fiunt, digeramus. Comprehendendi verbum concipiendi significatione dici non modo de feminis, sed etiam de plantis, quae satae proveniunt, in vulgus est notum. cf. Columella III. 5. 6. „stirpes quamvis celeriter comprehendant atque prosiliant.“

Augendi v. neutralem habuisse significationem nemo ignorat. Exemplis a Vechnero p. 71. prolatis addi poterat Lucret. de r. n. II. 1163.

Usque adeo pereunt foetus augentque labores — quemadmodum apud Graecos *ἀέξειν*. Quint. Smyrn. Posth. I. 383.

... καὶ οἱ ἀέξειν
ἄλκῃ ὁμῶς καὶ δάφροσ, ἐπίπλεον —
et ibd. VI. 451.

οὐ γὰρ ἀνδρωτί γε μετ' ἀνδράσι κῦδος ἀέξει —

*) Ut aperiendi verbum sic apud Graecos quamquam alia significatione usurpari *ἀνολεῖν* de iis, qui viam in altum sibi aperiunt, e locis arctioribus in spatiosum mare provehuntur, omnibus notum. Eiusmodi ellipsis obtinet in verbo *ἀναστήσαι*, quod absolute dicitur de duce, omisso *στρατόν*, cf. Schweighaeuserum ad Appian. VII. p. 233. Hoc facile excusari potest analogia similium, ut *παῖς*, quae celestiae est vox, at magis offenditur loco Herodiani l. c. 11. *ἔστησε τὸ σάκος* i. e. navigium substitit et Themist. p. 38. ed. Harduini: *μικρὸν ἐπιστήσαντες, εἰ δοκεῖ, καὶ διαναπνευσόμενοι ἐκ τοῦ δρόμου σκοποῦμεν* — i. e. inhibito cursu — ubi ad *ἐπιστήσαντες* suppleendum *δρόμον*, quod subsequitur. Alia exempla mutatae temporum verbi *ἰσθάναι* significationis proferre nihil adinet, cum ab editoribus iam sint correctae, ut apud Phercyd. p. 83. a Sturzio *ἀνέστησα* emendatum pro *ἀνέστην*, et a Sylburgio apud Zosim. III. c. 34. Dio Cass. Fragm. Vales. III. R. 3. 6. 5. *ἔπει καὶ τὸ 2' ἔτος ἀνέστη τὸ τῆς χοίρον αἰνίγμα* — quod vertunt: „cum annus trigesimus porcae aenigma resuscitaret“ legendum *κατὰ τό*. In editione Polybii Schweighaeuseri pluribus locis *ἐφέστηκα* legimus sensu activo, ut 32. 9. *τῶν καιρῶν ἐφεστηκότων ἡμᾶς ἐπὶ τῆρ οἰκίαν ταύτην* i. e. cum temporum series ad laudem huius familiae nos deduxerit — verum omnibus his locis *ἐφέστακα* legendum esse docuit Buttmannus s. v. *ἴστημι*.

i. e. gloria paratur*). — Uberandi et exuberandi v. duplicem habent significationem maxime apud Columellam, cf. II. 1. 5. „cum coeperint cultum exuberare loca silvestria“ et V. 9. „olea uberat“ i. q. proventu largiore gaudet. Minus nota sunt, quae legimus apud Veget. de arte veterin. 2. 24. „si ex hac ratione non mitigaverit animal“ quod est graecum *χαίρειν*, refici; etiam *ἀναλαβεῖν*, *ἀναφέρειν* vires recuperare, recreari. cf. Stallbaum. Plato de rep. p. 467. b.; at plane inexplicabile apud Lactant. de mortibus persec. 33. 2. „Sed inducta iam cicatrice scindit vulnus et rupta vena fluit sanguis“ i. q. scinditur, quam lectionem tuetur Bunemannus auctoritate codd. nisus. — Concarnare et concarnari promiscue usurpari, cf. Veget. de a. v. 2. 22. „si ipsum os concarnari non potuerit“ et mox ibd. „donec sanguinet et concarnet“ et sanguinare esse et sanguine manare et sanguinem mittere alicui, lexica docent. — Minuendi v. tantummodo in participio neutrum est, in dictionibus minuente aestu, minuente luna i. q. decrescente; sunt enim participia neutrali vi usurpata, quamquam verba hac significatione carent. Notissima sunt res moventes, gignentia τὰ *φρούμενα* + ; Virgil. Aen. X. 362. rotantia saxa; Georg. I. 163. volventia plaustra; minus nota illa apud Silium Ital. 1. 47.

... Trebia et stipantibus armis

Corporibusque virum retro fluat —

i. q. se stipantibus, cumulatis, — ut apud Ammian. Marc. XXIII. 5. 3. „et retortis plebs universa cervicibus exacerbantia in se tela declinans spargitur passim“ i. e. acervatim congesta — ab inusitato v. exacerbandi. — Apud Claudian. de r. Pros. II. 88.

... Ille novo madidantes nectare pennas

Concutit — Ruhnkenius madidatas legendum esse censet; at nihil mutandum. Nam sic etiam apud Vitruv. 8. 1. 1. „Tunc in quibus locis videbuntur humores concrispantes et in aëra surgentes“ i. q. crisperi; sic enim edidit Schneiderus codices secutus; editores interposuerunt se. — Quassanti capite pluribus locis legi et apud Plautum et apud alios scriptores sciunt omnes, ut laetificans pro laetificato, laeto est apud Plaut. Persa V. 1. 8. At nemo facile tueatur lectionem apud Columell. VI. 1. 3. „capaci et tanquam implente utero“ i. q. impleto vel gravido; iure emendavit Ursinus inciente.

Quae a viris doctis contrarii usus exempla proferuntur, in quibus participia perf. passivi significatione activa usurpata inveniuntur, h. l. non repetam; maior eorum pars nota omnibus. Sic penetratus pro penetrante apud Lucretium pluribus locis legitur; cf. IV. 1240.

Aut penetrare locos aequae nequit, aut penetratum

Aegre admiscetur muliebri semine semen —

*) Βοιάω in uno eodemque versu poetae Hesiod. Opera et d. 5. variat:

ῥέα μὲν γὰρ βοιάει, ῥέα δὲ βοιάοντα χαλέπτει

quod interpres doctus convertit: „nam facile quidem extollit, facile quidem elatum deprimit.“

et exululatus Ovid. Trist. IV. 1. 42.

Dum stupet Edonis exululata iugis;
verum apud Senec. Herc. Oet. v. 1290.

Vincitque faces

Solis adusti glaciale iubar —

adusti pro adurentis non ferendum atque adulti viri docti reponunt. — Aliter explicanda apud Valer. Flac. Argon. IV. 701.

Alcides Theseusque comes pallentia iungunt

Oscula, vix primis amplexi luminis oris —

i. e. amplexi sese —

Etiam lucendi verba in utraque lingua mirum in modum confunduntur cum accendendi verbis. Ennius Annal. fragm. 3. 9.

Prodinunt famuli; tum candida lumina lucent —

quod active accipiendum esse docuit Vahlen Quaest. Ennian. p. 41, quemadmodum lucere facem dicunt, praelucere bonam spem (pro vulgari bona spe). cf. Vossium de constr. lib. p. 90. et praeifulgurat apud Val. Flacc. III. 119.

.. strictoque vias praeifulgurat ense.

Sic Graecorum *ἐπιφλέγειν* utramque habet significationem et incendendi et flagrandi et *ἀστράπτω* modo illustrare significat, ut Musaeus 276. *ἀστράπτων ἐννῆν*, modo cum fulgore immittere Crinagor. Ep. 28. 4. . . . *ἀστράπτων Κέλτοις πολλὸν ἐνυάλιον*. —

Alia quae ad statum rei vel corporis pertinent nec tamen in certas classes referri possunt breviter modo h. l. adtingamus, cum iam in lexicis nostris inveniuntur. Ad plantas et rem rusticam spectant regelare, quod etiam neutrum est Colum. II. 2. „itaque dum hae (vites) regelare sinuntur“ — pandare et pandari de arboribus; glubere et corticem detrahere, et de materia ipsa, quae corticem deponit, decorticatur Cato de r. r. 17. „Quae materies semen non habebit, cum glubet, tempestiva erit“; decolare et per colum mittere et intransitivo sensu: per colum fundi et evanescere; despumare et spumam adimere et neutrali sensu i. q. decrescere; decoquere i. q. perire de rebus vel subsidere Cassiod. Var. IX. 3. „pulchrior est dum arserit, potior dum decoxerit“; — rugare et in rugas contrahere et in rugas contrahi; — stabulare et: in stabulum recipere: et in stabulo esse, stabulari. Inchoandi v. neutrali significatione legitur non modo duobus locis, quos Forcellini s. v. profert, sed etiam Cassiod. Var. IX. 9. „ut primordia nostra a praestitis inchoarent“; plane novum quod est apud Frontin. Strateg. II. 5. 31. „prius deinde quam resisti his inciperet“ pro: coeptum esset. Exemplo etiam caret, quod est apud Varron. de re r. II. 3. 10. „Tantum enim fefellit, ut brevi omnes (capras) amiserit morbo.“ — i. q. falsus est, *τοσοῦτου ἐδέησεν*; atque quem ad modum graecum *ἐδήλωσεν* absolute dicitur, sic etiam apud Columell. XI. 2. 72. significat.

Laxandi v. neutrum esse in dictione *annona laxat* Livius testis est; cf. Vechn. hel-

lenolex. p. 61.; inde etiam Zumptius apud Curtium IV. c. 12. „crebrisque fluctibus compages operis verberatae laxavere“ verba intacta reliquit, quamquam praeter Livianum locum aliud simile exemplum afferre se posse negat; relaxare tamen sic legitur in Nazarii Panegyri. Constantino Augusto c. 28. „relaxaverit acies, aut frons impulsata titubaverit“ i. e. si forte acies de pugnandi alacritate nonnihil remiserit — quibus proxime accedit illud apud Cic. de Finib. II. 29. „Dolor si longus, levis; dat enim intervalla et relaxat.“ — Carent autem omnino exemplo imitandi v. pro ad imitandum proponere cf. Vopisci Probum c. 4. „quem iuvenem imitari pueris omnibus volo“ et adiurare aliquem i. q. cogere ad iurandum cf. Vopisci Florian. c. 1. „quum sciret adiuratum esse in senatu Tacitum, ut . . . optimum aliquem principem faceret.“ Sic etiam praeter rationem et usum posterioris aetatis scriptores neutra, quae dativum regunt, cum accus. iungunt, ut activa fiant, velut apud Symmach. Ep. V. 47. „et ideo hanc operam perseveranter advigilo“ i. q. exsequor, curo; et Avieni Descript. Orbis V. 1317.

. . . pars Indi procurat segmina dentis,

Atque ebur invigilat —

i. q. custodit, tuetur. Quae Heinsius ad defendendam hanc lectionem profert ad Ovid. Met. VIII. 192. diversi sunt generis.

Wiesbaden 1867

192. diversi sunt generis.
 i. p. constat; factus. Quae Helias ad habendam hanc lectionem profert ad Ovid. Met. VIII.
 tam pariter ad hunc. i. p. exasperat, curio; et Aviani Descript. Orbis. V. 1817.
 legunt, cum seorsum iungunt, ut active fiat, velut apud Symonach. Ep. V. 47. ut ibi hanc ope-
 rantur. Sic etiam praeter rationem et usum posterioris solatis scriptores neutras, quae dativum
 Fortan. c. 1. „quod sciret adiuturum esse in senatu factum, ut optimum aliquid principem
 imitari poterit omnibus color, et adhibere aliquid i. p. cogere ad iurandum et Vopisci
 exemplo imitandi v. pro ad imitandum proponere et Vopisci Prodom et 4. „quom invenom
 11. 28. „Dolor si longas, leve; dat enim intervallo et relaxat. — Erant autem omnino
 de purgandi alacritate nonnulli remiserit — quibus proximis accedit illud apud Cic. de Finib.
 stabano Augusto c. 28. „relaxaverit acies, ut fons impus titubaverit. i. e. si forte acies
 simile exemplum afferre ad hunc locum, relaxare tamen sic legitur in Nasserii Panegyri. Con-
 oporis verborum laxa.

(The following text is extremely faint and largely illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page.)

I. Lehrverfassung 1866/67.

a. Lehrplan.

Ober-Prima.

Ordinarius: Prof. Wannowski.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. w. Die Lehre von den hh. Sacramenten und die Eschatologie. Wiederholung aus dem Gebiete der Glaubens- u. Sittenlehre u. aus der Kirchengeschichte. Viertelj. Klassenarbeiten. R. L. Regens *Bilewicz*.
b) Evangelische: 2 St. w. Im W.-S. Kirchengeschichte, im S.-S. Lesen des N. T. im Urtext. (Ev. Joh. u. Römer-Brief). Pastor *Schönborn*.
2. Deutsch: 3 St. Geschichte der deutschen Nationalliteratur nach Schäfer, von Klopstock bis auf die neueste Zeit, mit zahlreichen Proben. Lectüre: Abschnitte aus Lessing's Hamburg. Dramat., privatim Goethe's Torquato Tasso u. Shakespeare's Hamlet. Vorträge, Klassenarbeiten, Aufsätze, 2 St. — Logik 1 St. *Schweminski*.
3. Polnisch: 2 St. Literaturgeschichte des 16. Jahrh., 1 St. Vorträge, Klassenarbeiten, Aufsätze, 1 St. Dr. *Rymarkiewicz*.
4. Latein: 8 St. Exerc. u. Extemp. 1 St., freie Aufsätze 1 St. — Tacitus Hist. I. II. c. 1—80. 4 St. *Wannowski*. — Horat. Carm. III. IV., ausgewählte Satiren u. Episteln, 1 $\frac{1}{2}$ St. *Enger*.
5. Griechisch: 6 St. Grammatik, Exerc. u. Extemp. 2 St. — Plato Apol. Socrat. Criton; Euthyphron, 2 St. Dr. *Szostakowski*. — Homer Il. VI—IX. Sophocles Antig. 2 St. *Enger*.
6. Französisch: 2 St. Exerc. u. Extemp. u. öftere mündliche Wiederholung derselben, 1 St. Lectüre: Horace von P. Corneille, 1 St. Dr. *Rymarkiewicz*.
7. Hebräisch: 2 St. Zahlwörter, Partikeln, die schwachen Verba. Wiederholung des vorhergehenden Cursus. Uebersetzung der Uebungsstücke aus der Grammatik von Seffer u. aus Genesis cap. XXI.—XXVII. mit Berücksichtigung des Wichtigsten aus der Syntax. *Bilewicz*.
8. Geschichte: 3 St. Neuere Geschichte bis zur französischen Revolution, Brandenburgisch-Preussische Geschichte, Wiederholung der wichtigsten Abschnitte aus der Geschichte des Alterthums. *Th. v. Jakowicki*.
9. Mathematik: 4 St. Geometrie: Stereometrie beendet; einige konstruative Aufgaben, 2 St. — Arithmetik: kubische und diophantische Gleichungen, Reihen höherer Ordnungen, Polygonalzahlen, Permutationen, Kombinationen, Variationen, binomischer Lehrsatz; Wiederholung wichtigerer Abschnitte aus dem vorhergehenden Kursus, Auflösung von Beispielen, über 100 in der Klasse; nach Brettner's Lehrbüchern, 2 St. Dr. *Ustymowicz*.
10. Physik; 2 St. Optik und Wärmelehre, nach Brettner's Physik. Dr. *Wituski*.

I. Plan nauk z roku 1866/67.

a. Rozkład nauk.

Klasa II. wyższa.

Ordynariusz: Prof. Wannowski.

1) Religia: a) katolicka: 2 godz. Nauka o Sakramentach śś. i o ostatecznych rzeczach. Powtarzanie nauki wiary i obyczajów oraz historii kościelnej. Kwartalne wypracowania. X. Regens *Bilewicz*.

b) ewangelicka: 2 godz. W półroczu zimowém hist. kościel., w lat. półr. czytanie Now. Test. w oryginale (ewang. ś. Jana i list do Rzymian). Pastor *Schoenborn*.

2. Język niem.: 3 godz. Hist. narodowej Literatury niemieckiej podł. Schaefera, od Klopstoka aż do najnowsz. czasów z licznymi próbami. Czytano z Lessynga Dramatur. hamburskiej niektóre rozdziały; prywatnie: Torkwato Tasso Goethego i Hamleta Szekspira. Wykłady ustne, Cwiczenia w klasie i domowe, 2 godz. — Logika 1 godz. — *Schweminski*.

3. Język polski: 2 godz. Hist. Literat. polskiej 16go wieku, 1 godz. — Wykłady ustne; Cwicz. piśmien. domowe i w klasie, 1 godz. *Rymarkiewicz*.

4. Łacina: 8 godz. Exercycya i Extemporalia, 1 godz. Wypracowania wolne, 1 godz. Tacyt. Hist. I. II. rozdz. 1—80. 4 godz. *Wannowski*. — Horac. Od. III. IV., Satir. i Epist. 2 god. *Enger*.

5. Język grecki: 6 godz. Gramatyka, Exerc. i Extemp. 2 godz. — Platona Apologia Socr. Criton, Euthyphron, 2 god. Dr. *Szostakowski*. — Hom. Jl. VI—IX. Sofoklesa Antig., 2 god. *Enger*.

6. Język francuzki: 2 godz. Exerc. i Extemp. a często powtarzanie ich ustne 1 godz. — Czytano: Horacyuszów p. P. Corneilla 1 godz. *Rymarkiewicz*.

7. Język hebrajski: 2 godz. O liczbownikach i partykułach. Słowa słabe. Powtarzano kurs klasy niższej. Tłumaczono przykłady z Seffera gramatyki i oprócz tego z Genesis rozdział XXI—XXVII. z uwzględnieniem najgłówniejszych rzeczy z Syntaxis. X. *Bilewicz*.

8. Historia: 3 godz. Historia nowszych czasów aż do rewolucyi francuzkiej, historia państwa pruskiego, powtarzanie ważniejszych ustępów z historii starożytnej. *T. Jakowicki*.

9. Matematyka: 4 godz. Geometrya: Stereometrya do końca, niektóre zagadnienia z geometryi wykreslonej, 2 godz. — Arytmetyka: Równania 3go stopnia, diofantyczne równania; szeregi wyższych rzędów; liczby poligonalne; permutacye, kombinacye, waryacye i binomiczne twierdzenie. Powtórzenie ważniejszych rozdziałów; oprócz tego rozwiązano przeszło 100 przykładów w klasie podług książek Brettnera. Dr. *Ustymowicz*.

10. Fizyka: 2 godz. O świetle i cieple, podług fizyki Brettnera. Dr. *Wituski*.

Unter-Prima.

Ordinarius: Dir. Dr. Szostakowski.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. Die Sittenlehre. *Bilewicz*
b) evangelische: wie in O.-I.
2. Deutsch: 3 St. Geschichte der deutschen National-Literatur nach Schäfer, von der ältesten Zeit bis Klopstock, mit zahlreichen Proben. Lectüre: Lessing's Laokoon; privatim Lessing's Minna von Barnhelm und Goethe's Iphigenie. Vorträge, Aufsätze, Extemp., 2 St. Empirische Psychologie, 1 St. *Schweminski*.
3. Polnisch: 2 St. Literaturgeschichte bis 1622, 1 St. Vorträge und freie Aufsätze, 1 St. Dr. *Jerzykowski*.
4. Latein: 8 St. Wiederholung der Grammatik in Verbindung mit Exerc. u. Extemp., 1 St. Censur der Aufsätze, 1 St. — Cicero Tuscul. I. II. V., 4. St. Dr. *Szostakowski*. — Horat. Carm. I. II. III., 2 St. *Wannowski*.
5. Griechisch: 6 St. Wiederholung u. Ergänzung der Syntax, Exerc. u. Extemp. 2wöchentl. Plutarch: Themistocles. Herodot VII. c. 1—99 *Enger*. Homer II. I. II. VI. XXIV. 2 St. Dr. *Szostakowski*.
6. Französisch: 2 St. Exerc. u. Extemp. u. öftere mündliche Wiederholung derselben, 1 St. Athalie von Racine, 1 St. Dr. *Rymarkiewicz*.
7. Hebräisch: 2 St. comb. mit O.-I.
8. Geschichte: 3. St. Mittelalter nach Pütz mit Berücksichtig. der Geographie. Dr. *Nehring*.
9. Mathematik: 4 St. Geometrie: Stereometrie bis zur Berechnung der Kugel, 2 St. Arithmetik: von den Verhältnissen u. Proportionen, der arithm. u. geom. Progression, den Kettenreihen, Polygonal- u. Pyramidalzahlen, Kugelhaufen, der einfachen und zusammenges. Zins- u. Kettenrechnung; Auflösung von Beispielen, 2 St., nach Brettner's Lehrbüchern. Dr. *Ustymowicz*.
10. Physik: 2 St. Magnetismus u. Elektrizität, nach Brettner's Leitfaden, 1 St. — Mathematische Geographie, nach Brettner's Leitfaden, 1 St. Dr. *Wituski*.

Ober-Secunda.

Coetus A: Ordin. Professor Schweminski. Coetus B: Ordin. Professor Dr. Jerzykowski.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. Vom Werke der Erlösung u. von der Gnade. Kirchengeschichte: von Carl d. Gr. bis auf die neuesten Zeiten, nach Tomaszewski's Handbuch. Vierteljährl. schriftliche Klassenarbeiten. Coetus A: *Bilewicz*. Coetus B: Lic. *Michalski*.
b) Evangelische: comb. mit O.-I.
2. Deutsch: 2 St. Geschichte der dramatischen u. lyrischen Poesie. Lectüre von Schiller's Wallenstein u. Lessing's Emilia Galotti. Vorträge, Aufsätze, Extemp. Coet. A: *Klossowski*. Coet. B: Dr. *Steiner*.
3. Polnisch: 2 St. Theorie der Dichtungsarten, nach Cegielski, Memoriren von Musterstücken, 4 wöchentl. schriftliche Arbeiten. *Moliński*.
4. Latein: 10 St. Wiederholung schwierigerer Abschnitte aus der Syntax des Verbuns; Uebersetzen aus Forbiger's Aufgaben, 2wöchentl. ein Exerc. oder Extemp., 3 St. — Lectüre: Coet. A: Livius XXI. Cicero pro lege Manil. u. pro Archia poeta. Memoriren geeigneter Stellen, 5 St. Vergil. Aen. III. u. einige Eclog. Metrische Uebungen nach Seyffert's Palaestra Musarum. 2 St. *Schweminski*.

Klasa I. niższa.

Ordynaryusz: Dyr. Dr. Szostakowski.

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. Nauka obycz. X. Regens *Bilewicz*.
b) ewangelicka: jak w kl. I. wyższej.
2. Język niemiecki: 3 godz. Hist. niem. literatury narodowej podł. Schaefera, od najdawniejszych czasów do Klopstoka z licznymi próbami. Czytano Laokoon Lessinga, prywatnie: Minna von Barnhelm Lessinga i Ifigenią Goethego. Wykłady ustne, Cwiczenia piśm. domowe i w klasie 2 godz. — Psychologia empiryczna 1 godz. *Schweminski*.
3. Język polski: 2 godz. Hist. literat. narodowej aż do r. 1622. 1 godz.; Wykłady ustne i Cwicz. piśmienne 1 godz. Dr. *Jerzykowski*.
4. Łacina: 8 godz. Powtarzanie gramat. w połączeniu z Exerc. i Extemp. 1 godz. Cenzura ćwiczeń piśm. 1 godz. — Cicero Tuscul. I. II. V. 4 godz. Dr. *Szostakowski*. — Horac. Carm. I. II. III. 2 godz. *Wannowski*.
5. Język grecki: 6 godz. Powtarzanie i dopełnienie składni, Exerc. i Extemp. co dwa tyg. Plutarcha: Temistokles. Herodota: VII. c. 1—99. 4 godz. *Enger*. — Homera Iliad.: I. II. VI. XXIV. 2 godz. Dr. *Szostakowski*.
6. Język francuzki: 2 godz. Exerc. i Extemp. częstokroć ustne ich powtarzanie 1 godz. Czytano Athalię Racina 1 godz. Dr. *Rymarkiewicz*.
7. Język hebrajski: 2 godz. razem z kl. I. wyższą.
8. Historia: 3 godz. Średnie wieki podł. Pütza z uwzględn. Jeografii Dr. *Nehring*.
9. Matematyka: 4 godz. Geometrya. Stereometrya aż do obliczenia kuli, 2 godz. Arytmetyka: o stósunkach i proporcjach, o progressyi aryt. i geometr.; o szeregach łańcuchowych, o liczbach poligonalnych i piramidalnych, o stósie kul, o rachunku przewidy pojedynczym i złożon. tudzież o rach. łańcuch., rozwiązywanie zagadnień, 2 god. podł. książek Brettnera. Dr. *Ustymowicz*.
10. Fizyka: 2 godz. Magnetyzm i Elektryczność, podł. ks. Brettneua 1 godz. — Jeografia matemat. podł. Brettnera 1 godz. Dr. *Wituski*.

Klasa II. wyższa.

Oddz. A.: Ordyn. Prof. Schweminski. Oddz. B.: Ordyn. Prof. Dr. Jerzykowski.

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. O dziele odkupienia i o łasce. Z hist. kośc. począwszy od Karóla W. aż do najnowszych czasów, według hist. kośc. X. Tomaszewskiego. Kwartalne ćwiczenia w klasie. Oddz. A. X. *Bilewicz*. Oddz. B. X. Lic. *Michalski*.
b) ewangelicka: w połączeniu z kl. I. wyższą.
2. Język niemiecki: 2 godz. Historia Poezyi dramat. i lirycznój. Czytano: Wallensteina Szyllera i Emilią Galotti p. Lessinga. Wykł. ustn. Cwiczenia piśm. domowe i w klasie. Oddz. A.: *Kłossowski*; Oddz. B.: Dr. *Steiner*.
3. Język polski: 2 godz. Teorya Poezyi podł. Cegielskiego. Wykł. ustne z Wzorów; Cwicz. piśmienne co miesiąc. *Moliński*.
4. Łacina: 10 godz. Powtórzenie trudniejszych rozdziałów w Składni Słowa; Tłomacz. z Forbigera Zadań; co dwa tyg. Exerc. albo Extemp. 3 godz. Czytano w Oddz. A.: Liwiusza XXI. Cy-cerona: pro lege Manil. i pro Archia poëta. Recytowano z pamięci stósowne ustępy. 5 godz. — Wirgiliusza Eneid. III. i niektóre Eclogi. Cwiczenia metr. podł. Seyfferta Palaestra Musarum 2 godz.

ski. Coet. B: Livius XXI. Cicero pro Roscio Amer. Memoriren geeigneter Stellen. 5 St. Dr. *Jerzykowski*. Vergil Aen. VI. VII. Metrische Uebungen, 2 St. Dr. *Steiner*.

5. Griechisch: 6 St. Syntax, nach Buttman §. 124—§. 143. Zwöchentl. ein Exerc. oder Extemp. 1 St. Lectüre: Coet. A: Xenoph. Hellen. I. II. 3 St. Homer Odys. XI—XIV. XV. 1—185. 2 St. *Wannowski*. Coet. B: Xenoph. Hellen. III. IV. 3 St. Dr. *Steiner*. Homer. Odys. IV—VII. 2 St. Dr. *Szostakowski*.

6. Französisch: 2 St. Zweiwöchentl. ein Exerc. oder Extemp., 1 St. — Lectüre aus Goebel's Bibliothek: Coet. A: L'ours de la Maladetta u. Barthélemy, Coet. B: Le Lépreux. u. Le grand St. Bernard. 1 St. Dr. *Rymarkiewicz*.

7. Hebräisch: comb. mit I.

8. Geschichte: 3 St. Griechische u. macedonische Geschichte seit Alexander d. Gr.; römische Geschichte, mit Berücksichtig. der Geographie der betreffenden Länder. Coet. A: Dr. *Nehring*. Coet. B: *Th. v. Jakowicki*.

9. Mathematik: 4 St. Arithmetik: die Logarithmen, Exponentialgleichungen; Wiederholung einiger wichtigerer Abschnitte, 2 St. Geometrie: die ebene Trigonometrie, nach Brettner's Lehrbüchern, 2 St. Ueber 120 arithmetische u. eben so viele geometrische Beispiele wurden in der Klasse gelöst. Dr. *Ustymowicz*.

10. Physik: 1 St. Akustik, nach Brettner's Leitfaden. Dr. *Wituski*.

Unter-Secunda.

Coetus A.: Ordin. O. L. Dr. *Steiner*. Coetus B.: Ordin. O. L. *Klossowski*.

1. Religionslehre: a) katholische 2 St. Lehre von Gott, seinem Wesen, seinen Eigenschaften, von der h. Dreieinigkeit. Ausführliche Lehre von der Kirche. Kirchengeschichte von der Gründung der Kirche Christi bis auf Gregor VII. Coetus A: *Bilewicz*, Coetus B: Lic. *Michalski*.

b) evangelische: 2 St. Lesen der Bibel nach Luthers Uebersetzung. Memoriren religiöser Lieder. Wiederholung des Luther. Catechismus. Pastor *Schoenborn*.

2. Deutsch: 2 St. Kurze Uebersicht der Dichtungsarten, bes. der epischen. Lectüre von Goethe's Herrmann und Dorothea. Freie Vorträge und schriftliche Arbeiten. Coet. A: Dr. *Nehring*. Coet. B: Dr. *Wituski*.

3. Polnisch: 2 St. Im W. S. Stilistik, nach *Rymarkiewicz*, im S. S. Theorie der Dichtungsarten, nach *Cegielski*. Vorträge und Aufsätze. Coet. A: *L. v. Jakowicki*. Coet. B: *Eukowski*.

4. Latein: 10. St. Wiederholung und Ergänzung der Syntax, Lehre von der Wortbildung nach *Zumpt*, Uebersetzen aus dem Deutschen in's Lateinische nach *Süpfle's* Aufgaben zu lat. Stilübungen; wöchentl. schriftliche Arbeiten. Metrische Uebungen, nach *Seyffert's* Palaestra Musarum. Lectüre: Coet. A: Livius I. Cicero pro Archia poeta. Vergil. Aen. I. II. Coet. B: Liv. XXI. c 1—40. Cicero de senectute, orat. III. in Catil. Vergil. Aen. II. u. Theile aus IX. X. Einzelnes wurde memorirt. Coet. A: Dr. *Steiner*. Coet. B: *Klossowski*.

5. Griechisch: 6 St. Lehre von der Wortbildung, Kasuslehre. Exerc. u. Ext. 2 St. Dr. *Jerzykowski* (A), *Klossowski* (B). — Lectüre: Coet. A: Xenoph. Anab. I. II. Dr. *Jerzykowski*. Homer. Odys. II. III. *Wannowski*. Coet. B: Xenoph. Anab. II. III. *Klossowski*. Homer. Odys. I. II. III. Dr. *Jerzykowski*.

6. Französisch: 2 St. Wiederholung des grammatischen Pensums der III., die ersten Ab-

Schweminski. Oddz. B.: Liwiusz XXI.; Cycero pro Roscio Amer. Pamięciowo recyt. stósown. ustępy 5 godz. Dr. *Jerzykowski.* Wirgil. Aeneid. VI. VII. Cwicz. metr. 2 godz. Dr. *Steiner.*

5. Język grecki: 6 godz. Składnia podł. Buttmana §. 124—143.; co 2 tyg. Exerc. albo. Extemp. 1 godz. Czytano w Oddziale A.: Xenoph. Hell. I. II. 3 godz. Homer Odys. XI., XIV. XV., 1—185. 2 godz. *Wannowski.* — Oddział B.: Xenoph. Hellen. III., IV. 3 godz. Dr. *Steiner.* — Homer Odys. IV.—VII. 2 godz. Dr. *Szostakowski.*

6. Język francuzki: 2 godz. Co dwa tygod. Exerc. na przemian z Extemp. 1 godz. — Czytano z Goebla Biblioteczki: Oddz. A.: L'ours de la Maladetta i Barthélemy. Oddz. B.: Le Lépreux i Le grand St. Bernard 1 godz. Dr. *Rymarkiewicz.*

7. Język hebrajski: w połączeniu z klasą I.

8. Historia: 3 godz. Hist. grecka i macedońska od Alexandra W.; rzymska hist. z uwzględnieniem Jeografii krajów tu należących. Oddział A: Dr. *Nehring*; Oddział B: *Teod. Jakowicki.*

9. Matematyka 4 godz. Arytmetyka: Logarytmy, Równania z exponentem. Powtórzenie niektórych rozdziałów ważniejszych. 2 godz. — Geometrya: Trygonometrya płaszczyzn podług książki Brettnera. 2 godz. Rozwiązano prócz tego przeszło 120 arytmetycznych i równie tyle geometrycznych zagadnień w klasie. Dr. *Ustymowicz.*

10. Fizyka: 1 godz. Akustyka podług książki Brettnera. Dr. *Wituski.*

Klasa II. niższa.

Oddz. A.: Ordyn. N. W. Dr. *Steiner.* Oddz. B.: N. W. *Kłossowski.*

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. Nauka o Bogu, o jego istocie i przymiotach; o Trójcy przenajsw. Obszerna nauka o kościele. Z hist. kośc. od założenia kościoła aż do Gregorza VII. Oddz. A. X. *Bilewicz.* Oddz. B. X. Lic. *Michalski.*

b) ewangelicka: 2 godz. Czytano Biblią podł. tłumaczenia Luttra. Uczono się na pamięć pieśni religijnych. Powtarzano Katechizm Luttra. Pastor *Schoenborn.*

2. Język niemiecki: 2 godz. O rodzajach poezyi, szczególniej zaś epicznej. Czytano Goethego „Hermann und Dorothea“. Wykł. ustne i Rozbiór ćwiczeń piśmiennych. Oddz. A. Dr. *Nehring.* Oddział B. Dr. *Wituski.*

3. Język polski: 2 godz. W półroczu zimow. Teorya Prozy podł. Rymarkiewicza; w latow. półr. Teorya Poezyi podług Cegielskiego. Wykłady ustne i Cwicz. piśm. Oddział A. *L. Jakowicki.* Oddział B. *Lukowski.*

4. Język łaciński: 19 godzin. Powtórzenie i uzupełnienie Składni, Nauka o Słoworodzie podł. Zumpta. Tłumaczenie z niem. na łac. podł. Süpflego Zadań do łac. ew. w stylu; co tydzień piśm. ćwiczenie. Cwiczenia metryczne podł. Seyfferta Palaestra Musarum. Czytano: Oddział A.: Liwiusza I., Cycerona pro Archia poeta. Wirgilego Aeneid. I. II. Oddz. B.: Liwiusza XXI. c. 1—40. Cycerona de senectute; orat. III. in Catil. Wirgilego Aea. II., a częściami i IX. i X. Niektórych ustępów uczono się na pamięć. Oddz. A: Dr. *Steiner.* Oddz. B: *Kłossowski.*

5. Język grecki: 6 godz. Nauka o tworzeniu wyrazów, Nauka o przypadkach. Exerc. i Ext. 2 godz. Dr. *Jerzykowski* (A.), *Kłossowski* (B). — Czytano: Oddz. A: Xenoph. Anab. I. II. Dr. *Jerzykowski.* Homer Odys. II. III. *Wannowski.* Oddz. B: Xenoph. Anab. II. III. *Kłossowski.* Homer Odys. I. II. III. Dr. *Jerzykowski.*

6. Język francuzki: 2 godz. Powtórzono przeszłoroczny kurs gramatyki i uczono pierwszych

schnitte der Syntax, nach Plötz. 2 w. Exerc. u. Ext. Lectüre von Michaud Histoire des croisades cap. 1. 2. Dr. *Nehring* (A). Th. v. *Jakowicki* (B).

7. Hebräisch: 2 St. Elementarlehre, Formenlehre, das starke Verbum. Lesen und Uebersetzen, nach Seffer's Grammatik. Lic. *Michalski*.

8. Geschichte: 3 St. Geschichte der historischen Völker des Ostens u. die Geschichte Griechenlands bis Alexander M., mit Berücksichtigung der Geographie der betreffenden Länder. Dr. *Nehring* (A). Th. v. *Jakowicki* (B).

9. Mathematik: 4 St. Lehre vom Kreise. Gleichungen des 1. u. 2. Grades mit einer u. mehreren Unbekannten, nach Brettner's Lehrbüchern. Dr. *Wituski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

10. Physik: 1 St. Einleitung, allgemeine Eigenschaften der Körper, Parallelogramm der Kräfte, Lehre vom Hebel, nach Bettner's Leitfaden der Physik. Dr. *Sikorski*.

Ober - Tertia.

Coetus A.: Ordin. G. L. Szulc. Coetus B.: Ordin. O. L. Moliński.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. Lehre von der Offenbarung, von der h. Schrift u. Tradition; desgl. von der Schöpfung im Allgemeinen u. Besonderen u. von der Vorsehung. Vom Fall der Engel und des ersten Menschen, von der Erbsünde; über das Kirchenjahr und die wichtigsten Cerimonien desselben. Viertelj. schriftliche Klassenarbeiten. *Bilewicz* (A). Lic. *Michalski* (B).

b) evangelische: comb. mit U. II.

2. Deutsch: 3 St. Vorträge, freie Arbeiten verbunden mit Grammatik, Lesen u. Uebersetzen aus Schweminski's Lesebuch. Dr. *Wituski* (A). Dr. *Ustymowicz* (B).

3. Polnisch: 2 St. Theorie der Prosa, nach Rymarkiewicz, Vorträge prosaischer und poetischer Musterstücke, 4w. freie Arbeiten. Dr. v. *Krzesiński* (A). *Zukowski* (B).

4. Latein: 10 St. Syntax des Verbuns, nach F. Schultz Grammatik u. Beispielsammlung, wöchentl. ein Exerc. od. Ext. 2 St. *Szulc* (A). *Moliński* (B). Lectüre: Coetus A: Caesar de b. G. V. VI. 4 St. *Szulc*. Ovid. Metam. I, 1—130. VI, 317—380. VII, 1—162. IX, 152—272. XII, 399—420, 917—964. Metrische Uebungen, nach Seyffert's Pal. Mus. 2 St. Dr. *Jerzykowski*. — Coetus B: Caesar de b. G. IV. VII, 1—50. 4 St. *Moliński*. Ovid Metam. I, 1—567. VII, 1—158. Metrische Uebungen. 2 St. Dr. v. *Krzesiński*.

5. Griechisch: 6 St. Beendigung der Formenlehre, nach Enger's Grammatik und Uebungsbuch; wöch. ein Exerc. od. Ext. 3 St. im W. S; 2 St. im S. S. L. v. *Jakowicki* (A). *Szulc* (B). Lectüre: Coetus A: Xenoph. Anab. IV, 1—6. 3 St. — im S. S. Homer Odys. I, 1—50. L. v. *Jakowicki*. Coetus B: Xenoph. Anab. III. 3 St. — im S. S. Homer Odys. I, 1—50. 1 St. *Szulc*.

6. Französisch: 2 St. Unregelm. Verba, nach Ploetz, 2w. Exerc. oder Ext. — Charles XII von Voltaire, B. V. *Szulc* (A). Th. v. *Jakowicki* (B).

7. Geschichte: 3 St. Neuere Geschichte bis zur franz. Revolution, nach Pütz, mit Berücksichtigung der Geographie. Dr. *Nehring* (A). Th. v. *Jakowicki* (B).

8. Mathematik: 3 St. Aehnlichkeit u. Gleichheit der Figuren, Potenziren u. Extrahiren. Dr. *Wituski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

9. Naturgeschichte: 1 St. Mineralogie, nach Szafarkiewicz. *Szymański*.

rozdziałów składni, podług Ploetza gram. — Exerc. i Ext. Czytano Michaud'a Histoire des Croisades. Dr. *Nehring* (A.) *T. Jakowicki* (B).

7. Język hebrajski: 2 godz. Nauka elementarna, nauka o formach, o słowie mocném. Czytanie i tłumaczenie, podł. Seffera gram. X. Lic. *Michalski*.

8. Historia: 3 godz. Historia Wschodu i historia Grecyi, aż do Alexandra W.; z uwzględnieniem jeografii odnośnych krajów. Dr. *Nehring* (A.) *T. Jakowicki* (B).

9. Matematyka: 4 godz. O kole. Równania I. i 2. stopnia z jedną i więcej nieznanymi, podług książek Brettnera. Dr. *Wituski* (A.) Dr. *Sikorski* (B).

10. Fizyka: 1 godz. Wstęp o własnościach ciał w ogóle; o równoległoboku sił; o dźwigni; podł. książki Brettnera. Dr. *Sikorski*.

Klasa III. wyższa.

Oddz. A.: Ordyn. N. g. Szulc. Oddz. B.: N. W. Moliński.

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. Nauka o objawieniu, o piśmie św. i o tradycyi. Nauka o stworzeniu w ogólności i w szczególności; o Opatrzności. O upadku aniołów i pierwszych ludzi, o grzechu pierworodnym. Nauka o roku kościelnym i najgłówniejszych jego obrzędach. Kwartalne wypracowania w klasie. X. *Bilewicz* (A.) X. Lic. *Michalski* (B).

b) ewangelicka: w połączeniu z kl. II. niższą.

2. Język niemiecki: 3 godz. Wykłady, wypracowania i gramatyka; czytanie i tłumaczenie z książki Schweminskiego. Dr. *Wituski* (A.). Dr. *Ustymowicz* (B.).

3. Język polski: 2 godz. Teorya prozy, podług Rymarkiewicza, deklamacye i wykłady. Wypracowania co 4 tygodnie. Dr. *Krzesiński* (A.). *Łukowski* (B.).

4. Język łaciński: 10 godz. Składnia słowa podł. Gramm. F. Schultza i Zadań tegoż; co tydzień Exerc. i Extemp. 2 godz. *Szulc* (A.). *Moliński* (B.). Czytano: Oddz. A: Caesar de bello Gallico V. VI. 4 godz. *Szulc*. Ovid. Metam. I., 1—130. VI., 317—380. VII., 1—162. IX., 152—272. XIII., 399—420., 917—964. Metrycz. ćwic. podł. Seyfferta Pal. Mus. 2 godz. Dr. *Jężykowski*. — Oddz. B.: Caesar de b. G. IV. VII., 1—50. 4 godz. *Moliński*. Ovid Met. I., 1—567. VII., 1—158. Metr. ćwic. 2 godz. Dr. *Krzesiński*.

5. Język grecki: 6 godz. Dokończenie nauki o formach, podł. Gramm. i Zadań Engera; co tydzień Exerc. albo Extemp. 3 godz. w półr. zim.; w lat. 2 godz. *L. Jakowicki* (A.). *Szulc* (B.). Czytano: Oddz. A: Xenoph. Anab. IV., 1—6. 3 godz. — w półr. lat. Homer Odyss. I., 1—50. 1 g. *L. Jakowicki* — Oddz. B: Xen. Anab. III. 3 god. — w lat. półr. Hom. Odyss. I., 1—50. 1 god. *Szulc*.

6. Język francuzki: 2 godz. Słowa nieregularne, podł. Gram. Ploetza, Exerc. i Ext. — Charles XII. Woltera, ks. V. *Szulc* (A.). *T. Jakowicki* (B.).

7. Historia: 3 godz. Nowa historia aż do rewol. francuzk. podł. Pütza, z uwzględnieniem Jeografii. Dr. *Nehring* (A.). *T. Jakowicki* (B.).

8. Matematyka: 3 godz. Podobieństwo i porównywanie Figur. O wynoszeniu do potęgi i wyciąganiu pierwiastków. Dr. *Wituski* (A.). Dr. *Sikorski* (B.).

9. Historia naturalna: 1 godz. Mineralogia, podł. Szafarkiewicza. *Szymański*.

Unter-Tertia.

Coetus A.: Ordin. O.-L. L. v. Jakowicki. Coetus B.: Ordin. G. L. Dr. v. Krzesiński.

1. Religionslehre: a) katholische: 2 St. Von den Geboten der Liebe; von den Zehngebotten Gottes u. fünf Geboten der Kirche; von der Sünde und der Tugend, nach Deharbe's Katechismus, Wiederholung der bibl. Geschichte des N.-Ts. *Bilewicz* (A). Lic. *Michalski* (B).

2. Deutsch: 3 St. Wiederholung des grammatischen Pensums der Quarta, die Lehre vom zusammengesetzten Satze, nach Schweminski's Lehrbuch §. 30—53, Lesen u. Nacherzählen, Deklamatiren, Aufsätze. *Klossowski* (A). *Figurski* (B).

3. Polnisch: 2 St. Syntax nach der Gramm. von Małecki, verbunden mit Lesen prosaischer Stücke aus Rymarkiewicz, Vorträge u. 4w. Aufsätze. *Lukowski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

4. Latein: 10. Die Casuslehre, nach Ferd. Schultz's Gramm. u. Uebungsbuch, wöchentl. ein Exerc. oder Etemp. 4 St. Lectüre: Coetus A: Caesar de b. G. II. III. 4 St. Ovid Metam. IV. 614—786. V, 1—249. Metrische Uebungen nach Seyffert's Pal. Mus. 2 St. — Coetus B: Caesar de b. G. I, 1—30. VI, 1—35. 4 St. Ovid Metam. V., 250—575., 642—678. Metrische Uebungen, 2 St. Coetus A: *L. v. Jakowicki*. Coetus B: Dr. *v. Krzesiński*.

5. Griechisch: 6 St. Formenlehre bis zu den Verbis auf μ , nach Enger's Grammatik u. Uebungsbuch, wöchentl. schriftliche Arbeiten. *Moliński* (A). Dr. *v. Krzesiński* (B).

6. Französisch: 2 St. Erweiterter Cursus der Quarta bis zu den unregelm. Verbis, nach Ploetz, Exerc. u. Extemp. Dr. *Nehring* (A). Dr. *Lazarewicz* (B).

7. Geschichte: 3 St. Das Mittelalter, nach Pütz. Dr. *Rymarkiewicz* (A). *Th. v. Jakowicki* (B).

8. Mathematik: 3 St. Wiederholung des Pensums der Quarta. Ueber parallele Linien u. Parallelogramme. Von den 4 Species mit Monomen und Polynomen, nach Brettner's Leitfaden. Dr. *Wituski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

9. Naturgeschichte: 1 St. W. S.: Beschreibung der wirbellosen Thiere. S. S.: Systematik des Pflanzenreiches, nach Szafarkiewicz. *Szymański*.

Quarta.

Coetus A: Ordin. G. L. Dr. *Lazarewicz*. Coetus B: Ordin. G. L. *Lukowski*.

1. Religionslehre: 2 St. Lehre vom Glauben, Erklärung des apostol. Glaubensbekenntnisses nach Deharbe's Katechismus (übers. von Lic. *Likowski*). Wiederholung der bibl. Geschichte des A. T's. Lic. *Michalski*.

2. Deutsch: 5 St. Wiederholung der Formenlehre, die Lehre vom einfachen u. ausgebildeten Satze, nach Schweninski's Lehrbuch; Lesen, Nacherzählen, Memoriren, Uebersetzen aus Rymarkiewicz I, wöchentl. schriftliche Arbeiten. Dr. *Lazarewicz* (A). *Lukowski* (B).

3. Polnisch: 2 St. Satzlehre nach Małecki's Grammatik, Lesen, Nacherzählen, Memoriren ausgewählter Stücke aus Rymarkiewicz, 2wöchentl. schriftliche Arbeiten. Dr. *Brutkowski* (A). *Figurski* (B).

4. Latein: 9 St. Casuslehre und das Wichtigste aus der Moduslehre, nach der Grammatik von Moliński u. dem Uebungsbuche von Jerzykowski, wöchentl. ein Exerc. oder Extemp. 5 St. Cornelius Nepos 4 St. Coetus A: Epamin. Aristid. Cimon. Thrasyb. Conon. Hamilcar. Hannibal. — Coetus B: Dion. Iphicr. Chabr. Timol. Eum. Phoc. Hamilcar. Hannibal. Dr. *Lazarewicz* (A). *Lukowski* (B).

Klasa III. niższa.

Oddz. A.: Ordyn. N. w. L. Jakowicki. Oddz. B.: Ordyn. N. g. Dr. Krzesiński.

1. Religia: a) katolicka: 2 godz. O przykazaniach miłości, o 10 przykazaniach boskich, o 5 przykazaniach kościelnych, o przestąpieniu przykazań i o cnocie, według katechizmu A. Deharbe. Powtarzanie hist. św. Nowego Zakonu. X. *Bilewicz* (A.) X. Lic. *Michalski* (B.).

2. Język niemiecki: 3 godz. Powtórzenie grammatyki z kl. IV.; nauka o zdaniu złożonym, podł. Schweminskiego §. 30—53. Czytanie i opowiadanie ustępów czytanych. Deklamacye, Cwiczenia piśmienne. *Klossowski* (A.) *Figurski* (B.).

3. Język polski: 2 godz. Składnia podł. gram. Małeckiego, w połączeniu z czytaniem ustępów z Rymarkiewicza; Wykłady ustne i co 4 tyg. Cwicz. domowe piśm. *Lukowski* (A.) Dr. *Sikorski* (B.).

4. Język łaciński: 10 godz. Nauka o przypadkach podł. Ferd. Schultza Grammat. i Zadań; co tydzień Exerc. albo Extemp. 4 godz. Czytano: Oddz. A: Caesar de b. G. II. III. 4 godz. Owid. Metam. IV. 614—786. V., 1—249. Cwicz. metr. podł. Seyfferta Pal. Mus. 2 godz. — Oddział B.: Caes. de b. G. I., 1—30. VI., 1—35. 4 godz. Owid. Met. V., 250—575., 642—678. Cwiczenia metr. 2 godz. Oddz. A.: *L. Jakowicki*. Oddz. B.: Dr. *Krzesiński*.

5. Język grecki: 6 godz. Nauka o formach aż do Słów na μ podł. Gram. i Zadań Engera; co tydz. ćwic. piśm. *Moliński* (A.). Dr. *Krzesiński* (B.).

6. Język francuzki: 2 godz. Rozszerzony kurs klasy IV., aż do słów nieregul.; podług gram. Ploetz, Exerc. i Extemp. Dr. *Nehring* (A.). Dr. *Łazarewicz* (B.).

7. Historia: 3 godz. Hist. średn. wiek. podł. Pütza. Dr. *Rymarkiewicz* (A.). *T. Jakowicki* (B.).

8. Matematyka: 3 godz. Powtórzenie pensum kl. czwartej. O liniach równoległych i równoległobokach. Cztery działania z jedno- i wielowyzrazami, podł. książek Brettnera. Dr. *Wituski* (A.). Dr. *Sikorski* (B.).

9. Historia naturalna: 1 godz. W zimowym półroczu: opisywanie zwierząt bezkręgowych; w półr. latowem: Systematyka królestwa roślinnego; podług Szafarkiewicza. *Szymański*.

Klasa IV.

Oddz. A.: Ordyn. N. g. Dr. Łazarewicz. Oddz. B.: N. g. Lukowski.

1. Religia: 2 godz. Nauka o wierze, Wykład składu apostolsk., wedł. katech. X. Deharbe, przełożonego na język polski przez X. E. Likowskiego, Lic. teol. Powtarzanie historii św. Starego Zakonu. X. Lic. *Michalski*.

2. Język niemiecki: 5 godz. Powtórzenie etymologii, nauka o zdaniu pojedynczym i rozwiniętem, podług Schweminskiego książki; czytanie, opowiadanie czytanych ustępów, tłumaczenie z Rymarkiewicza Wzorów, ćwiczenia pamięciowe i piśmienne. Dr. *Łazarewicz* (A.) *Lukowski* (B.).

3. Język polski: 2 godz. Nauka o zdaniu, podług gram. Małeckiego. Czytanie połączone z rozbiorem i opowiadanie wybranych ustępów z Rymarkiewicza, ćwiczenia pamięciowe. Co dwa tygodnie wypracowanie piśmienne. Dr. *Brutkowski* (A.) *Figurski* (B.).

4. Łacina: 9 godz. Nauka o przypadkach i najważniejsze ustępy z nauki o trybach podług Gramm. Molińskiego i podł. Zadań Jerzykowskiego, co tydzień Exerc. albo Extemp. 5 godz. Cornelius Nepos, 4 godz. Oddział A.: Epamin., Arystyd., Cymon, Trazybul, Konon, Hamilcar, Hannibal. — Oddz. B.: Dion, Iphier., Chabr., Eumenes, Phoc., Timol., Hamilcar, Hannibal. Dr. *Łazarewicz* (A.). *Lukowski* (B.).

5. Französisch: 4 St. Die ersten 45 Lectionen nach der Plötz-Studniarskischen Grammatik; 2wöchentl. ein Exerc. oder Extemp. *Szulc* (A). Dr. *Kazarewicz* (B).

6. Geschichte u. Geographie: 3 St. Geschichte des Alterthums, nach Welter. Geographie von Europa, Wiederholung der Geographie der übrigen Erdtheile. *Figurski*.

7. Mathematik: 3 St. Lehre von den geraden und geradlinigen Figuren, bis §. 69. Decimalbrüche, Wiederholung der Lehre von den Verhältnissen u. Proportionen u. die bürgerlichen Rechnungen; Anfangsgründe der Algebra, nach Brettner's Lehrbüchern. Dr. *Brutkowski* (A). Dr. *Sikorski* (B).

8. Naturgeschichte: 2 St. Im W. S. Beschreibung einiger Thierarten. Im S. S. Morphologie der Pflanzen und Beschreibung einiger Pflanzenarten. *Szymański*.

Quinta.

Coetus A: Ordin. G. L. Laskowski. Coetus B: Ordin. G. L. Szymański.

1. Religionslehre: 3 St. Biblische Geschichte des N.-T.s nach Schuster, übers. von Kozłowski. Lehre von der Gnade u. den hh. Sacramenten nach Deharbe's Katechismus, übers. von Dalkowski. *Bilewicz* (A). Lic. *Michalski* (B).

2. Deutsch: 6 St. Die Formenlehre, Lesen deutscher Stücke, nach Schweminski Th. I, Uebersetzen aus dem Polnischen in das Deutsche, aus Rymarkiewicz Th. I, Deklamiren, wöchentl. schriftliche Uebungen. *Figurski* (A). *Laskowski* (B).

3. Polnisch: 2 St. Wiederholung der Formenlehre, der einfache u. zusammengesetzte Satz, nach Małecki. Lesen aus Rymarkiewicz Th. I, Deklamiren, 2w. schriftliche Arbeiten. *Laskowski* (A). *Szymański* (B).

5. Geographie: 2 St. Africa, Asien, Europa, die Prov. Posen, nach dem Leitfaden von Popliński. Dr. *Rymarkiewicz* (A). Dr. *Nehring* (B).

6. Rechnen: 3 St. Wiederholung des Pensums der Sexta, die Lehre von den Verhältnissen u. Proportionen, die einfache u. zusammengesetzte Regel de tri, Kopfrechnen. Dr. *Brutowski* (A). *Ziętkiewicz* (B).

7. Schreiben: 2 St. *Wegner*.

Sexta.

Coetus A: Ordin. Dr. Brutkowski. Coetus B: Ordin. H. L. Wegner.

1. Religionslehre: 3 St. Biblische Geschichte des A. T.'s, nach Schusters Geschichte, übers. von Kozłowski. Aus dem Katechismus: über die Bestimmung des Menschen, das apostolische Glaubensbekenntniss; über die Zehngebote Gottes, nach Deharbe's Katechismus, übers. von Dalkowski. *Bilewicz* (A). Lic. *Michalski* (B).

2. Deutsch: 6 St. Formenlehre der Nomina und Verba; Uebersetzen und Wiedererzählen der gelesenen Stücke aus Schwemiński Th. I, Uebersetzen aus dem Polnischen ins Deutsche aus Rymarkiewicz Th. I. Memoriren u. wöchentl. schriftliche Uebungen. *Ziętkiewicz*.

3. Polnisch: 2 St. Die Formenlehre der Nomina und Verba, nach Małecki; Lesen, Wiedererzählen, Memoriren gelesener Stücke aus Rymarkiewicz Th. I, schriftliche Uebungen. Dr. *Brutkowski* (A). *Wegner* (B).

5. Język francuzki: 4 godz. Pierwsze 45 lekyi z Gram. Studniarskiego (podług Ploetza ułożonéj). Co dwa tygodnie wypracowanie piśmienne. *Szule* (A.). Dr. *Łazarewicz* (B.).

6. Historia i jeografia: 3 godz. Historia starożytna podług Weltera. W jeografii po powtórzeniu innych części ziemi, Europa. *Figurski*.

7. Matematyka: 3 godz. Nauka o liniach prostych i prostolinijnych figurach, aż do §. 69. Ułamki dziesiątne. Powtarzano naukę o proporcjach i rozwiązywano zadania rachunkowe na proporcjach oparte. Początki Algebry, podług Brettnera. Dr. *Brutkowski* (A.). Dr. *Sikorski*. (B.).

8. Historia naturalna: 2 godz. Zimą: opis niektórych gatunków zwierząt. Latem: Morfologia roślin i opis niektórych gatunków roślin. *Szymański*.

Klasa V.

Oddz. A.: Ordyn. N. g. Laskowski. Oddz. B.: N. g. Szymański.

1. Religia: 3 godz. Hist. św. Nowego Zakonu, według Szustera, tłumacz. X., Kozłowskiego. Nauka o Łasce i o Sakramentach św., według katechizmu X. Deharbe, tłumacz. X. Dalkowskiego. X. *Bilewicz* (A.). X. Lic. *Michalski* (B.).

2. Język niemiecki: 6 godz. Nauka o formach; Czytanie niemieckich ustępów z Schweminskiego Cz. I., tłumacz. z polsk. na niem. z Rymarkiewicza Cz. I.; deklamacye, co tydzień piśm. ćwiczenia. *Figurski* (A.). *Laskowski* (B.).

3. Język polski: 2 godz. Powtórzenie nauki o formach, o zdaniu pojedynczem i złożonem, podł. Małeckiego. Czytanie z Rymarkiewicza Cz. I., Deklamacye, co dwa tygod. ćwic. piśm. *Laskowski* (A.). *Szymański* (B.).

4. Język łaciński: 10 godz. Ukończono naukę o formach podł. Gram. Molińskiego a podł. Zadań Jerzykowskiego; co tydzień Exerc. albo Extemp. *Laskowski* (A.). *Szymański* (B.).

5. Jeografia: 2 godz. Azya, Europa, W. Ks. Poznańskie, podł. Poplińskiego. Dr. *Rymarkiewicz* (A.). Dr. *Nehring* (B.).

6. Rachunki: 3 godz. Powtórzenie pensum Sexty, nauka o stósunkach i proporcjach, reguła trzech prosta i złożona. Rachunki pamięciowe. Dr. *Brutkowski* (A.). *Ziętkiewicz* (B.).

7. Kaligrafia: 2 godz. *Wegner*.

Klasa VI.

Oddz. A.: Ordyn. Dr. Brutkowski. Oddz. B. Ordyn. N. p. Wegner.

Religia: 3 godz. Hist. św. Starego Zakonu wedł. Szustera tłumacz. X. Kozłowskiego. Z katechizmu wykład o przeznaczeniu człowieka, o wierze, o składzie apost. i o przykazaniach Bożych, wedł. katech. X. Deharbe, tłumacz. X. Dalkowskiego. X. *Bilewicz* (A.). X. Lic. *Michalski* (B.).

2. Język niemiecki: 6 godz. Etymologia imion i słów; tłumaczenie i opowiadanie czytanych ustępów podług Schweminskiego I., tłumaczenie z polskiego na niemieckie z Rymarkiewicza I. Cwiczenia pamięciowe i co tydzień piśmienne. *Ziętkiewicz*.

3. Język polski: 2 godz. Etymologia imion i słów, podług Małeckiego; Czytanie i opowiadanie ustępów czytanych i ćwiczenia pamięciowe, z Rymarkiewicza I, Cwiczenia piśmienne. Dr. *Brutkowski* (A.). *Wegner* (B.).

4. Latein: 10 St. Die regelmässige Formenlehre, nach der Grammatik u. dem Übungsbuche von Moliński, wöchentl. ein Exerc. oder Extemp. Dr. *Brutkowski* (A). *Wegner* (B).
 5. Geographie: 2 St. Die geographischen Vorbegriffe; die fünf Erdtheile im Allgemeinen, nach Selten, übers. von Popliński. *Laskowski* (A). *Wegner* (B).
 6. Rechnen: 3 St. Die vier Species mit unbenannten u. benannten Zahlen, die Brüche, Kopfrechnen. *Zietkiewicz*.
 7. Schreiben: 2 St. *Wegner*.

Zeichnen: **Sexta** 2 St. Symmetrische grad- und krummlinige Figuren, an der Tafel vorgezeichnet. — **Quinta** 2 St. grad- und krummlinige Figuren mit Berücksichtigung der Perspective, an der Tafel vorgezeichnet. Im S. S. Umrisse von Ornamenten, Arabesken u. s. w. nach Vorlegeblättern. — IV 2 St. Uebungen im Schattiren nach Vorlegeblättern. — Allgemeine Zeichenstunde: 2 St. für die Schüler der übrigen Klassen. An derselben haben Theil genommen aus II. 15, aus III. 31, im Ganzen 46 Schüler. *Schön*.

Gesang: **Sexta** 2 St. Treff- u. rhythmische Uebungen im Gebiete der C-dur Tonleiter. — **Quinta** 2 St. Uebungen in verschiedenen Tonarten. — Chorgesang 2 St. für die geübteren Schüler der anderen Klassen. *Schön*.

Turnübungen: Die Schüler nahmen im S. S. zweimal wöchentlich an den Turnübungen Theil, welche nach Rothstein's System unter der Leitung der Gymnasiallehrer *Th. v. Jakowicki* und Dr. *Lazarewicz* in zwei besonderen Abtheilungen abgehalten wurden.

Lehrbücher: Neu eingeführt wurden (Verf. des K. P. S. C. 9. October Nr. 3041 und 27. October Nr. 3393): die lateinisch-polsischen Uebersetzungsbücher für Quinta u. Quarta von Dr. *Jerzykowski*, die Aufgaben zu lateinischen Stylübungen von *Süpfle*, die Palaestra Musarum von *Seyffert* und der Leitfaden der polnischen Literatur von Dr. *Nehring*.

Klasse VI.

Obst. A.: *Obst. Dr. Brutkowski*. Obst. B.: *Obst. N. p. Wegner*.

Religion: 3 godz. Hist. św. Starożytności. *Obst. X. Kozłowski*.
 2 katechizm wykład o przynależności człowieka, o wierze, o sędziwiej sprost i o przysiężaniu.
 Bożych, weh. katech. X. Dłuski, *Obst. X. Dłuski*. *Obst. X. Dłuski*.
 2 język niemiecki: 6 godz. Krynologia imion i słów; tomowanie i opowiadanie ekstraktów
 ustępów podług Schwemmling'skiego I. Tomowanie z polskiego na niemiecki z Rybnickiego I. Cw.
 czenia pamięciowe i ca. trzecie pisanie. *Zietkiewicz*.
 3 język polski: 2 godz. Krynologia imion i słów; podług Maleskiego; Czytanie i opowia-
 danie ustępów ekstraktów i ćwiczenia pamięciowe, z Rybnickiego I. Cwiczenia pisanie. Dr. *Brut-*
kowski (A). *Wegner* (B).

4. Łacina: 10 godz. Etymologii część foremna, podług Molińskiego Gram. i Zad. do tłumaczenia; tygodniowo ćwiczenia piśmienne. Dr. *Brutkowski* (A.). *Wegner* (B.).

5. Jeografia: 2 godz. Uwagi wstępne do Jeografii, potem 5 części ziemi w ogóle, podług tłumaczenia Seltena przez Poplińskiego. *Laskowski* (A.). *Wegner* (B.).

6. Rachunki: 3 godz. Cztery działania z liczbami nieoznaczonymi i oznaczonymi, ułamki; rach. pamięciowe. *Laskowski*.

7. Kaligrafia: 2 godz. *Wegner*.

Rysunki: Klasa VI. 2 godz. Rysowanie figur symetrycz. o liniach prostych i krzywych podług wzoru na tablicy rysowanego. — Klasa V. 2 godz. Rysowanie figur o liniach prostych i krzywych z uwzględnieniem perspektywy, podług wzoru na tablicy wyrysowanego. W półr. lat. zarysy ornamentów, arabeski i t. d. podług przedłożonych wzorów. Kl. IV. 2 godz. Cwiczenie w cieniowaniu podł. wzorów. — Powszechne lekye rysunku: 2 godz. dla uczniów wszystkich klass. Bierzących udział było: z kl. II. 15, z III. 31, razem 46 uczniów. *Schön*.

Śpiewy: Klasa VI.: 2 godz. Cwiczenie w trafianiu tonu i w rytmie w obrębie skali C- dur. — Klasa V.: 2 godz. Cwiczenia w różnych gatunkach tonów. — Uczniowie biegłej inych klass śpiewali chóry w 2 godzinach. *Schön*.

Gimnastyka: Uczniowie wszystkich klass w półroczu latowem dwa razy na tydzień udział brali w ćwiczeniach gimnastycznych, które w dwóch oddziałach pod dozorem nauczycieli gimnazjalnych *T. Jakowickiego* i *Dra. Łazarewicza* podług systemu Rothsteina się odbywały.

Książki szkolne: Podług rozporządzenia Król. Prow. Rady szkólnej z dn. 9. Października 3041. i z dnia 27. Października Nr. 3393. zaprowadzono zadania do tłumaczenia łacińsko-polskie do kl. V. i IV. przez *Dr. Jerzykowskiego*. Zadania do ćwiczenia się w stylu łacińskim pr. *Süpfle*, dalej *Palaestra Musarum* przez *Seyfferta* i kurs Literat. polskiej przez *Dra. Nehringa*.

Aufgaben zu den schriftlichen Ausarbeitungen in den obersten Klassen.

(Zadania do wypracowań piśmiennych w klassach najwyższych.)

Ober-Prima.

a) Im Lateinischen (w języku łacińskim): Ex vita Aristidis, quam Plutarchus conscripsit, exempla probitatis atque amoris patriae viri hujus proferantur. — Clades Fabiorum ad Cremeram cum Lacedaemoniorum in Thermopylis nece conferatur. — De principatu atque interitu Galbae. — Seditio militum orta in castris ad Sucronem. — Oratio Scipionis ad milites. — Qua ratione et quo jure dicunt, bis Romam ab hominibus Arpinatibus servatam esse. — Q. Fabius Maximus dissuadet, ne P. Scipio bellum in Africam transferat, P. Scipio contra dicit. — De antiquissimis Graecorum communiter susceptis expeditionibus.

b) Im Deutschen (w języku niemieckim): Wie führt Lessing in seinem „Laokoon“ den Beweis dafür, dass bei den Griechen die Schönheit das höchste Gesetz der bildenden Künste gewesen sei? — Die Wahrheit des Satzes: „concordia res parvae crescunt“ an Beispielen aus der griechischen Geschichte nachgewiesen. — Die sogenannte sächsische Dichterschule und ihr Einfluss auf die Entwicklung der deutschen Literatur. — Das Familienleben der homerischen Helden. — Tasso und Antonio, oder der Dichter und der Staatsmann. — Wodurch sucht Horaz der Sittenlosigkeit seiner Zeit entgegenzuwirken? — Ueber das deutsche Drama des 16. Jahrhunderts. — Die Macht der Poesie, mit besonderer Beziehung auf den Eumenidenchor in Schillers Romanze: „Die Kraniche des Ibykus“ und auf die Episode in Shakespeare's Hamlet. — Wie hat sich der tragische Dichter bei der Behandlung eines historischen Stoffes zu verhalten? — Stoff und Form der deutschen Satire des 17. Jahrhunderts.

c) Im Polnischen: (w języku polskim): 1. Karóla Wielkiego wojny Saskie. — 2. Jakie wypadki znamionują początek historii nowych wieków? — Przyczyny wojen punickich. — Charakterystyka wieku zygmontowskiego w literaturze polskiej. — Jakim sposobem pokora zniżając wyższa człowieka? — Jakie zasady narodu gani Kochanowski w swym „Satyrze“? — Poezya liryczna XVI. wieku w literaturze polskiej. — Wojna Chocimska (opis historyczny). — Pochwała Jana Kochanowskiego, na wzór mowy na pamiątkę Ignacego Krasickiego przez Frańc. Dmóchowskiego. — Henryk IV., cesarz przed papieżem w Kanossie. — Zburzenie Kartaginy, (obraz historyczny). — Zdobycie Jeruzolimy przez Krzyżowców.

Unter-Prima.

a) Im Lateinischen (w języku łacińskim): Bellorum, ab urbe condita usque ad Augustum Caesarem a Romanis gestorum causae atque exitus. — Catonum laudes. — Vita resque gestae Themistoclis, auctore Plutarcho. — Vadimonii Schilleriani argumentum narretur. — Utrum Athenienses, an Lacedaemonii de genere humano melius meruerint, quaeritur. — Quibus potissimum argumentis usus sit Cicero ad animorum immortalitatem demonstrandam, quaeritur. — (In der Klasse.): Doctrinae radices amaras, fructus dulces esse. — Quae in Romuli historia, qualis a T. Livio narratur, fide digna, quae fabulosa esse videantur, quaeritur.

b) Im Deutschen (w języku niemieckim): Wodurch motivirt Schiller in der Tragödie „Wallenstein“ die Unentschlossenheit seines Helden, und wodurch wird endlich die Entscheidung herbeigeführt? — Die Veranlassung zu Cicero's Rede pro Roscio Amerino (pro Milone). — Die Grundzüge des römischen Charakters in den ersten Jahrhunderten der Republik. — Der Schnee-

sturm in Podolien; eine Uebersetzung aus dem Polnischen. — Gedrängte Zusammenstellung der Umstände, welche das Aufblühen der deutschen Poesie im 12. Jahrhundert beförderten. — Die Lebensweise und Beschäftigung der homerischen Frauen, nach der Odyssee geschildert. — Des Odysseus Aufenthalt bei den Phäaken. — Die Erkennungsscene in der Iphygenie von Goethe und von Euripides. — Wodurch begründet Lessing die Behauptung, dass die Bildhauer den Laokoon nothwendig anders darstellen mussten, als Virgil? — Der Schneesturm in Podolien (Fortsetzung). — Ueber das deutsche Drama des 16. Jahrhunderts. — Wachtmeister Werner in Lessing's „Minna von Barnhelm“ und der Wachtmeister in „Wallenstein's Lager“ von Schiller. — Wie beweist Cicero im 5. Buch seiner tusculanischen Untersuchungen den Satz, dass die Tugend allein zur Glückseligkeit hinreiche? — Erinnerung und Hoffnung nennt man die Quelle irdischer Glückseligkeit, doch können sie den Menschen auch sehr unglücklich machen. — Martin Opitz und die erste schlesische Dichterschule. — Wie kommt es, dass gute Vorsätze so oft unausgeführt bleiben?

c) Im Polnischen: (w języku polskim): Jakiemi sztukami i naukami Rzymianie się zajmowali, a które zaniebdywali? — Dla czego krzyżowcom nie udało się dopiąć zamierzonego celu? — Wolny przekład pierwszych 4 rozdziałów 5. księgi Cic. Tusc. Disp. — Jakie znaczenie miały odwiedziny Ottona III. w Gnieźnie? (Extemp.). — Nauka i zgon Sokratesa. — Wolny przekład dwóch ód drugiej księgi Horacego. — Jakie korzyści przynosi nam pożycie z ludźmi? — Satyra w wieku Zygmuntowskim. (Extemp.).

Ober-Secunda A.

a) Im Deutschen (w języku niemieckim): a) War die Eroberung von Sagunt die einzige Veranlassung zu dem zweiten punischen Kriege? b) Charakteristik des Agesilaus. — a) Im engen Kreis verengert sich der Sinn, es wächst der Mensch mit seinen grösseren Zwecken. b) Die Folgen der Perserkriege für Griechenland. — Der Wechsel unterhält, doch nützt er kaum. — a) Die Gegenwart als Mutter der Zukunft. b) Das Mittelmeer als Vermittelung der Cultur bis auf Columbus. — Ueber die schlimmen Folgen der Lüge. — Einfluss des Umganges. — a) Philipp, König von Macedonien. b) Die Familie, eine religiöse Hausgemeinde bei den Alten. — Charakteristik Jugurtha's. — a) Aussaat und Ernte. b) Die Höhe reizt uns, nicht die Stufen. — Charakteristik des Proxenus und Menon nach Xen. Anab. — Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit moenia.

b) Im Polnischen: (w języku polskim): Ruch we wielkiem mieście z rana. — Cierliwość Zygmunta Augusta w znoszeniu przeciwności. — Kto jest prawdziwym ubogim? — Bezkrólewie pierwsze po śmierci Zygmunta Augusta. — Życie na wsi uważane ze strony dodatniej. — Ostatnie lata Aleksandra W. i zamysły jego na przyszłość. — Człowiek w walce z żywiołami. — Publiusz Decyusz, syn, po czwarty raz konsul, poświęca się pod Sentynum za ojczyznę. — Grzechem jest, szemrać przeciw wyrokowi Boskim. — Stefan Batory przezornością potrafił ukrócić swobodę szlachty. — Jak zasiejesz, tak zbierzesz.

Ober-Secunda B.

a) Im Deutschen (w języku niemieckim): Mein Lebenslauf. — Der Kampf der Horatier und Curiatier. — Was verstehe ich unter Selbstkenntniss? — Columbus bittet Isabella, Spaniens Königin, um Schiffe zur Entdeckung des transatlantischen Continents. — Charakteristik Wallensteins nach den im „Lager“ enthaltenen Andeutungen. — Beschreibung der Jahreszeiten und ihrer Vor-

theile. — Durch welche Kriege gelangte Rom in den Besitz Italiens und schliesslich zur Welt-herrschaft? — Welchen Einfluss hat Lykurgs Verfassung auf die Charakterbildung des Spartaners ausgeübt? — Wodurch sind wohl die Schriften des griechischen und römischen Alterthums ein so wichtiges Bildungsmittel der Neuzeit geworden? — Warum lerne ich auf der Schule Geographie und Geschichte?

b) Ruch na dworcu kolei żelaznej. — Łaskawość Zygmunta Augusta, z jaką obelgi i krzywdy znosił. — Kto jest prawdziwie bogaty? — Pierwsza elekcyja w Polsce była złowroga. — Życie na wsi uważane ze strony ujemnej. — Zawojowanie państwa Persów przez Aleksandra Wielkiego. — Człowiek w walce z swemi namiętnościami. — Czyny wojenne Publiusza Decyusza, ojca, i śmierć jego bohaterska za ojczyznę. — Wyroki boskie są nieodwołalne. — Stefana Batorego wśród najlepszych chęci przysłużenia się krajowi śmierć przedwczesna zaskoczyła. — Bez pracy nie będzie kołaczy.

Unter-Secunda A.

a) Im Deutschen (w języku niemieckim): Worauf hat vornehmlich der Schüler bei der Wahl des Freundes zu sehen? — Ueber den hohen Werth der Gesundheit (Extemp.) — a) Leszek Biały, Uebersetzung des gleichnamigen Gedichtes von Niemcewicz aus Spiewy historyczne.

b) Erklärung des Gedichtes von Schiller: „Sprüche des Confutius über die Zeit“. — Zu welchen Betrachtungen kann uns der Gebrauch des Spiegels veranlassen? — Aussaat und Schulunterricht, eine Vergleichung. — Welche Bedeutung hat das Sprüchwort: Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem? — Ueber die Macht der Gewohnheit unter Berücksichtigung des Sprüchwortes: „Jung gewohnt, alt gethan“. (Extemp.) — a) Gedrängte Inhaltsangabe des epischen Gedichtes von Mickiewicz: „Grażyna“. b) Inhalt der Glocke von Schiller. — Ueber die Erziehung der Jugend in Sparta (Extemp.). — Einleitung in die Geschichte der Kreuzzüge nach Michand. — Inhalt der fünf ersten Gesänge von Goethe's: „Hermann und Dorethea“.

b) Im Polnischen: (w języku polskim:) Kilka słów o życiu i pismach Niemcewicza (Kra-sickiego.) (w formie listu.). — O korzyściach z nauki historyi. — Opis podróży po kraju i piękno-ścią natury i historycznymi miejscami znakomitym. — O wojnach messeńskich i bohaterskich Ary-stomena czynach. — Praca źródłem swobodnego życia i uszlachetnienia człowieka. — Jakićj doznała zmiany forma rządu w Polsce za panowania Kazimierza Jagiellończyka? — Różnica pomiędzy poezyą opisową a uczuciową. — Upór a moc charakteru, jak się różnią od siebie? — Nauka literatury i języków starożytnych czy jest prawdziwym wyższego wykształcenia zadatkiem?

Unter-Secunda B.

a) Uebersetzung aus dem Polnischen. — Wozu gebraucht man die Hunde? — Uebersetzung aus dem Polnischen. — Der Nutzen der Glocke. — Ueber den Werth der Gesundheit. — Uebersetzung aus dem Polnischen (Extemp.). — Baust du ein Haus, so bau' es ganz aus; fängst du etwas an, so führ' es auch aus. — Uebersetzung aus dem Polnischen (Extemp.). — Inwiefern sind Bücher gute Gesellschafter? — Uebersetzung aus dem Polnischen (Extemp.)

b) Im Polnischen: (w języku polskim): Smutne skutki wojny. — Z małych początków wielkie rzeczy powstają. — Prawdy a żartów używaj jak soli, bo często przesolisz. — Porównanie potwarzy z zabójstwem (podług wskazanej dyspozycyi); — Bunt kozacki za Jana Kazimierza. — Roz-myślanie na zwaliskach klasztoru. — Ważność urządzeń wewnętrznych, przez Stefana Batorego w Polsce zaprowadzonych. — Kiedy wolno używać wyrazów cudzoziemskich? — Skutki odkrycia

Ameryki. — Zkąd pochodzi marnotrawstwo i jakie są jego skutki? — O wojnach tatarskich w Polsce. — W pustkach największe echo.

Aufgaben zu den Abiturientenarbeiten.

(Zadanie do wypracowań abiturientów.)

Bei der Osternprüfung bearbeiteten die Abiturienten folgende Themata:

- a) Lateinischer Aufsatz: Quibus artibus Philippus, Macedoniae rex, in subigenda Graecia usus fuerit, explicetur.
- b) Deutscher Aufsatz: Die Ursachen des zweiten punischen Krieges.
- c) Polnischer Aufsatz: Uwagi nad Trenami Jana Kochanowskiego.
- d) Mathematische Aufgaben: Zwei Linien die sich unter einem Winkel von $40^{\circ} 38' 24''$ schneiden, berühren einen Kreis mit dem Halbmesser $4''$. Wie gross ist der Halbmesser des nächsten grösseren Kreises, der jenen und die beiden Linien berührt? — Im Jahre 1804 stieg Gay-Lyssaac in einem Luftballon bis zu einer Höhe von 0,9413 Meilen über der Erde. Eine wie grosse Erdzone konnte er überblicken, wenn die Erde für eine vollständige Kugel angenommen wird, deren Halbmesser = 859,5 Meilen ist? — Ein abgekürzter Kegel von $42'$ Höhe hat einen Kubikinhalte von 19712^c und die Summe der Halbmesser beträgt $24'$. Wie gross sind einzeln die beiden Halbmesser? ($\pi = \frac{22}{7}$). — Es werden drei Zahlen gesucht, deren Summe 19 ist und welche eine geometrische Progression bilden, während sie, wenn man die grösste der Zahlen um 1 vermindert, eine arithmetische Progression darstellen.

Bei der Michaeliprüfung erhielten die Abiturienten folgende Themata:

- a) Lateinischer Aufsatz: De impietate Atheniensium in civis optime de re publica meritis.
- b) Deutscher Aufsatz: Welche Umstände wirkten besonders vortheilhaft auf Goethe's Jugendbildung?
- c) Polnischer Aufsatz: „Nie wprzód niebo, lecz wprzód idzie zasługa.“
- d) Mathematische Aufgaben: Welches ist die Summe einer unendlichen geometrischen Progression, deren erstes Glied die Summe einer arithm. Progression mit dem Anfangsgliede 2, der Differenz 6 und dem Endgliede 68 ist, wenn sie zum Exponenten den Werth von x/y hat, wie sich dieser aus der diophantischen Gleichung: $11x + 17y = 73$ ergibt? — Ein Kaufmann wollte eine Quantität Oel kaufen. Da ihm aber der Preis zu hoch schien, so wartete er einige Zeit. Während derselben war der Centner um $2\frac{1}{2}$ Thaler im Preise gestiegen und er musste nun für dieselbe Menge Oel 1456 Thaler bezahlen, während er früher für diese Summe $26\frac{2}{3}$ Centner mehr bekommen hätte. Wie viel Centner hat er gekauft und wie theuer hat er den Centner bezahlt? — Um die Scheitel der beiden, zu 60° betragenden spitzen Winkel eines Rhombus werden mit der Seite desselben als Radius Kreislinien beschrieben. Wie gross ist das von der Pheripherie dieser Kreise ausgeschnittene Stück der Figur, wenn die diese Winkel verbindende Diagonale $20'$ misst. Bemerkung: Die Quadratwurzeln sind bis zu Hunderttheilen inclus. zu ziehen, $\pi = 3,14$ zu setzen und keine Logarithmen anzuwenden. — Ein Würfel wird durch eine Ebene, die durch eine der Grundkanten geht, geschnitten. Die Schnittfläche beträgt $180\sqrt{2}$ und der Winkel, unter dem sie gegen die Grundfläche geneigt ist, misst $53^{\circ} 7' 48,36''$. Wie lang ist die Kante des Würfels und wie gross sind die beiden Würfelstücke?

II. Verordnungen der vorgesetzt. Behörden von allgem. Interesse.

1. Vom 23. October 1866. Die Schüler der oberen Klassen sind rechtzeitig auf die Nachtheile

II. Rozporządzenia władz wyższ. obchodzić mogące publiczność.

1. Z dnia 23. Października 1866. Uczniowie klas wyższych mają zawczasu być przestrzeżeni,

aufmerksam zu machen, welche nach den bestehenden Bestimmungen den Mangel eines Zeugnisses der Reife im Hebräischen für die Theologie Studirenden mit sich führt. Ferner soll, wenn zukünftige Theologen am Unterricht im Hebräischen nicht Theil genommen haben, dies in ihrem Abiturienten-Zeugniss ausdrücklich bemerkt werden; auch sind dieselben damit bekannt zu machen, dass sie für ein Zeugniss über eine im Hebräischen auf der Universität bestandene Nachprüfung ausser dem vorschriftsmässigen Stempel eine Gebühr von 2 Thln. an die K. Wissenschaftliche Prüfungs-Kommission zu entrichten haben.

2. *Vom 19. December.* Mittheilung der Vorschriften für die Prüfungen bei der Königl. Berg-Akademie in Berlin.

2. *Vom 19. December.* Die Leistungen der Schüler im Turnen sollen sowohl in den Semester-Censuren, als auch in den Abiturienten-Zeugnissen Beurtheilung finden.

4. *Vom 8. Januar 1867.* Die Schliessung der Schulen an einem von der Cholera heimgesuchten Orte ist auf Fälle dringendster Noth, die nur selten eintreten können, zu beschränken und darf ohne Genehmigung der Aufsichts-Behörde nicht erfolgen.

5. *Vom 9. Januar.* Benachrichtigung von dem Erlass eines neuen Reglements für die Prüfungen der Kandidaten des höheren Schulamts.

6. *Vom 26. Januar.* Mittheilung, dass nach der Bestimmung des Herrn Ministers der geistlichen etc. Angelegenheiten die Vorschule des Gymnasiums in dasselbe einverleibt werden soll, und Aufforderung zur Berichterstattung über die der Vorschule in Zukunft zu gebende Einrichtung.

7. Die Schrift „Preussisches Volksschulwesen nach Geschichte und Statistik von W. Thilo“ wird der Beachtung, so wie die zwei populär-naturhistorischen Werke von Dr. Carl Russ: „In der freien Natur, Schilderungen der Thier- und Pflanzenwelt“ und „Meine Freunde, Lebensbilder und Schilderungen aus der Thierwelt“ zur Anschaffung für die Schülerbibliothek empfohlen.

co do skutków szkodliwych, które według istniejących przepisów ztąd wynikają, gdy zamierzający słuchać teologii nie dostawią świadectwa dojrzałości w języku *hebrajskim*. Jeżeli przyszły teolog nie brał udziału w nauce języku hebrajskiego, ma się to wyraźnie w jego świadectwie dojrzałości zapisać. Niemniej mają być zawiadomieni o tem, iż gdy zechcą na uniwersytecie później składać popis w hebrajskim języku, będą musieli oprócz zwyczajnego stempla osobno jeszcze dwa talary zapłacić za świadectwo do król. naukowej komisyi egzaminacyjnej.

2. *Z dnia 19. Grudnia.* Zawiadomienie o przepisach dotyczących egzaminu przed Król. Akademią górniczą w Berlinie.

3. *Z dnia 19. Grudnia.* Postępy uczniów w gimnastyce nietylko w półrocznych świadectwach szkolnych, ale także w świadectwach dojrzałości mają być ocenione.

4. *Z dnia 8. Stycznia 1867.* Zamknięcie szkoły w miejscu, gdzie cholera panuje, ma się ograniczyć na przypadki niezbędnej konieczności, które rzadko tylko zdarzać się mogą, a i wtenczas bez zezwolenia władzy dozorującej nastąpić nie może.

5. *Z dnia 9. Stycznia.* Zawiadomienie o wydaniu nowego regulaminu tycaącego się popisu kandydatów wyższego stanu nauczycielskiego.

6. *Z dnia 26. Stycznia.* Zawiadomienie, że podług postanowienia ministra oświecenia dotychczasowa klasa przygotowawcza gimnazjalna ma być wcieloną do gimnazyum oraz wezwanie do zdania sprawy względem przyszłego tejże klasy przygotowawczej urzędzenia.

7. Poleca się uwadze szkół pismo niem. pod tytułem: „Szkoła ludowa pruska we względzie historycznym i statystycznym, przez W. Thilo“; niemniej do zakupienia dla czytelnicy uczniów polecają się dwa popularne dzieła z historyi naturalnej, pr. Dr. Russ: „W swobodnej naturze“, obrazy z świata zwierzęcego i roślinnego“ tudzież: „Moi przyjaciele“; obrazy życia i żywe opisy z świata zwierzęcego.

III. Chronik des Gymnasiums.

Am 12. October 1866 wurde das neue Schuljahr um 9 Uhr Vorm. mit feierlichem Gottesdienste und darauf folgendem Unterrichte begonnen.

Der Unterricht erlitt leider in diesem Jahre in Folge vielfacher Erkrankungen von Lehrern nicht

III. Kronika gimnazjalna.

Dnia 12. Października 1866. rozpoczął się nowy rok szkolny o godzinie 9. zrana od uroczystego nabożeństwa, po którym bieg nauk zaczął.

W roku niniejszém bieg nauk niestety dla wielokrotnych chorób nauczycieli doznał przerw nie-

unerhebliche Störungen. Während eines 4wöchentlichen Urlaubs des Directors war der erste Oberlehrer Professor *Wannowski* mit der Leitung der Anstalt beauftragt. Zu einer Schwurgerichtssitzung wurde Professor *Dr. Jerzykowski* einberufen.

Der Gesundheitszustand der Schüler war sonst ein günstiger, doch verloren wir zwei Schüler durch den Tod, am 19. Januar den Ober-Primaner *Alphons Moliński* — Begräbniss den 22., Requiem den 25. — und am 18. Juli starb der Primaner *Leon Likowski*, Requiem den 3. August.

Am 22. März feierte die Anstalt das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs mit Gottesdienst in der Gymnasialkirche und darauf mit Gesang und einer Festrede des Oberlehrers *Moliński* in der mit Blumen und Gewächsen festlich geschmückten Aula.

Am 8., 9. u. 10. Mai fand eine Revision der Anstalt durch den vortragenden Rath im Ministerium der geistlichen, Unterrichts und Medicinal-Angelegenheiten, Herrn Geheimen-Regierungs-Rath *Dr. Stieve* statt. Nachdem derselbe am 8., dem Feste des h. Stanislaus, in Begleitung des Departements-Raths Herrn *Dr. Milewski* dem Gymnasialgottesdienste beigewohnt und darauf von der Einrichtung des mit dem Gymnasium verbundenen Alumnats Kenntniss genommen hatte, wohnte er an den beiden folgenden Tagen dem Unterrichte in den einzelnen Klassen bei, besichtigte die Sammlungen und den Turnplatz der Anstalt, liess sich lateinische und deutsche Hefte zur Durchsicht vorlegen und verbreitete sich schliesslich in einer Ansprache an das Lehrer-Collegium eingehend über den bei der Revision vorgefundenen Zustand der Anstalt.

Am 22. September gingen die jüngsten Schüler des Gymnasiums zum ersten Male zur Beichte und h. Communion, nachdem dieselben vorher in besonderen Unterrichtsstunden von den Religionslehrern *Bilewicz* und *Lic. Michalski* die nöthige Vorbereitung erhalten hatten. Die übrigen Schüler waren im Laufe des Schuljahrs viermal zur Beichte und h. Communion.

Vom 1. Januar 1867 ab ist der Anstalt zur Verbesserung der Lehrerbesoldungen ein fortlaufender Staatszuschuss von 950 Thalern bewilligt und ausserdem die Summe von 900 Thalern auf das Extraordinarium der Gymnasialkasse angewiesen worden. Ferner sind aus den Beständen der Anstaltskasse mehreren Lehrern Unterstützungen bewilligt und zur Ergänzung der Gymnasialbibliothek die ausserordentliche Verwendung eines Betrages von 500 Thalern genehmigt.

małych. Podczas czterotygodniowego pobytu Dyrektora u wód poruczono przewodnictwo instytutu pierwszemu nauczycielowi wyższemu Professorowi *Wannowskiemu*. Professor *Jerzykowski* zaś powołany był na sędziego przysięgłego.

Stan zdrowia uczniów był w ogóle pomyslny; dwóch jednakże śmierć nam wydarła. Na dniu 19. Stycznia umarł uczeń klasy I. wyższej *Alfons Moliński*, pochowany dnia 22., za którego żałobne nabożeństwo odbyło się dnia 25. tegoż miesiąca; a na dniu 18. Lipca rozstał się z tym światem uczeń kl. I. *Leon Likowski*, za którego nabożeństwo żałobne odbyło się dnia 3. Sierpnia r. b.

Dnia 22. Marca obchodzilo gimnazyum uroczystość urodzin Najjaśniejszego Pana, w którym to celu odbyło się nabożeństwo w kościele gimnazyalnym a potem uroczystość szkolna w gmachu gimnaz., gdzie nauczyciel wyższy *Moliński* miał mowę uroczystą, przed którą i po której uczniowie wykonalı śpiew na sali w kwiaty przybranęj.

Dnia 8., 9. i 10. Maja odbyła się wizyta instytutu przez referenta w ministerstwie oświecenia Pana Tajnego Radzcę regencyjnego *Dr. Stieve*. Wziąwszy na dniu 8., t. j. w dzień ś. Stanisława, w towarzystwie Radzcy wydziałowego *Wgo. Dra. Milewskiego*, udział w nabożeństwie gimnazyalnym i obeznawszy się następnie z urządzeniem alumnatu połączonego z gimnazyum, zwiedził w dwóch następnych dniach pojedyncze klasy, przysłuchując się wykładowi; obejrzał zbiory i plac gimnastyczny, kazał sobie do przejrzania przedłożyć łacińskie i niemieckie ćwiczenia a w końcu przemówiwszy do collegium nauczycielskiego obszernie czynił uwagi dotyczące się stanu, w jakim zastał instytut.

Dnia 22. Września najmłodsi uczniowie zakładu po raz pierwszy przystępowali do Spowiedzi i do Komunii św., odebrawszy poprzednio w osobnych lekcyjach przez nauczycieli religii *X. Bilewicza* i *Lic. Michalskiego* potrzebne do tego przygotowanie. Drużdy uczniowie w przeciągu roku szkolnego cztery razy przystępowali do spowiedzi i do komunii św.

Od dnia 1. Stycznia 1867. wyznaczono na podwyższenie pensyi nauczycielskich przy zakładzie stały dodatek 950 tal. z funduszu państwa, i 900 tal. z kasy gimnazyalnej, tytułem wydatk. nadzwycz. Z pozostałych funduszy zakładu przeznaczono także wsparcia dla niektórych nauczycieli a na uzupełnienie biblioteki gimnazyalnej przeznaczono nadzwyczajną sumę 500 tal. Za to uwzględnienie siebie zakład czuje się obowiązany do złożenia władzom przełożonym najszczerzego podziękowania.

IV. Statistik des Gymnasiums.

A. Verzeichniss der Lehrer und Vertheilung der Stunden.

a) Das frühere Lehrpersonale des Gymnasiums.

Nr.	Namen. — Nazwiska.	Ordin.	O.-I.	U.-I.	O.-II. A.	O.-II. B.	U.-II. A.	U.-II. B.	O.-III. A.	
1	Director Dr. <i>Enger</i>	—	2 Latein 2 Griechisch	4 Griech.	—	—	—	—	—	
2	I. Oberlehrer Prof. <i>Wannowski</i>	O.-I.	6 Latein	2 Latein	6 Griech.	—	2 Griech.	—	—	
3	II. Oberlehrer Prof. <i>Schweminski</i>	O.-II. A.	3 Deutsch	3 Deutsch	10 Latein	—	—	—	—	
4	III. Oberl. Prof. Dr. <i>Rymarkiewicz</i>	—	2 Polnisch 2 Französisch	2 Französ.	2 Französ.	2 Französ.	—	—	—	
5	IV. Oberl. Prof. Dr. <i>Jerzykowski</i>	O.-II. B.	—	2 Polnisch	—	8 Latein	4 Griech.	2 Griech.	2 Latein	
6	V. Oberlerer Dr. <i>Steiner</i>	U.-II. A.	—	—	—	2 Lat. 4 Griech. 2 Deutsch	10 Latein	—	—	
7	I. Religionslehr. Reg. <i>Bilewicz</i>	—	2 Religion	2 Religion	2 Religion	—	2 Rel.	—	2 Rel.	
			2 Hebräisch							
8	VI. Oberlehrer Dr. <i>Ustymowicz</i>	—	4 Mathem.	4 Mathem.	4 Mathem.	4 Mathem.	—	—	—	
9	II. Religionslehrer Subregens Lic. <i>Michalski</i> .	—	—	—	—	2 Religion	—	2 Religion	—	
						2 Hebräisch				
10	I. Ord. Gymn.-L. Oberl. <i>Figurski</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	
11	II. Ord. Gymn.-Lehrer <i>Szulz</i>	O.-III. A.	—	—	—	—	—	—	8 Latein 2 Franz.	
12	III. Ord. Gymn.-L. Dr. <i>Wituski</i>	—	2 Physik	2 Physik	1 Physik	—	4 Math.	2 Deutsch	3 Deutsch 3 Mathem.	
13	IV. Ord. Gymn.-L. <i>Th. v. Jakowicki</i>	—	3 Gesch.	—	—	3 Gesch.	—	3 Gesch. 2 Franz.	—	
14	V. Ord. Gymn.-L. Dr. <i>Nehring</i>	—	—	3 Gesch.	3 Gesch.	—	3 Gesch. 2 Deutsch 2 Franz.	—	3 Gesch.	
15	VI. Ord. Gymn.-L. Dr. <i>Lazarewicz</i>	IV. A.	—	—	—	—	—	—	—	
16	VII. Ord. Gymn.-L. <i>Laskowski</i>	V. A.	—	—	—	—	—	—	—	
17	Technischer Lehrer <i>Schön</i>	—	2 Gesang — 2 Zeichnen						—	—
18	Ev. Rel.-Lehrer Past. <i>Schönborn</i>	—	2 Religion				2 Religion			
19	Gymn.-Hilfslehrer Dr. <i>Brutkowski</i>	VI. A.	—	—	—	—	—	—	—	
20	Gymn.-Hilfslehrer <i>Wegner</i>	VI. B.	—	—	—	—	—	—	—	
21	Int. L. Rector <i>Ziętkiewicz</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	

b) Das Lehrpersonale von Trzemeszno.

1	Gymn.-Dir. Prof. Dr. <i>Szostakowski</i>	U.-I.	4 Griech.	6 Latein 2 Griechisch	—	2 Griech.	—	—	—
2	I. Oberlehrer <i>Molinski</i>	O.-III. B.	—	—	2 Polnisch	2 Polnisch	—	—	—
3	II. Oberlehrer Dr. <i>Sikorski</i>	—	—	—	—	1 Physik	1 Physik	4 Mathem. 1 Physik	—
4	III. Oberlehrer <i>Klossowski</i>	U.-II. B.	—	—	2 Deutsch	—	—	10 Latein 4 Griech.	—
5	IV. Oberlehrer <i>L. v. Jakowicki</i>	U.-III. A.	—	—	—	—	2 Poln.	—	6 Griech.
6	I. Ord. Gymn.-L. Dr. <i>v. Krzesinski</i>	U.-III. B.	—	—	—	—	—	—	2 Poln.
7	II. Ord. Gymn.-L. <i>Szymański</i>	V. B.	—	—	—	—	—	—	1 Naturg
8	III. Ord. Gymn.-L. <i>Zukowski</i>	IV. B.	—	—	—	—	2 Poln.	—	—

VI. Statystyka gimnazjum.

A. Spis nauczycieli i podział lekcji.

a) Grono dawniejszych nauczycieli instytutu.

O.-III. B.	U.-III. A.	U.-III. B.	IV. A.	IV. B.	V. A.	V. B.	VI. A.	VI. B.	Summa.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 St.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	3 Gesch.	—	—	—	2 Geogr.	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	2 Religion	—	—	—	3 Religion	—	3 Religion	—	20
3 Deutsch	—	—	—	—	—	—	—	—	19
2 Religion	—	2 Religion	2 Religion	2 Religion	—	3 Religion	—	3 Religion	20
—	—	3 Deutsch	3 Gesch.	3 Geschichte 2 Polnisch	6 Deutsch	—	—	—	17
6 Griech.	—	—	4 Französ.	—	—	—	—	—	20
—	3 Mathem.	—	—	—	—	—	—	—	20
3 Geschichte 2 Französisch	—	3 Gesch.	—	—	—	—	—	—	19
—	2 Franz.	—	—	—	—	2 Geogr.	—	—	20
—	—	2 Franz.	9 Latein 5 Deutsch	4 Französ.	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	10 Latein 2 Polnisch	6 Deutsch	2 Geogr.	—	20
—	—	—	2 Zeichnen	2 Zeichnen	2 Zeichnen 2 Gesang	2 Zeichnen 2 Gesang	2 Zeichnen 2 Gesang	2 Zeichnen 2 Gesang	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	3 Mathem. 2 Polnisch	—	3 Rechnen	—	10 Latein 2 Polnisch	—	20
—	—	—	—	—	2 Kalligr.	2 Kalligr.	2 Kalligr.	10 Lat. 2 Poln. 2 Geogr. 2 Kall.	22
—	—	—	—	—	—	3 Rechnen	6 Deutsch 3 Rechnen	6 Deutsch 3 Rechnen	21

b) Grono nauczycieli przesadzonych z Trzemeszna.

—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
8 Latein	6 Griech.	—	—	—	—	—	—	—	18
3 Math.	—	3 Mathem. 2 Polnisch	—	3 Mathem.	—	—	—	—	18
—	3 Deutsch	—	—	—	—	—	—	—	19
—	10 Latein	—	—	—	—	—	—	—	18
2 Latein	—	10 Latein 6 Griechisch	—	—	—	—	—	—	20
1 Naturg.	1 Naturg.	1 Naturg.	2 Naturg.	2 Naturg.	—	10 Latein 2 Polnisch	—	—	20
2 Polnisch	2 Polnisch	—	—	9 Latein 5 Deutsch	—	—	—	—	20

B. Frequenz der Anstalt. — Liczba uczniów.

Schuljahr von Michaeli 1866 bis Michaeli 1867. Rok szkolny od Ś. Michała 1866. do Ś. Michała 1867.	O.-P.		U.-P.		O.-II.A.		O.-II.B.		U.-II.A.		U.-II.B.		O.-III.A.		O.-III.B.		U.-III.A.		U.-III.B.		IV. A.		IV. B.		V. A.		V. B.		VI. A.		VI. B.		Summa.		VII.				
	W	S.	W	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	W.	S.	
	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.	L.	Z.
Summa . . .	34	31	48	44	32	27	32	32	39	34	43	34	47	44	48	46	51	48	48	47	57	51	57	52	55	52	55	53	38	37	38	35	723	667	30	34			
a) Einheimische, miejscow.	10	9	15	13	6	7	9	10	13	11	14	14	17	15	14	14	14	11	12	12	22	20	23	20	25	23	20	21	16	16	17	16	247	232	22	23			
b) Auswärtige, zamiejscow.	24	22	33	31	26	20	23	22	26	23	29	20	30	29	34	32	37	37	36	35	35	31	34	32	35	29	35	32	22	21	21	19	476	435	8	11			
c) Katholische, katolików	31	28	40	36	29	25	31	31	35	31	37	31	46	43	48	46	50	47	47	46	56	50	57	52	55	52	54	51	38	37	38	35	693	641	29	33			
d) Evangelische, ewangiel.	1	1	7	7	2	1	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	12	1	1			
e) Jüdische, żydów	2	2	1	1	1	1	1	1	3	2	4	2	1	1	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	16	14	—	—			
f) Polen, polaków	29	26	41	37	29	25	31	31	35	32	37	31	46	43	48	45	50	47	47	46	56	50	57	52	54	51	54	52	38	37	38	35	691	640	29	31			
g) Deutsche, niemców	5	5	7	7	3	2	1	1	4	2	6	3	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	32	27	1	3			

C. Abiturienten.

Eine Abiturienten-Prüfung fand zweimal unter dem Vorsitz des Herrn Regierungs- und Schulraths *Dr. Milewski* statt.

Zum Ostertermine hatte sich ein Ober-Primaner und ein Extraneer gemeldet. Letzterer ist nach dem ungünstigen Ausfall der schriftlichen Prüfungsarbeiten zurückgetreten, der Ober-Primaner

Adolph Heinrich aus Posen, 23 Jahr alt, katholisch, 11½ Jahr Schüler der Anstalt, 2½ Jahr in der Prima, ist in der am 5. April abgehaltenen mündlichen Prüfung für reif zu den Universitätsstudierenden erklärt worden. Derselbe beabsichtigt Theologie in Posen zu studieren.

Zum Michaelisterrmine, am 16., 17., 18., u. 19. September, hatten sich 30 Ober-Primaner zur Prüfung gemeldet. Von diesen wurde 1 zurückgewiesen, 2 traten von der mündlichen Prüfung zurück, die nachstehenden 26 wurden für reif zu den Universitätsstudien erklärt, 1 von diesen wurde von der mündlichen Prüfung befreit:

1. *Bak Johann*, geb. in Kosten, kathol., war 9 Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in I., will Theologie in Posen studieren.

2. *Cohen Max*, geb. in Posen, jüd., 1½ J. a. d. G., 1½ J. in I., will Philologie in Berlin studieren.

3. *Czerwiński Thaddaeus*, geb. in Turwia Kr. Kosten, kath., 5 J. a. d. G., 2 J. in I., will Theologie in Posen studieren.

4. *Gałęcki Johann*, geb. in Starkówiec, Kreis

C. Abiturienti.

Popis dojrzałości dwa razy odbył się pod przewodnictwem Wgo. Radzcy regencyjnego i szkolnego *Dr. Milewskiego*.

Na Wielkanoc zgłosił się był jeden uczeń kl. I. wyższej i jeden nieuczeń zakładu. Ostatni po niepomyślnym wypadku popisu co do robót piśmiennych, odstąpił od dalszego popisu, a

Adolf Heinrich, uczeń kl. I. wyższej, z Poznania, liczący 23 lat wieku, katolik, który 11½ roku był uczniem zakładu, przebywszy 2½ roku w klasie I., uznany został, w skutek odbytego na dniu 5. Kwiet. popisu ustn. za przysposobionego do słuchania nauk uniwersyteckich. Zamierza on słuchać teologii w Poznaniu.

Na ś. Michał r. b., t. j. na dzień 16., 17., 18. i 19. Września, zgłosiło się 30 uczniów kl. wyższej do popisu Z tych oddalono jednego; dwóch odstąpiło od popisu ustnego; a 26 uznano za dojrzałych do słuchania nauk uniwersyteckich; z pomiędzy tych jednego uwolniono od popisu ustnego. Są to uczniowie następujący:

1. *Bak Jan*, rod. z Kościana, katol., był 9 lat w gimnazjum, 2 lata w kl. I.; zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

2. *Cohen Max*, rod. z Poznania. wyzn. mojżesz., był 1½ roku w gimn., 1½ roku w kl. I., zamierza słuchać filologii w Berlinie.

3. *Czerwiński Tadeusz*, rodem z Turwi, pow. Kościański, katol., 5 lat w gimn., 2 lata w kl. I.; zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

4. *Galecki Joh.*, geb. in Starkówiec, Kr. Krotoschin, kath., 4 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

5. *Gerpe Boleslaus*, geb. in Labischin, Kr. Schubin, kath., 4 $\frac{1}{2}$ J. a. d. G., 2 J. in I, will die Ingenieur-Akademie in Berlin beziehen.

6. *Górski Leon*, geb. in Doruchowo, Kr. Schildberg, kath., 4. J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

7. *Gruba Alexander*, geb. in Lubosz, Kr. Kosten, kath., 10 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

8. *Harhausen Berthold*, geb. in Posen, evang., 5 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Breslau studiren.

9. *Has Adalbert*, geb. in Gromadno, Kr. Wirsitz, kath., 4 $\frac{1}{2}$ J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

10. *Jurasz Anton*, geb. in Spławie, Kr. Posen, kath., 9 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

11. *Kulaszewski Stanislaus*, geb. in Trzemeszno, kath., 3 $\frac{3}{4}$ J. a. d. G., 2 J. in I, will die Handelsschule in Hamburg beziehen.

12. *Landsberger Joseph*, geb. in Posen, jüd., 1 J. a. d. G., 1 J. in I, will Naturwissenschaften in Berlin studiren.

13. *Lewicki Johann*, geb. in Krerowo, Kr. Schroda, kath., 6 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

14. *Michalski Anton*, geb. in Głuchowo, Kr. Posen, kath., 4 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

15. *Mielcarski Theophil*, geb. in Rybowo, Kr. Chodziesen, kath., 8 J. a. d. G., 2. J. in I; will Theologie in Posen studiren.

16. *Röhr Carl*, geb. in Fraustadt, kath., 7. J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

17. *Schwarz Julian*, geb. in Posen, kath., 11 J. a. d. G., 2 J. in I, will zum Militär eintreten.

18. *Sobecki Franz*, geb. in Posen, kath., 10 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

4. *Galecki Jan*, rod. z Starkówca, pow. Krotosz., katol., 4 lata w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

5. *Gerpe Bolesław*, rod. z Łabiszyna, pow. Szubiński, kat., był 4 $\frac{1}{2}$ r. w gimn., 2 lata w I., udaje się na akademię inżynierską do Berlina.

6. *Górski Leon*, rod. z Doruchowa, pow. Ostrzeszowski, katol., był 4 lata w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

7. *Gruba Alexander*, z Lubosza, pow. Kościański, katol., 10 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

8. *Harhausen Bertold*, z Poznania, evang., 5 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Wrocławiu.

9. *Has Wojciech*, z Gromadna, pow. Wyrzyskiego, kat., 4 $\frac{1}{2}$ lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

10. *Jurasz Antoni*, ze Spławia, pow. Poznański, katol., 9 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

11. *Kulaszewski Stanisław*, z Trzemeszna, kat. 3 $\frac{3}{4}$ r. w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza uczęszczać do szkoły handlowej w Hamburgu.

12. *Landsberger Józef*, z Poznania, wyzn. żyd., był 1 rok w gimn., 1 rok w kl. I., zamierza słuchać nauk przyrodzonych w Berlinie.

13. *Lewicki Jan*, z Krerowa, pow. Średzk., kat., 6 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

14. *Michalski Antoni*, z Głuchowa, pow. Pozn., katol., 4 lata w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

15. *Mielcarski Teofil*, z Rybowo, pow. Chodzieskiego, katol., 8 lat w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

16. *Roehr Karól*, z Wschowy, kat., 7 lat. w gimn., 2 lata w kl. I., zamierza słuchać teologii w Poznaniu.

17. *Schwarz Julian*, z Poznania, katol., 11 lat w gimn., 2 lata w kl. I., chce wstąpić do wojska.

18. *Sobecki Franciszek*, z Poznania, katol., 10 lat w gimn., 2 lata w kl. I., chce słuchać teologii w Poznaniu.

19. *Sobeski Edmund*, geb. in Posen, kath., 10 J. a. d. G., 2 J. in I, will Agronomie in Eldena studiren.

20. *Sokołowski Stanislaus*, geb. in Budziszewo, Kr. Obornik, kath., 7 J. a. d. G., 2 J. in I, will die Ingenieur-Academie in Berlin beziehen.

21. *Szafrański Thaddäus*, geb. in Kłecko, Kr. Gnesen, kath., 4½ J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

22. *Szumski Stanislaus*, geb. in Chobienice, Kr. Bomst, kath., 9 J. a. d. G., 2 J. in I, will Medizin in Berlin studiren.

23. *Ulrich Paul*, geb. in Savische, Kr. Züllichau, kath., 6½ J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

24. *Węsierski Casimir*, geb. in Napachanie, Kr. Posen, kath., 4 J. a. d. G., 2 J. in I, will Agronomie in Halle studiren.

25. *Wicherkiewicz Boleslaus*, geb. in Exin, Kr. Schubin, kath., 4 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

26. *Zurawski Sylvester*, geb. in Rogasen, Kr. Obornik, kath., 6 J. a. d. G., 2 J. in I, will Theologie in Posen studiren.

D. Prämien.

Die ausgezeichneten Schüler, in der Regel zwei bis vier aus jeder Klasse, erhalten bei dem öffentlichen Schulact Bücher, Bilder- und Kupferwerke, oder Globen zu Prämien, wozu jetzt die etatsmäßigen 50 Thlr. 15 Sgr. u. die 12 Thlr. 15 Sgr. betragenden Zinsen der Dekan v. Kamieński'schen Stiftung von 200 Thlr. und der Pfarrer Johann Kapistran Jakubowski'schen Stiftung von 100 Thlr. verwendet werden. Im vorigen Jahre erhielten folgende Schüler Prämien:

Aus O.-I.: Stecki Witold, Budziszewski Anton, Domaszewski Franz.

Aus U.-I.: Siemieński Valentin, Röhr Carl.

Aus O.-II. A.: Volkmuth Wilhelm, Niklaus Johann.

— B.: Lewiński Sigmund, Łopiński Roman.

Aus U.-II. A.: Grześkiewicz Julian.

— B.: Szczukowski Martin, Motylewski Anton.

19. *Sobeski Edmund*, z Poznania, katolik, 10 lat w gimn., 2 lata w kl. I, zamierza słuchać agronomii w Eldenie.

20. *Sokołowski Stanisław*, z Budziszewa, pow. Obornicki, katol., 7 lat w gimn., 2 lata w kl. I, zamierza uczyć się do akademii inżynierskiej w Berlinie.

21. *Szafrański Tadeusz*, z Kłecka pow. Gnieźn., katol., 4½ roku w gimn., 2 lata w kl. I, zamierza uczyć się do szkoły handlowej w Hamburgu.

22. *Szumski Stanisław*, z Chobienic, pow. Babimostskiego, katol., 9 lat w gimn., 2 lata w kl. I, chce słuchać medycyny w Berlinie.

23. *Ulrich Paweł*, z Zawisza, pow. Cylichowski, katol., 6½ roku w gimn., 2 lata w kl. I, chce słuchać teologii w Poznaniu.

24. *Węsierski Kazimierz*, z Napachania, pow. Poznański, katol., 4 lata w gimn., 2 lata w kl. I, zamierza słuchać agronomii w Halli.

25. *Wicherkiewicz Bolesław*, z Kcyni, powiatu Szubińskiego, kat., zamierza słuchać teologii w Pozn.

26. *Zurawski Sylvester*, z Rogoźna, pow. Oborn., kat., 6 lat w gimn., 2 lata w kl. I, chce teologii słuchać w Poznaniu.

D. Nagrody.

Uczniowie celujący, zwykle po dwóch do czterech z każdej klasy otrzymują w czasie publicznej uroczystości szkolnej w nagrodę za pilność i dobre obyczaje, albo książki szkolne, albo dzieła z obrazkami i stalorytami, albo globusy i atlasy, na który to cel obraca się summa etatowa 50 tal. 15 sgr. jako też prowizya wynosząca 12 tal. 15 sgr. z funduszu Dziekana X. Kamieńskiego, wynoszącego 200 tal., oraz z funduszu X. Jana Kapistrana Jakubowskiego, wynoszącego 100 tal. W roku zeszłym otrzymali nagrody uczniowie następujący:

Aus O.-III. A.: Michałek Boleslaus, Kociałkowski Wladislaus.

— B.: Staniewski Franz, Brzozowski Boleslaus.

Aus U.-III. A.: Głębocki Johann, Brzozowski Boleslaus.

— B.: Grabowski Adam, Kasprzycki Anton, Szymański Peter.

Aus IV. A.: Szafranski Boleslaus, Niewitecki Telesfor, Brzozowski Anton.

— B.: Wyczyński Waclaus, Pietrowicz Joseph, Sokołowski Lucian.

Aus V. A.: Alexandrowicz Witold, Latowski Nikodem, Dziubek Julian.

— B.: Laskowski Thaddäus, Rymarkiewicz Johann, Januszewski Hugo.

Aus VI. A.: Krótki Nepomuk, Katerla Bernhard.

— B.: Borowicz Leonhard, Welzant Adolph, Ożegowski Andreas.

E. Unterstützungen.

a) In dem mit dem Marien-Gymnasium verbundenen Aluminate für Schüler der drei oberen Klassen, welche katholische Theologie zu studiren beabsichtigen, erhielten auch in diesem Jahre 60 Schüler freien Unterhalt.

b) Ausser den Alumnen, denen auch die Wohlthat der freien Schule zu Theil wird, und den Lehrersöhnen waren zuletzt 8 von 100 von der Zahlung des Schulgeldes befreit. Diese Befreiungen nehmen jährlich um $\frac{1}{2}$ Procent so lange ab, bis sie auf nur 5 Procent herabgebracht sein werden.

c) In dem v. Szoldrski'schen und in dem v. Lubrański'schen Convicte erhielten 22 Schüler der Anstalt freien Unterhalt.

d) Der „Dr. Marcinkowski'sche Verein zur Unterstützung der lernenden Jugend im Grossherzogthum Posen“ unterstützte auch in diesem Jahre eine nicht unbedeutende Zahl unserer Schüler.

e) Das Gräflich v. Mielżyński'scke Stipendium, im Betrage von 90 Thlr. jährlich, bezieht seit dem 1. October 1864 auf die Dauer von drei Jahren, der frühere Zögling des Marien-Gymnasiums, jetziger Studirender der Philosophie, Stanislaus Laskowski in Breslau.

F. Sammlungen.

1. Die *Gymnasialbibliothek* wurde erweitert:

a) durch Geschenke:

P. Stein: Gesänge f. d. unteren und mittleren Klassen d. Gymn.; v. Verleger de Haen. — K. Schönke: Wiesław aus dem Polnischen übers.; v. Uebersetzer. — Féaux: Sammlung v. Rechnungs-

E. Wsparcia.

a) W alumnacie połączonym z gimnazjum dla uczniów z trzech klass wyższych, zamierzających służyć teologii katolickiej, znalazło i w tym roku także 60 uczniów bezpłatne utrzymanie.

b) Oprócz alumnów, na których spływa także dobrodziejstwo uwolnienia od opłaty szkolnej, jako też oprócz synów nauczycieli zakładu od placenia szkolnego uwolnionych było w zakładzie 8 od 100. Uwolnienia te zmniejszają się co rok o $\frac{1}{2}$ procent, dopóki nie zmniejszą się na 5 procent.

c) W konwikkie familii Szoldrskich i Lubrańskich, znalazło 22 uczniów zakładu bezpłatne utrzymanie.

d) Towarzystwo Imienia Karóla Marcinkowskiego dla młodzieży Wgo Xstwa Poznańskiego wspierało w tym roku także niemałą liczbę uczniów naszego zakładu.

e) Stypendyum JWgo hrabiego Mielżyńskiego, wynoszące rocznie 90 tal., pobiera od 1. Paźdz. 1864 roku przez trzy lata były uczeń gimnazjum św. Maryi Magd. Stanisł. Laskowski, student poświęcający się obecnie naukom wydz. filozoficzn. w Wrocławiu.

F. Zbiory.

1. *Biblioteka gimnazjalna* pomnożyła się:

a) odebrawszy w podarunku:

aufgaben; v. Verleger D. Baedeker. — L. Kurtzmann: Die Raczyńskie Bibliothek und ihr gedruckter Katalog; v. Verfasser. — Gruner: Kepler's wahrer Geburtsort; v. königl. Prov.-Schul-Coll. — Lattman: Zur Methodik des lat. Unterrichts im Lat. u. D.; v. Verleger.

b) durch Kauf: b) zakupiwszy:

Die Fortsetzungen: v. Ersch u. Gruber's Encycl. — Poggend. Annalen. — Grimm: Wörterb. — Encykl. powsz. — Forcellini: Lex. tot. lat. v. Corradini. — Zeitschrift f. d. Gymn.-Wesen. — Stiehl: Centralblatt. — Ferner: Catull's Gedichte v. K. Westphal. — Horat. Fl. opp. ed. Dillenburger. — Horazens Satiren v. Doederlein. — Feldbausch: zur Erklärung des Hor. — Die Bibliotheca Teubneriana. — Aristophanis Ranae; ed. Fritsche. — Ej. Vespae; ed. Hirschig. — Alciphronis epist.; ed. Seiler. — Demosthenis opp.; ed. Voemelius. — Demosth. Staatsreden übers. v. Fr. Jacobs. — Observat. in Dionem Chrysostomum; ed. Emperius. — Diogenes Laert.; ed. Cobet. — Euripidis tragg.; ed. G. Hermann. — Ej. tragg.; ed. Pflugk. — Ej. tragg.; ed. Fix. — Ej. tragg.; ed. Schöne (Köchly). — Ej. tragg.; übers. v. Fritze. — Ej. tragg.; v. Hartung. — Nauck: Euripideische Studien. — Herodoti hist.; ed. Dindorf. — Ej. hist.; ed. Krüger. — Hesiodi carm. ed. Goettling — Hesychii lex.; ed. M. Schmidt. — Homeri Ilias; ed. Spitzner. — Doederlein: Homerisches Glossar. — Lehrs: de Aristarchi studiis Homericis. — Naegelsbach: Die nachhomerische Theologie. — Nitzsch: die Sagenpoesie der Griechen. — Stadelmann: Anmerkungen zur Ilias. — Lykophronis Alexandra, ed. Bachmann. — Pollucis Onomasticon, ed. J. Bekker. — Sophoclis tragg.; ed. Hartung. — Strabonis geogr.; ed. O. Müller. — Aeliani de nat. anim.; ed. Hercher. — Die griechischen Lyriker; v. Hartung. — Scriptorum erotici; ed. Hirschig. — Mythographi graeci; ed. Westermann. — Ritschl: opuscula philol. vol. I. — Symbola philologor. Bonnens. — Bibliotheca graeca, cur. Fr. Jacobs et Fr. Rost. — Plato's Werke; übers. v. Müller. Bd. 1. 2. 3. 5. 8. — Krebs: Antibarbarus v. Allgayer. — Woldemar: zur Gesch. d. Statistik d. russischen Schulwesens Th. II. — Rauer: Preussisches Landbuch. — Herrmann: Geschichte des russ. Reichs; Ergänz.-Bd. — Pütz: Historische Darstellungen, Bd. 1. — Thierry: Histoire d'Attila. — H. Kurz: Gesch. d. deutschen Literatur. — Hirzel: Jahrbuch der Erfindungen; 1865, 66. — Juliusz Słowacki, przez Małeckiego. — Lelewel: Polska, dzieje i rzeczy jéj; tomy 5, 18, 19, 20. etc.

Die *Schüler-Lese-Bibliothek* ist in diesem Jahre durch Ankauf von ungefähr 70 Werken bereichert worden: *Czytelnia uczniów* w roku ubiegłym przez zakupno około 70 dzieł pomnożoną została. Między innemi nabyto:

1. Polnische Werke (dzieła polskie): Dzwonek, pismo dla ludu, roczniki od 1861 do 1866. Małeckie, życie i dzieła Słowackiego. Słowacki, pisma pośmiertne. Giller, opisanie zabajkalskiej krainy — i podróż więźnia etapami. Prusakowa, powieść dla młodzieży. Chęciński, opowiadanie historyczne. Pol, pieśń o domu naszym. Kraszewski, pamiętnik anekdotyczny i t. d.

2. Deutsche Werke (dzieła niemieckie): Curtius. Griech. Gesch. III. Thl. Gerstaecker: Unter den Penchuenchen. Eine Mutter. Unter Palmen und Buchen, 3 Bd. Wilde Welt, 3 Bd. Russ. Meine Freunde. — in der freien Natur. Springer R.: Schillers Jugendjahre. Jugendalbum für 1866. Welt der Jugend (Ftstzg.) und verschiedene Jugendschriften v. Hoffmann.

Auch ist in diesem Jahre auf Anordnung des Königl. Provinzial-Schul-Kollegiums ein systematisch geordneter Katalog vom Bibliothekar angefertigt worden und in der hiesigen Hofbuchdruckerei *Prześwietna rada szkolna* pocięła bibliotekarzowi, zawiadującemu *czytelnią uczniów*, wypracowanie pierwszego katalogu alfabetyczno systematycznego, i takowy wyszedł w Lipcu w tutajszej

von Decker & Comp. erschienen. Der Preis desselben ist zwei Sgr.

Der Probst und erzbischöfliche Rath Dr. Bażyński hat der Bibliothek nachstehende Werke zum Geschenke gemacht, womit ihm hiermit im Namen der Anstalt gedankt wird:

1) Obrazki historyczne. 2) Psalterz Dawidów wieść. 4) Żywot św. Stanisława X. Hilarego Koszutskiego. 5) Mądry Wach, X. Tomickiego. 6) Żywot św. Tekli, Praxedy i Agaty X. Hil. Koszutskiego.

3. *Die Bibliothek von Werken ehemaliger Schüler des Gymnasiums* hat sich um folgende Werke vermehrt:

Nr. 97. „Czesław“, powieść przez Mieczysława z Poznania (M. Leitgeber). Poznań 1862.

Nr. 98. „Kruszwica i Gniezno“ przez Mieczysława z Poznania. Leszno 1863.

Nr. 99. „Sejm Grodzieński ostatni.“ Ustęp od 26. Sierpnia do 23. Września 1792. zestawiał Leon Wegner. Poznań 1866.

Nr. 100. „Simon Maricius“, Programmabhandlung vom O.-L. Stanisł. Węclewski. Culm 1867.

Nr. 101. „Raclawice i Szczekociny“, zestawiał Leon Wegner. Poznań 1867.

4. *Die Sammlung von Schulbüchern* wurde auch in diesem Jahre vermehrt und besteht gegenwärtig aus 1519 Bänden. Geschenkt wurden derselben vom Buchhändler Herrn Zupański 12 Exemplare von Studniarski's französ. Gramm.

5. *Das naturwissenschaftliche Kabinet* hat in diesem Jahre keinen Zuwachs erhalten.

6. Für das *physikalische Kabinet* wurden im laufenden Schuljahre folgende Apparate angeschafft: ein Blitzrad, eine Mohrsche chem. Waage, eine Wintersche Elektrisirmaschine, 12 Grovesche Elemente, 3 Geislersche Röhren, 2 grosse Elektromagnete, ein Barlowsches Rad und mehrere kleinere Apparate.

V. Ordnung der öffentl. Prüfung,

zu welcher die hohen Vorgesetzten, die Gönner u. Freunde der Anstalt, sowie Eltern und Angehörige unserer Schüler ehrerbietigst und ergebenst eingeladen werden.

Mittwoch den 25. September findet von 3—4 Uhr Nachm. die Prüfung der Septima statt.

Donnerstag den 26. September.

Vormittags.

- 8 — 8³/₄. 1. VI. B. Religionslehre, nauka religii X. Lic. Michalski.
2. VI. A. Latein, język łaciński Dr. Brutkowski.

drukarni nadwornej Deckera i spółki. Sprzedaje się po cenie 2 sgr.

Proboszcz i Radzca arcybiskupi X. Bażyński podarował bibliotece następujące za jego staraniem wyszłe publikacye, za który to dar zakład mu oświadcza powinne dzięki:

Jana Kochanowskiego. 3) Sąsiedzi na granicy, powieść. 4) Żywot św. Stanisława X. Hilarego Koszutskiego. 5) Mądry Wach, X. Tomickiego. 6) Żywot św. Tekli, Praxedy i Agaty X. Hil. Koszutskiego.

3. *Biblioteka składająca się z dzieł wydanych przez byłych uczniów Gimnazjum*, otrzymała następujące dzieła:

4. *Zbiór książek szkolnych* powiększony w roku bieżącym zawiera w sobie 1519 tomów. Pan Zupański, księgarz podarował do zbioru 12 egzemplarzy francuzkiej Gramatyki Studniarskiego.

5. *Gabinet historyi naturalnej* w tym roku nie doznał żadnego pomnożenia.

6. *Do gabinetu fizykalnego* zakupiono w roku bieżącym: koło do przerywania strumieni galwanicznych, wążka chemiczna Mohra, machina elektryczna konstrukcyi Wintera, 12 elementów Grovesa, 3 rury Geislera, kółko Barlowa i kilka mniejszych przyrządów.

4. *Zbiór książek szkolnych* powiększony w roku bieżącym zawiera w sobie 1519 tomów. Pan Zupański, księgarz podarował do zbioru 12 egzemplarzy francuzkiej Gramatyki Studniarskiego.

5. *Gabinet historyi naturalnej* w tym roku nie doznał żadnego pomnożenia.

6. *Do gabinetu fizykalnego* zakupiono w roku bieżącym: koło do przerywania strumieni galwanicznych, wążka chemiczna Mohra, machina elektryczna konstrukcyi Wintera, 12 elementów Grovesa, 3 rury Geislera, kółko Barlowa i kilka mniejszych przyrządów.

5. *Gabinet historyi naturalnej* w tym roku nie doznał żadnego pomnożenia.

6. *Do gabinetu fizykalnego* zakupiono w roku bieżącym: koło do przerywania strumieni galwanicznych, wążka chemiczna Mohra, machina elektryczna konstrukcyi Wintera, 12 elementów Grovesa, 3 rury Geislera, kółko Barlowa i kilka mniejszych przyrządów.

V. Porządek popisu publicznego,

na który zaprasza się niniejszem uprzejmie Wysokich Przełożonych, dobrodziejów i przyjaciół instytutu, jakoteż Rodziców, Opiekunów i Krewnych uczni zakładu naszego.

W Środę dnia 25. Września po południu od godz. 3—4. odbędzie się popis Septymy.

W Czwartek dnia 27. Września.

Przed Południem.

- 8 — 8³/₄. 1. VI. B. Religionslehre, nauka religii X. Lic. Michalski.
2. VI. A. Latein, język łaciński Dr. Brutkowski.

3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
- VI. A. *Nasierowski Witold*: „Der arme Schiffer“ von Gellert.
 VI. B. *Brzeski Franciszek*: „O Dobroci Boga“ p. J. Kochanowskiego.
- 8³/₄ – 9¹/₂. 1. V. A. Latein, język łaciński *Laskowski*.
 2. V. B. Rechnen, rachunki *Ziętkiewicz*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
- V. A. *Hübscher Anton*: „Die Wohnung des Glücks“ von Gittermann.
 V. B. *Welzant Adolph*: „Krówka Jaremy“ p. Hołowińskiego.
- 9¹/₂ – 10¹/₄. 1. IV. A. Naturgeschichte, historia naturalna *Szymański*.
 2. IV. B. Französisch, język francuzki Dr. *Łazarewicz*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
- IV. A. *Krzyżankiewicz Anton*: „Der rechte Barbier“ von Chamisso.
 IV. B. *Kawczyński Wincenty*: „Zachwycenie“ p. T. Lenartowicza.
- 10¹/₄ – 11. 1. U. III. A. Griechisch, język grecki *Moliński*.
 2. U. III. B. Latein, język łaciński Dr. v. *Krzesiński*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
- U. III. A. *Szafański Bernard*: „Bal maskowy“ p. Jul. Słowackiego.
 U. III. B. *Kostrzeński Leonhard*: „Der harte Knabe“ Romanze von Lotichius.

Nach der Prüfung einer jeden der vier unteren Klassen findet die Verlesung der Versetzungen und die Vertheilung der Prämien durch den Direktor statt, worauf den Schülern von den Ordinarien die Zeugnisse in den Klasse eingehändigt werden.

Po odbytych popisach każdej z czterech klas niższych, Dyrektor przeczyta promocyje i rozda nagrody tymże klasom; poczem Ordynaryuszowie wręczą uczniom świadectwa w klasach.

- 11 – 12. 1. O. III. A. Latein, język łaciński *Szulc*.
 2. O. III. B. Mathematik, matematyka Dr. *Sikorski*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
- O. III. A. *Witowski Andreas*: „Das Riesenspielzeug“ von Chamisso.
 O. III. B. *Kasprzycki Antoni*: Ustęp z Wojny Chocimskiej p. Krasickiego.

Nachmittags.

Popołudniu.

- 2¹/₂ – 3¹/₂. 1. U. II. A. Religionslehre, nauka religii X. R. *Bilewicz*.
 2. U. II. B. Latein, język łaciński *Kłossowski*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
- U. II. A. *Szatecki Michał*: „Do młodego poety“ p. K. Ujejskiego.
 U. II. B. *Błociszewski Stanislaus*: Monolog aus „Wilhelm Tell“ von Schiller.
- 3¹/₂ – 4¹/₄. 1. O. II. A. Geschichte, historia Dr. *Nehring*.
 2. O. II. B. Griechisch, język grecki Dr. *Steiner*.
3. Deklamiren werden aus: Deklamować będą z:
- O. II. A. *Hulewicz*: Monolog aus „Wallenstein“ von Schiller.
 O. II. B. *Motty Johann*: „Athalie“ Act II. Scène V.
- 4¹/₄ – 5. 1. I. Latein, język łaciński Dr. *Szostakowski*.
 2. Mathematik, matematyka Dr. *Ustymowicz*.

Freitag den 27. September,

Vormittags 9 Uhr.

1. Gesang.
2. Lateinische Rede des Abiturienten *Thaddäus Szafranski*:

„Exigua est pars vitae quam vivimus.“

3. Deutsche Rede des Abiturienten *Anton Michalski*:

„Was giebt dem Menschen seinen Werth?“

4. Polnische Rede des Abiturienten *Joh. Lewicki*:
„Sebastyan Klonowicz.“
5. Verlesung der Versetzungen, Vertheilung der Prämien an die Schüler der oberen Klassen und Entlassung der Abiturienten durch den Director.
6. Gesang.

Nach der Feierlichkeit werden den Schülern der oberen Klassen die Zeugnisse durch die Ordinarien eingehändigt werden.

Zur Beachtung für das künftige Schuljahr.

1. In Bezug auf die Aufnahme auswärtiger Schüler hat das Königl. Provinzial-Schul-Kollegium durch Rescript vom 8. Septbr. 1865. Folgendes angeordnet:

„Auswärtige Schüler sind nur aufzunehmen, wenn die betreffende Klasse noch nicht die Normalzahl von 50 enthält. Am Anfange des Schuljahres wird, da die einheimischen Knaben vor den auswärtigen den Vorzug haben, das Verfahren zu beobachten sein, dass zuerst die einheimischen geprüft und angenommen werden, und wenn dann noch freie Stellen verbleiben, auswärtige Schüler nach der Reihenfolge ihrer Anmeldung zugelassen werden.“

2. Donnerstag den 10. October von 9 Uhr Vorm. ab finden die Anmeldungen der einheimischen und auswärtigen Schüler und demnächst die Prüfungen der einheimischen Schüler statt.

3. Freitag den 11. October wird das neue Schuljahr mit feierlichem Gottesdienste um 9 Uhr

W piątek dnia 27. Września.

Przed południem o godz. 9.

1. Śpiew.
2. Łacińska mowa abiturienta *Tadeusza Szafranskiego*:

„Exigua est pars vitae quam vivimus.“

3. Niemiecka mowa abiturienta *Antoniego Michalskiego*:

„Was giebt dem Menschen seinen Werth?“

3. Polska mowa abiturienta *Jana Lewickiego*:

„Sebastyan Klonowicz.“

5. Odczytanie promocyi, rozdanie nagród uczniom klass wyższych i pożegnanie abiturientów przez Dyrektora.

6. Śpiew.

Po ukończeniu uroczystości wręczą ordynaryuszowie uczniom klass wyższych świadectwa szkolne.

Uwiedomienie dotyczące przyszłego roku szkolnego.

1. Co do przyjmowania uczniów zamiejcowych, rozporządziła Królewska Prowincyalna Rada Szkólna reskryptem z dnia 8. Września 1865 jak następuje:

„Uczniów zamiejcowych wtenczas tylko wolno przyjmować do zakładu, jeżeli w klassie, do której mają być przyjętymi, nie mieści się jeszcze normalna liczba 50. Ponieważ miejscowi uczniowie przed zamiejcowymi mają pierwszeństwo, przeto z początkiem roku szkolnego tak postąpić należy, iż najprzód mają odbyć popis i przyjąć się miejscowi, a potem, jeżeli jeszcze wolne miejsca w klassach pozostaną, w miarę czasu zgłoszenia się, zamiejcowi uczniowie do nich mają być przypuszczeni.“

2. W Czwartek dnia 10. Października o godz. 9. z rana zgłosić się winni nowi uczniowie miejscowi i zamiejcowi; popis zaś odbędzie się tylko z miejscowymi.

3. W Piątek dnia 11. Października rozpocznie się nowy rok szkolny od uroczystego nabo-

in der Gymnasialkirche und darauf folgendem Unterrichte beginnen.

4. Sonnabend den 12. October werden diejenigen auswärtigen Schüler geprüft, welche nach der, am Tage vorher Nachm. 4 Uhr, festgestellten Frequenz der Klassen, noch Aufnahme finden können. Die Zulassung zur Prüfung wird, wie (1.) besagt, nach der Reihe der stattgefundenen Anmeldungen geschehen.

5. Jeder neu aufzunehmende Schüler hat bei seiner Meldung *a)* einen Taufschein, *b)* einen Impfschein und *c)* ein Zeugniß über den zuletzt erhaltenen Unterricht vorzulegen.

6. Von einem nach Sexta aufzunehmenden Knaben werden besonders folgende Kenntnisse mit Strenge gefordert: Bekanntschaft mit den Lehren des Elementar-Katechismus, geläufiges und logisch richtiges Lesen in polnischer, sowie geläufiges und wenigstens mechanisch richtiges Lesen in deutscher Druckschrift; Vermeidung grober orthographischer Fehler beim Dictiren in deutscher, besonders aber in polnischer Sprache; Geläufigkeit in den vier Species mit unbenannten Zahlen.

7. Von einem nach Septima aufzunehmenden Knaben werden gefordert: wenigstens mechanisch-richtiges Lesen in beiden Landessprachen, besonders in der polnischen; Befähigung, kurze Sätze in beiden Sprachen mit leserlicher Handschrift niederzuschreiben; Bekanntschaft mit der Addition und Subtraction in unbenannten ganzen Zahlen und mit dem Einmaleins.

8. Von denjenigen Schülern der Anstalt, welche sich beim Beginn des neuen Schuljahres am 11. October bis Nachm. 4 Uhr spätestens nicht eingefunden haben, wird, wenn sie ihre durch wichtige Gründe veranlasste spätere Zurückkunft nicht vorher schriftlich dem Director angezeigt haben, angenommen, dass sie die Anstalt verlassen haben. Eine Aufnahme derselben könnte nur dann noch erfolgen, wenn die für jede Klasse bestimmte Normalzahl von 50 Schülern durch die neu aufgenommenen noch nicht erreicht wäre.

Dr. Enger,
Director.

zeñstwa w kościele gimn. o godz. 9., a następnie od lekcji szkolnych.

4. W Sobotę dnia 12. Października odbędzie się popis z tymi uczniami zamiejscowymi, którzy — w miarę liczby uczniów będących już w klasie dnia poprzedzającego o godz. 4. po południu — będą jeszcze mogli być przyjętymi. Przepuszczenie ich do egzaminu zaś, jak opiewa Nr. 1. niniejszego Uwiadomienia, nastąpi w tym porządku, w jakim się byli zgłosili.

5. Każdy uczeń nowy, zgłaszający się do egzaminu, winien mieć z sobą: *a)* metrykę, *b)* świadectwo szczepionej ospy, *c)* zaświadczenie z nauk w ostatnim czasie pobieranych.

6. Od chłopca, który ma być przyjęty do kl. VI., żąda się koniecznie, aby dokładnie był obeznany z naukami elementarnego katechizmu; aby biegle i logicznie-dobrze czytał po polsku, jako też biegle i przynajmniej mechanicznie-dobrze po niemiecku; aby pisał bez błędów ortograficznych po niemiecku, a mianowicie po polsku — i dokładnie umiał cztery działania z ilościami nieoznaczonymi.

7. Od chłopca, który ma wstąpić do klasy VII., żąda się, aby przynajmniej czytał mechanicznie-dobrze w obydwóch językach krajowych, mianowicie w polskim; aby umiał krótkie zdania w obydwóch językach czytelnie napisać i znał dodawanie i odciąganie liczb całych nieoznaczonych i tabliczkę mnożenia.

8. Jeżeli który uczeń obecnie do instytutu należący z rozpoczęciem nowego roku szkolnego, t. j. najpóźniej do dnia 11. Października o godz. 4. po południu do klasy nie powróci, i jeżeli poprzednio na piśmie Dyrektorowi o ważnych powodach powrót jego wstrzymujących nie doniesie, nateczas uważać się będzie za takiego, który zakład opuścił. Przyjęcie zaś jego mogłoby tylko w tym razie nastąpić, gdyby liczba uczniów jego klasy liczby normalnej 50 jeszcze nie dochodziła.

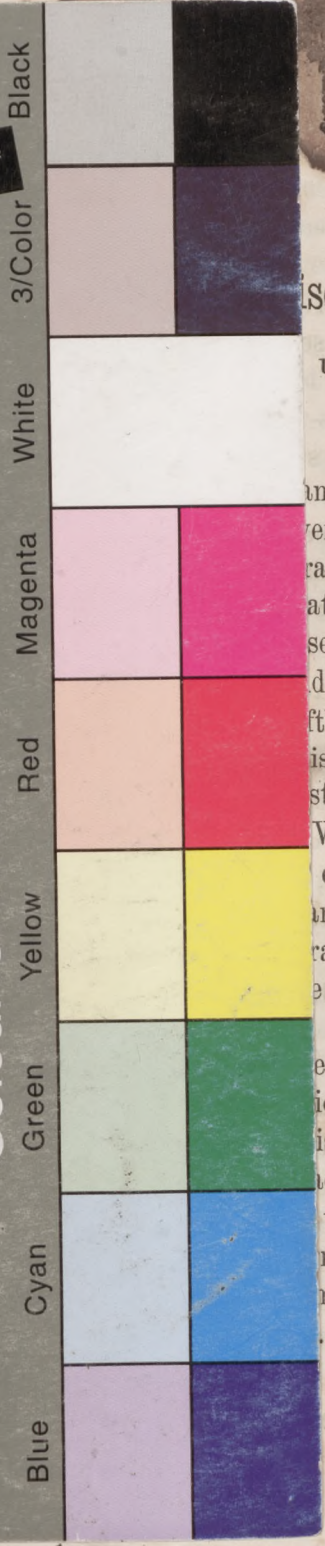
Dr. Enger,
Dyrektor.

Inches
Centimetres

Colour Chart #13

DANES
-PICTA
-COM

scuo verborum act
usu apud scripto

ne et in vulgus notam; na
verit, inveniatur, qui nesc
ratio harum litterarum hae
atque in certas classes disp
se dixeris nec spernenda
dite et subtiliter etiam de
ffliche Syntax p. 108 et
is disserentes viam quoda
structionis discrepantiam n
Vechnerum Hellenolex. 1.
enumerarunt neque gener
am agere viderer, omisi qu
ravi. Ceterum nec operae
ere, vertere notissima

e verbis motum significant
ionem motu carentem, affe
is designant. Ingenue tan
accurate stricteque servare
ut interdum non confunda
nificationem Heusingerus
nus, apud Grammaticos m
. L. V. 101. „Cervi, quo
Apud Graecos μεταβαδ
de rep. X. 620. a. — C

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Grey Scale #13

DANES
-PICTA
-COM